

**UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA**

DIPLOMSKO DELO

**MOŽNOST GOSPODARSKEGA
POSLOVANJA Z JUGOVZHODNO EVROPO**

Ljubljana, marec 2004

LEA ROJNIK

Študentka Lea Rojnik izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom prof. dr. Zarjana Fabjančiča in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne 5. marca 2004

Podpis:

KAZALO

1	UVOD	1
2	DRŽAVE JUGOVZHODNE EVROPE	3
2.1	HRVAŠKA	3
2.2	BOSNA IN HERCEGOVINA	4
2.3	SRBIJA IN ČRNA GORA	5
2.4	MAKEDONIJA	6
2.5	TURČIJA	6
3	POMEN TRGOVINE Z DRŽAVAMI JUGOVZHODNE EVROPE	7
4	TVEGANJE NA JUGOVZHODNIH TRGIH	13
4.1	VRSTE TVEGANJ	14
4.1.1	<i>Komercialna</i>	14
4.1.2	<i>Nekomercialna</i>	14
4.2	TVEGANJE PO DRŽAVAH	15
4.3	PREPREČEVANJE TVEGANJ	16
4.4	SID IN NJENO DELOVANJE – POSLOVANJE	16
4.4.1	<i>Kreditni posli</i>	18
	<i>Kreditni posli po tem zakonu so:</i>	18
4.4.2	<i>Program izravnave obresti</i>	18
4.5	SID NA TRGIH BIVŠE JUGOSLAVIJE	19
4.6	SPREMEMBE DELOVANJA SID PO VSTOPITVI V EVROPSKO UNIJO	21
5	POSLOVANJE Z DRŽAVAMI JUGOVZHODNE EVROPE	22
5.1	PRED VSTOPOM V EVROPSKO UNIJO	22
5.1.1	<i>Sporazumi o prosti trgovini, ki jih je podpisala Slovenija</i>	22
5.1.2	<i>Sporazumi med Slovenijo in državami jugovzhodne Evrope</i>	23
5.2	PO VSTOPU V EVROPSKO UNIJO	23
5.2.1	<i>Skupna trgovinska politika</i>	24
5.2.2	<i>Sporazumi med Evropsko unijo in Slovenijo</i>	25
5.2.3	<i>Pomen trgovine z mediteranskimi državami, s katerimi Slovenija ni imela podpisanih sporazumov</i>	26
5.2.4	<i>Odnosi Evropske unije s pridruženimi državami</i>	27
5.2.5	<i>Sporazumi med Evropsko unijo in državami jugovzhodne Evrope</i>	29
5.2.6	<i>Pomen stabilizacijsko asociacijskega sporazuma med Evropsko unijo in Hrvaško</i>	30
5.2.7	<i>Pomen stabilizacijsko asociacijskega sporazuma med Evropsko unijo in Makedonijo</i>	31
5.2.8	<i>Pomen pridružitvenega sporazuma med Evropsko unijo in Turčijo</i>	33
5.2.9	<i>Pomen pridružitvenega sporazuma med Evropsko unijo in Bosno in Hercegovino ter Evropsko unijo in Srbijo in Črno goro</i>	35
5.2.10	<i>Sporazumi, ki poleg Srednjeevropskega sporazuma o prosti trgovini (CEFTA) prenehajo veljati po vstopu Slovenije v Evropsko unijo</i>	35
5.3	TEHNIČNE OVIRE POSLOVANJA Z DRŽAVAMI JUGOVZHODNE EVROPE	35
5.4	CARINA IN OMEJITVE	37
5.4.1	<i>Nadzor izvoza</i>	38
5.4.2	<i>Nadzor uvoza</i>	39
6	POSLOVANJE SLOVENSКИH PODJETIJ Z DRŽAVAMI JUGOVZHODNE EVROPE	40
6.1	HRVAŠKA	40
6.2	BOSNA IN HERCEGOVINA	40
6.3	MAKEDONIJA	42
6.4	TURČIJA	42
7	SKLEP	44
8	LITERATURA	46

9	VIRI	47
----------	-------------------	-----------

1 UVOD

Gospodarsko poslovanje Republike Slovenije z državami jugovzhodne Evrope se je v zadnjih letih povečalo in se še povečuje. Jugovzhodna Evropa predstavlja pomemben trg za Slovenijo in pomembnost tega trga vedno bolj narašča.

Republike bivše Jugoslavije so za Slovenijo predstavljale zelo pomemben trg že pred odcepitvijo Slovenije. Po njenem razpadu pa je Slovenija občutila velike posledice zmanjšanega, nekoč 22 milijonskega tržišča, zato je bilo v interesu Slovenije, da čimprej obnovi gospodarsko sodelovanje s temi državami. K povečanju poslovanja je pripomoglo dobro poznavanje teh trgov, izkušnje, stare naveze in kontakti ter geografska bližina. Predvsem pa so bili pomembni sporazumi o prosti trgovini, ki jih je Slovenija po osamosvojitvi sklenila z državami bivše Jugoslavije.

Slovenija spada med najbolj odprta gospodarstva, saj izvozi preko polovice celotnega BDP. To pomeni, da je gospodarsko poslovanje Slovenije močno vpleteno v mednarodne trgovinske tokove. Največji trgovinski partner Slovenije je Evropska Unija, s katero opravi dve tretjini celotne zunanjetrgovinske menjave. Uvoz iz Evropske unije presega izvoz Slovenije v Evropsko unijo. To neravnovesje in primanjkljaj v trgovinski bilanci nadomešča s trgovinskim presežkom s poslovanjem z državami nekdanje Jugoslavije.

Vključitev v Evropsko unijo se nezadržno približuje, zato sem v diplomskem delu poskušala prikazati poslovanje Slovenije na področju trgovine tehničnega blaga z državami jugovzhodne Evrope pred vključitvijo v Evropsko Unijo in ugotoviti, do kakšnih sprememb bo prišlo po 1. maju 2004, ko bo Slovenija vključena v Evropsko Unijo. Pod drobnogled sem vzela poslovanje z naslednjimi državami: Hrvaška, Bosna in Hercegovina, Srbija in Črna gora, Makedonija in Turčija (slednja sicer spada med države južne Evrope). Podrobneje obravnavam sporazume o prosti trgovini, ki jih ima Slovenija sklenjene s temi državami in tiste, ki jih ima sklenjene Evropska Unija z državami jugovzhodne Evrope.

Diplomsko delo je razdeljeno na več tematskih sklopov. Prvi del je namenjen predvsem državam jugovzhodne Evrope in njihovim geografskim, kulturnim, gospodarskim in političnim značilnostim. Podrobneje opisujem, kakšno je stanje v teh državah po njihovi neodvisnosti, koliko prebivalcev imajo, kakšen je BDP na prebivalca ter posebnosti teh držav in njihovih možnosti razvoja. Pregledujem sedanjo ekonomsko stanje v teh državah - koliko izvozijo in uvozijo, kateri so proizvodi, ki jih največ uvažajo in izvažajo, ugotavljam s katerimi državami poslujejo in trgovinsko bilanco.

V drugem sklopu govorim o pomenu trgovanja Slovenije z državami jugovzhodne Evrope. Naredila sem pregled poslovanja slovenskega gospodarstva z ostalo Evropo in ga

Slika 1: Države jugovzhodne Evrope

Vir: Priročni atlas sveta, 1996.

primerjala s trgi jugovzhodne Evrope. Zanimalo me je predvsem, koliko Slovenija izvozi na te trge in kaj predstavlja sedanje poslovanje Slovenije s trgi bivše Jugoslavije.

V naslednjem delu govorim o tveganjih, ki so prisotna v poslovanju na omenjenih trgih. Obravnavam vrste tveganj, s katerimi se srečujejo naši izvozniki na trgih bivše Jugoslavije. Kakšno je tveganje na posameznem trgu za slovenske proizvajalce in kako lahko proizvajalci zmanjšajo ta tveganja. Zanima me način, kako slovenski izvozniki pridobivajo ustrezne informacije, kakšno je dejansko stanje z določenimi partnerji in možnosti zavarovanja izvoznih poslov ali investicij. Na tem mestu pa podrobneje obravnavam in predstavim Slovensko Investicijsko Družbo (v nadaljevanju: SID), njene prijeme in načine zavarovanj, ki se jih poslužuje na trgih jugovzhodne Evrope. Zanima me, kako SID nastopa na posameznih trgih bivše Jugoslavije, kako in zakaj se bo po vstopu v Evropsko unijo spremenilo poslovanje SID in kako bo to vplivalo na zavarovanje rizika neplačil z državami jugovzhodne Evrope.

V peti točki sem v poslovanje z državami jugovzhodne Evrope vključila poslovanje pred vstopom v Evropsko unijo in po njem. Slovenija je podpisala vrsto sporazumov o prosti trgovini tako, z državami jugovzhodne Evrope, kot tudi z ostalim svetom. Vrste teh sporazumov obravnavam v tem delu. Kako pomembni so sporazumi, ki jih ima Slovenija

podpisane z jugovzhodno Evropo, in kako bo prenehanje teh sporazumov vplivalo na njeno trgovinsko bilanco, pa vključujem v naslednjem delu. Države bivše Jugoslavije imajo za vstop podjetij iz Evropske unije določene uvozne in izvozne omejitve, kar bo pomembno vplivalo na spremembo poslovanja Slovenije v tem delu Evrope.

V zadnjem, sklepnem delu diplomske naloge pa poskušam prikazati pomen vključevanja Slovenije v Evropsko unijo, in ugotavljam njene prednosti in pomanjkljivosti vključitve. Želim predstaviti tudi spremembe, ki bodo nastale na področju trgovine s tehničnim blagom z vstopom v Evropsko unijo. Opisujem sporazume, ki bodo začeli veljati v Sloveniji ob njenem vstopu v Evropsko unijo in trenutne sporazume, ki bodo z vstopom prenehali veljati. Tem spremembam sledijo določene posledice, ki jih bodo imeli ti sporazumi za uvoznike in izvoznike blaga. Sporazumi z državami, s katerimi Slovenija ni imela sklenjenih sporazumov in smo jih pridobili z vključitvijo v Evropsko unijo, pa so pomembna pridobitev za slovensko gospodarstvo. Na našo zunanjetrgovinsko bilanco pa bo vplivala sprememba sporazumov z državami, s katerimi Evropska unija nima podpisanih oz. sklenjenih sporazumov, Slovenija pa je te sporazume imela. Z vključitvijo v Evropsko unijo in sprejemom njene zakonodaje se bodo spremenile tudi carine, ki jih je Slovenija imela do sedaj z državami bivše Jugoslavije. S temi državami je Slovenija v tem času podpisala sporazume o prostem pretoku blaga, kjer so bile carine nižje, kot bodo po 1. aprilu 2004. Ta sprememba bo zelo vplivala na konkurenčnost Slovenije na teh trgih. Sprememba v zakonodaji se nanaša tudi na tehnični zakon. Na tem mestu ugotavljam, kako se Slovenija s svojimi proizvajalci pripravlja na spremenjeno tehnično dokumentacijo.

V zadnji točki obravnavam slovenska podjetja, ki izvažajo in uvažajo s trgov s področja bivše Jugoslavije.

V zaključku pa povzemam najpomembnejše ugotovitve te naloge.

2 DRŽAVE JUGOVZHODNE EVROPE

Jugovzhodni del evropskega kontinenta s Hrvaško, Bosno in Hercegovino, Srbijo in Črno goro, Romunijo, Albanijo, Makedonijo in Bolgarijo vedno pogosteje označujejo za veliko evropsko makroregijo. Velik del jugovzhodne Evrope leži na Balkanskem polotoku.

2.1 HRVAŠKA

Hrvaška je neodvisnost razglasila junija leta 1991 ter pol leta kasneje dosegla mednarodno priznanje. Danes je Hrvaška srednje razvita država s 4,45 milijona prebivalcev, njen BDP na prebivalca pa bo v letu 2003 po ocenah znašal 6.270 dolarjev. Po površini meri 56.610

kvadratnih kilometrov ter ima vključno s 718 otoki kar dobrih 5.800 km obale, ki vsako leto privablja številne turiste, devizni priliv od turizma pa dosega okoli štiri milijarde dolarjev.

Rast realnega obsega izvoza blaga in storitev bo v letu 2003 nekoliko višja kot v letu 2002 in bo po ocenah znašala 4,5 odstotka, vendar pa je za večino tega povečanje zaslužna visoka rast izvoza storitev (predvsem turizma). Blagovni izvoz bo v letu 2003 po ocenah znašal 5,9 milijarde dolarjev. Hrvaška izvažata največ strojev in transportne opreme, prehrabnenih proizvodov, kemičnih izdelkov, mineralnih goriv in maziv ter surovin. Vzroki za nizek blagovni izvoz so v nizkem povpraševanju v državah članicah Evropske unije, precenjeni kuni ter predvsem še vedno prepočasnem prestrukturiranju industrije in pomanjkanju tujih neposrednih naložb v predelovalno industrijo. Podobno kot v prejšnjih letih bo uvoz tudi v letu 2003 naraščal hitreje od izvoza in bo po ocenah znašal 12,1 milijarde dolarjev. V letu 2003 v uvozu najvišji stopnji rasti beležita uvoz strojev in transportne opreme ter uvoz različnih industrijskih proizvodov. V okviru uvoza strojev se je najbolj povečal uvoz industrijske opreme, kar kaže na to, da se hrvaška industrija modernizira in obnavlja. Zaradi nekonkurenčnosti hrvaških podjetij se je v letu 2003 kljub ugodnostim iz stabilizacijsko asociacijskega sporazuma upočasnila rast izvoza v države članice v Evropski uniji, predvsem v poglavitni zunanjetrgovinski partnerici, Italijo in Nemčijo. Nižja je bila tudi rast uvoza iz Evropske unije. Po drugi strani pa je bila višja stopnja rasti izvoza v države članice Cefte in v balkanske države, kar je posledica sklenjenih prostotrgovinskih sporazumov med državami jugovzhodne Evrope. Zunanjetrgovinski primanjkljaj, ki bo v letu 2003 po ocenah znašal visokih 22,4 odstotka BDP, povzroča visok primanjkljaj tudi na tekočem računu plačilne bilance. Potem ko je leta 2002 znašal kar 6,9 odstotka BDP, se bo leta 2003 po ocenah znižal na še vedno visokih 6,4 odstotka BDP. Tekoči primanjkljaj se večinoma pokriva iz naslova tujih neposrednih naložb in privatizacijskih prihodkov (Žlogar, 2003).

2.2 BOSNA IN HERCEGOVINA

Decembra leta 1995 so bili s podpisom Daytonskega sporazuma postavljeni temelji Republike Bosne in Hercegovine, ki jo tvorita dve samostojni entiteti, Federacija Bosne in Hercegovine in Republika Srbska. Bosna in Hercegovina je večnacionalna država, v kateri od 4 milijonov prebivalstva 44 odstotkov predstavljajo Bošnjaki, 31 odstotkov Srbi, 17 odstotkov Hrvati, ostalih 8 odstotkov pa druge narodnostne manjšine. Vojna je vplivala tudi na narodnostno in starostno strukturo prebivalstva, saj je veliko Hrvatov in mladih ljudi zapustilo državo. Vračanje beguncev je počasno. Ocenjuje se, da se je od konca vojne od skupno 1,8 milijona beguncev, v Bosno in Hercegovino vrnilo okoli 880.000 ljudi.

Izvoz blaga je v letu 2002 znašal le dobro milijardo dolarjev, uvoz pa kar 4,5 milijarde dolarjev. Zunanjetrgovinski primanjkljaj je predstavljal izjemno visokih 60,8 odstotka BDP in se je glede na leto 2001 povečal predvsem zaradi visoke rasti uvoza, ki je bila

posledica močne rasti potrošniških kreditov. V prvi polovici leta 2003 se je rast izvoza predvsem v Federaciji Bosne in Hercegovine povečala, medtem ko je bila rast uvoza v obeh entitetah nizka. Pomembno je tudi dejstvo, da je Federacija Bosne in Hercegovine v omenjenem obdobju prvič uvozila največ strojev in transportne opreme in ne kot v preteklosti potrošnih dobrin. V nasprotju s pozitivnimi gibanji na uvozni strani, pa se struktura izvoza ni spremenila. Federacija Bosne in Hercegovine izvažata predvsem kovine (25,8 odstotka celotnega izvoza v letu 2002), les in izdelke iz lesa (12,8 odstotka), oblačila (8,6 odstotka) in izdelke iz usnja (4,2 odstotka), torej proizvode z nizko dodano vrednostjo. Podobna je struktura izvoza Republike Srbske. Federacija Bosne in Hercegovine največ izvažata v Hrvaško, Nemčijo, Švico in Italijo, uvažata pa iz Hrvaške, Nemčije, Slovenije in Italije. Srbska entiteta je tradicionalno bolj navezana na Srbijo, ki je njena glavna zunanjetrgovinska partnerica (njen delež v izvozu znaša okoli 49 odstotkov, v uvozu pa 26 odstotkov). Visok zunanjetrgovinski primanjkljaj je glavni vzrok za primanjkljaj na tekočem računu plačilne bilance, ki je leta 2002 znašal kar 38,2 odstotka BDP. Z rastjo izvoza in omejevanjem uvoza se bo primanjkljaj tekočega računa v letu 2003 po ocenah znižal na 24,7 odstotka BDP. Primanjkljaji bodo podobno kot doslej, pokriti s tujo finančno pomočjo in naraščajočimi tujimi naložbami (Žlogar, 2003).

2.3 SRBIJA IN ČRNA GORA

Zvezna republika Jugoslavija, ki je razglasila neodvisnost po razpadu bivše SFRJ ob združitvi republik Srbije in Črne gore v skupno državo 27. aprila 1992, se je 4. februarja 2003 preimenovala v Srbijo in Črno goro in ob tem sprejela novo ustavo, ki obema entitetama zagotavlja večjo samostojnost. Do leta 2001 je bila država zaradi mednarodnih sankcij izolirana, njeno gospodarstvo pa osiromašeno. Danes je ena najrevnejših držav, obnovljenih pa ima le 48 odstotkov proizvodnih zmogljivosti izpred desetih let. Od 10,7 milijonskega prebivalstva je okoli 70 odstotkov prebivalstva pravoslavcev, muslimanov pa je okoli 19 odstotkov.

Zunanjetrgovinski primanjkljaj Srbije in Črne gore se v zadnjih letih hitro povečuje, poglavitni razlog za to pa je skromna rast industrijske proizvodnje. V prvih sedmih mesecih leta 2003 se je izvoz preračunan v dolarje povečal za 19,6 odstotka, uvoz za 20,6 odstotka, zunanjetrgovinski primanjkljaj pa za 21 odstotkov. V letu 2003 bo izvoz po ocenah znašal 2,9 milijarde dolarjev, uvoz pa 7,6 milijarde dolarjev. Zunanjetrgovinski primanjkljaj bo tako predstavljal izjemno visokih 23,9 odstotka BDP. Uvoz narašča v vseh panogah, najvišjo rast pa v letu 2003 beleži uvoz strojev in ostalih industrijskih izdelkov, kar kaže na to, da se industrija postopoma modernizira in obnavlja. Struktura izvoza in uvoza po državah se tudi v letu 2003 ne spreminja. Srbija in Črna gora največ izvažata v Italijo, Bosno in Hercegovino, Nemčijo in Makedonijo, uvažata pa iz Rusije, Nemčije, Italije in Madžarske. Visok zunanjetrgovinski primanjkljaj je poglavitni vzrok za primanjkljaj na tekočem računu plačilne bilance, ki pa je nižji od primanjkljaja blagovne bilance zaradi presežka v bilanci tekočih transferov in v bilanci storitev. V letu 2002 je tekoči

primanjkljaj znašal zelo visokih 11,1 odstotkov BDP, v letu 2003 pa bo po ocenah še višji in bo predstavljal 11,3 odstotka BDP. Za pokrivanje tekočega primanjkljaja Srbija in Črna gora nujno potrebuje tujo finančno pomoč in kredite (Godina, 2003).

2.4 MAKEDONIJA

Makedonija je neodvisnost razglasila 8. septembra leta 1991, njen začasni mednarodno priznani naziv pa je zaradi spora z Grčijo še vedno nekdanja jugoslovanska republika Makedonija. Makedonija meri 25.713 kvadratnih kilometrov in ima dobra dva milijona prebivalcev, od katerih četrtno predstavljajo Albanci. Po BDP na prebivalca, ki znaša okoli 2.000 dolarjev, se uvršča daleč za Slovenijo in Hrvaško, vendar pred Bosno in Hercegovino ter Srbijo in Črno goro.

Izvoz blaga bo v letu 2003 po ocenah znašal 1,3 milijarde dolarjev, uvoz pa 2,1 milijarde dolarjev. Uvoz blaga in storitev se bo realno povečal kar za 7,8 odstotka, medtem ko se bo izvoz po 3-odstotnem zmanjšanju v letu 2002 povečal za 5 odstotkov. V prvi polovici leta 2003 se je izvoz preračunan v dolarje povečal za 27 odstotkov, uvoz pa za 22,5 odstotka. Zunanjetrgovinski primanjkljaj bo tudi v letu 2003 ostal visok in bo predstavljal kar 16,2 odstotka BDP. Makedonija izvažata največ oblačil in tekstila, železa in jekla, pijač in tobaka, ostalih kovin in prehrabnih proizvodov, medtem ko v uvozu prevladujejo stroji in transportna oprema, mineralna goriva in maziva, industrijski proizvodi, prehrabni proizvodi ter kemikalije. V države Evropske unije Makedonija nameni dobrih 50 odstotkov svojega izvoza, v makedonskem uvozu pa imajo države Evropske unije okoli 45-odstoten delež. Države, v katere Makedonija največ izvažata, so: Srbija in Črna gora, Nemčija, Grčija in Italija. Najpomembnejše makedonske dobaviteljice pa so: Nemčija, Grčija, Srbija in Črna gora ter Slovenija. Primanjkljaj tekočega računa plačilne bilance je bil leta 2002 zaradi povečanja zunanjetrgovinskega primanjkljaja rekorden in znašal visokih 12 odstotkov BDP, v letu 2003 pa bo po ocenah znašal še vedno visokih 10,9 odstotka BDP (Statevska, 2003).

2.5 TURČIJA

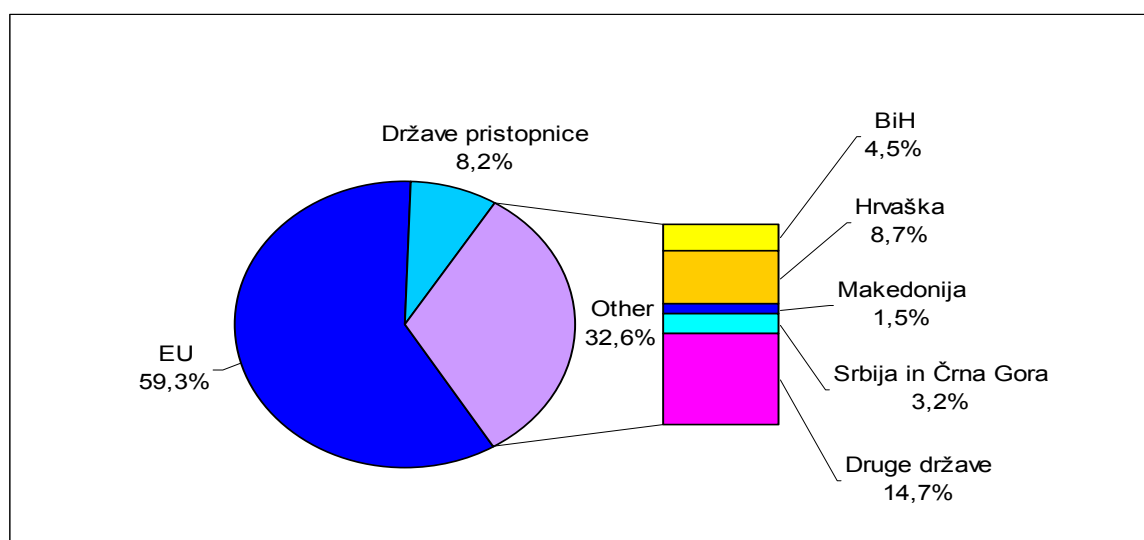
Turčija po površini meri 779.452 kvadratnih kilometrov (za Rusijo je druga največja evropska država), od česar je 35 odstotkov obdelovalnih površin in 26 odstotkov gozdov. Zaradi velikih razlik v življenjskem standardu na podeželju in v mestih (BDP na prebivalca v najbolj razvitih regijah znaša več kot 7.000 dolarjev, v najmanj razvitih pa manj kot desetino tega) je v zadnjih letih prišlo do hitre urbanizacije, tako da danes kar 75 odstotkov 66 milijonskega prebivalstva živi v mestih. Turško prebivalstvo se počasi stara, vendar je po evropskih standardih še vedno zelo mlado, saj povprečna starost znaša 27 let, prebivalstvo mlajše od 15 let pa predstavlja okoli 28 odstotkov celotnega prebivalstva.

Rast izvoza ovirajo močna lira in šibko povpraševanje na najpomembnejših trgih, vendar bo po ocenah leta 2003 kljub temu znašala 8,7 odstotka. Rast uvoza bo zaradi krepitve domačega povpraševanja in močne lire znašala 13,5 odstotka. Zaradi tega narašča trgovinski primanjkljaj, ki je bil v prvih štirih mesecih leta 2003 za dobro tretjino višji kot v enakem obdobju lani. V izvozu prevladujejo tekstil in oblačila, kovine, motorna vozila in deli, kmetijski izdelki ter hrana in pijača. Evropska unija ima v izvozu 51,4-odstotni delež, najpomembnejši izvozni trgi pa so Nemčija, ZDA, Italija, Velika Britanija, Francija in Rusija. V izvozu v Rusijo niso zajeti nakupi ruskih prekupčevalcev in turistov, ki letno znašajo 4 milijarde dolarjev. Glavne uvozne postavke so kemični izdelki, surova nafta in plin, stroji in oprema, kovine ter motorna vozila in deli. Delež Evropske unije v uvozu je bil leta 2002 44,2-odstoten, najpomembnejše dobaviteljice pa so bile Nemčija, Italija, Rusija, ZDA, Francija in Velika Britanija. Zaradi večjega trgovinskega primanjkljaja, nižjih prihodkov na storitveni bilanci, večjega primanjkljaja na dohodkovni bilanci zaradi večjih odlivov iz naslova portfolio naložb in visokih obresti na državni dolg se je v začetku leta 2003 povečeval primanjkljaj tekočega računa, ki bo po ocenah konec leta predstavljal 3,1 odstotka BDP (Izvoznookno, 2003).

3 POMEN TRGOVINE Z DRŽAVAMI JUGOVZHODNE EVROPE

Slovenija ima odprto gospodarstvo in posluje z različnimi trgi. V sliki 2 se vidijo deleži izvoza Slovenije v letu 2002. Največji trgovinski partner za Slovenijo je Evropska unija, takoj za njo pa sledijo države bivše Jugoslavije.

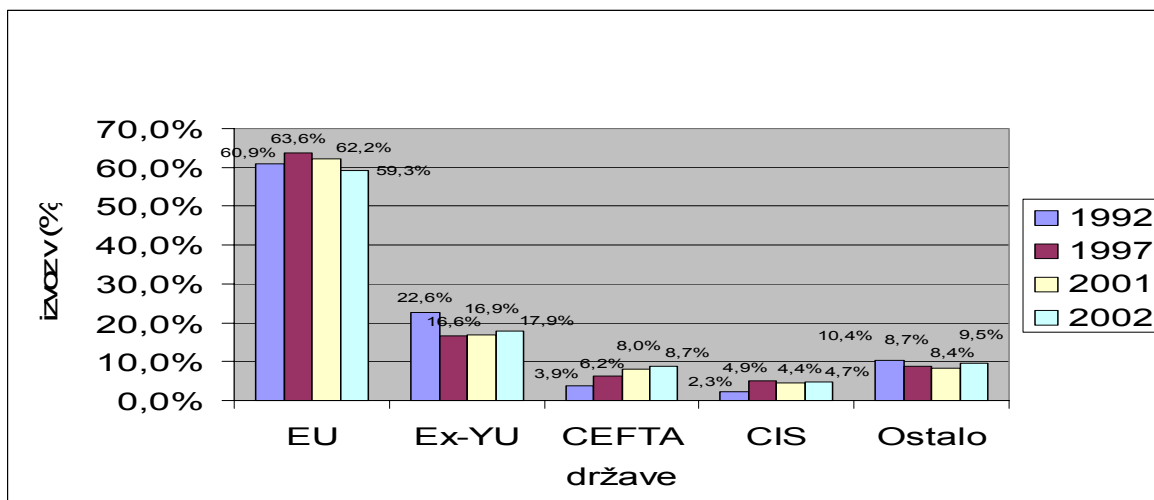
Slika 2: Izvoz Slovenije v letu 2002

Vir: Pogoji trgovanja s Hrvaško, Makedonijo, Srbijo in Črno goro ter Bosno in Hercegovino po vstopu Slovenije v Evropsko unijo, 2003.

Izvenevropski trgi predstavljajo skupaj 9,5% celotnega izvoza Slovenije v letu 2002. ZDA 2,7%, Iran 0,5%, Turčija 0,5%, Egipt 0,3%, Kanada 0,25%, S.Arabija 0,25%, Avstralija 0,23%, Kitajska 0,21%. Trend izvoza na izvenevropske trge se v zadnjem desetletju ni bistveno spreminjal (Škoda, 2003, str. 1).

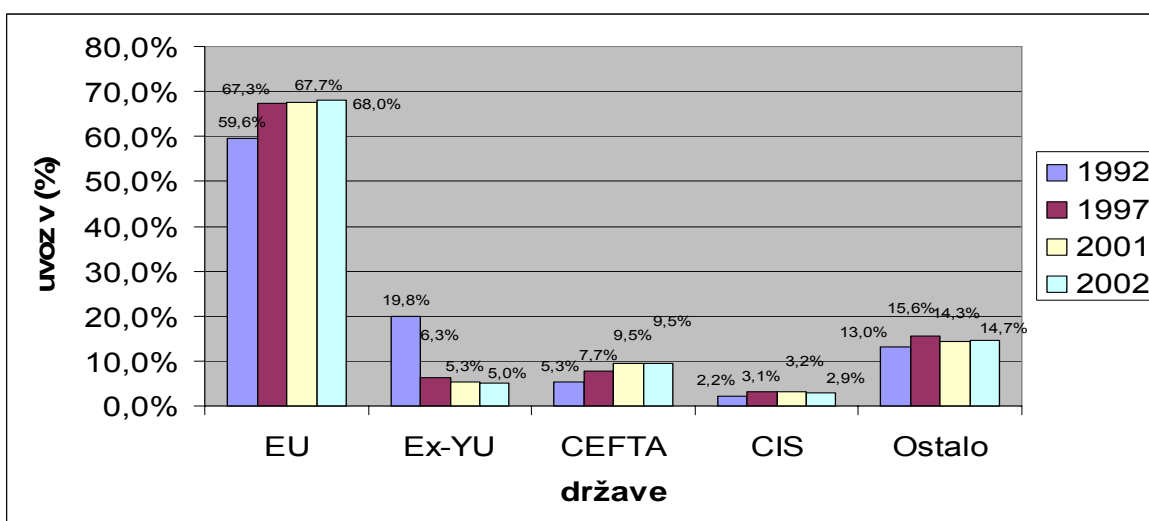
Slika 3: Deleži izvoza Slovenije po izvoznih trgih v letih 1992, 1997, 2001 in 2002

Vir: Spremembe pogojev poslovanja z izven-evropskimi trgi po vstopu Slovenije v Evropsko unijo, 2003.

Izven-evropski trgi predstavljajo skupaj 14,7 % celotnega uvoza Slovenije v letu 2002 (ZDA 2,9%, Kitajska 2,1%, Japonska 1,3%, Turčija 0,85%, Tajvan 0,74%, J. Koreja 0,62% itd). Kot trend izvoza se tudi trend uvoza na izven-evropske trge v zadnjem desetletju ni bistveno spreminjal (Škoda, 2003, str. 2).

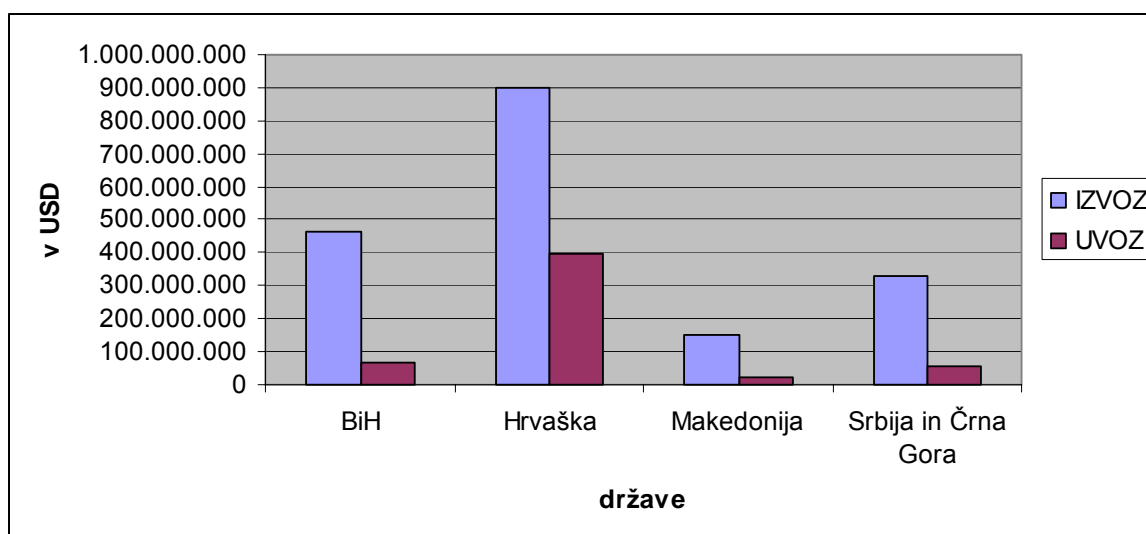
Slika 4: Deleži uvoza Slovenije po izvoznih trgih v letih 1992, 1997, 2001 in 2002

Vir: Spremembe pogojev poslovanja z izven-evropskimi trgi po vstopu Slovenije v EU, 2003.

Za Slovenijo predstavlja poslovanje z državami jugovzhodne Evrope zelo velik pomen. To so trgi, ki jih dobro poznamo še iz bivše Jugoslavije. Prav to poznavanje trga in njene specifikke ter kulture nam je odprlo trge jugovzhodne Evrope. Mnoga podjetja so bila na teh trgih navzoča že v preteklosti, zato so razmeroma dobro seznanjena s tamkajšnjimi poslovnimi razmerami. Ohranilo pa se je veliko poznanstev in poslovnih vezi, kar je tudi pripomoglo k poslovanju z bivšo Jugoslavijo. Slovenija je z državami jugovzhodne Evrope sklenila sporazume o prosti trgovini, kar je povečalo uvoz in izvoz s temi državami.

Slika 5: Izvoz in uvoz Slovenije v letu 2002 v Bosno in Hercegovino, Hrvaško, Makedonijo, Srbijo in Črno goro

Vir: Pogoji trgovanja s Hrvaško, Makedonijo, Srbijo in Črno goro ter Bosno in Hercegovino po vstopu Slovenije v Evropsko unijo, 2003.

Čeprav levji delež zunanjetrgovinske menjave odpade na države Evropske unije, pa postaja za slovenske izvoznike trg bivše Jugoslavije vse pomembnejši. Podatki nam povedo, da se je izvoz, ki zajema države, nastale na območju bivše Jugoslavije, v letu 2002 povečal za 11,5%. Celoten slovenski izvoz pa se je v letu 2002 povečal za 5,9%. To nam kaže, kako se hitro večja rast izvoza na trge bivše Jugoslavije. Glede na celotni slovenski izvoz pa je izvoz na to področje dosegel skoraj 18% celotnega slovenskega izvoza. Od tega največ izvažamo na Hrvaško, s čimer dosežemo polovico celotnega izvoza na območje nekdanje Jugoslavije, sledi Bosna in Hercegovina, kamor gre 25% izvoza, tretja država po višini izvoza je Srbija in Črna gora, najmanj pa izvažamo v Makedonijo samo 8%. Največjo rast izvoza beležimo s Srbijo in Črno goro 31,5%.

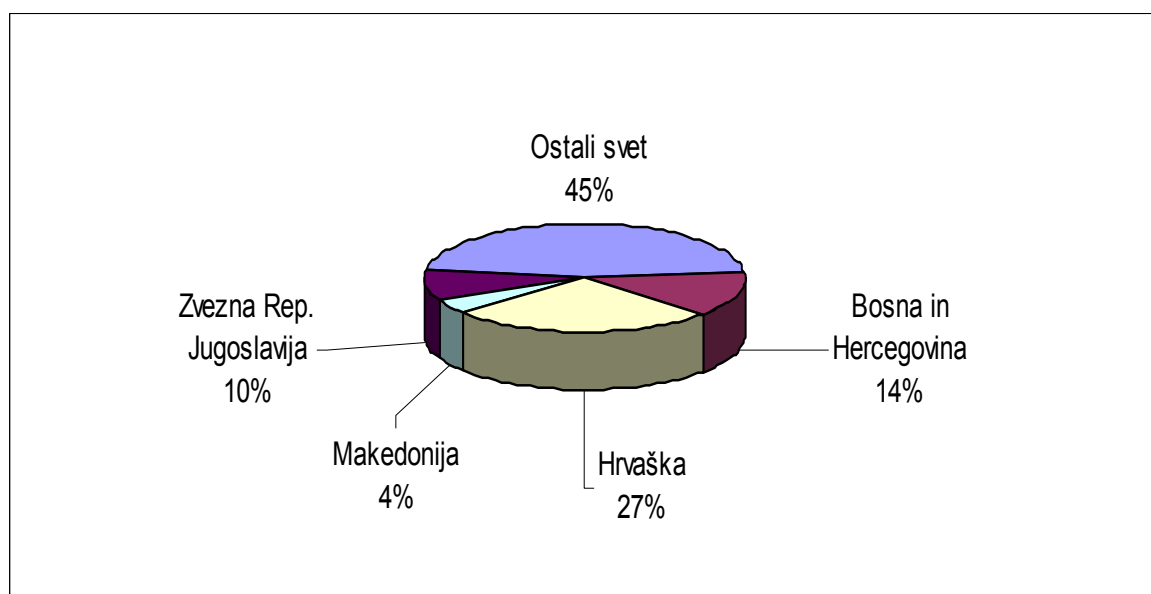
Za trgovino z državami bivše Jugoslavije je značilno, da Slovenija dosega velik presežek v trgovinski bilanci, kar ji omogoča podpisan sporazum o prosti trgovini. To seveda ni v interesu teh držav, ker jim ta podpisan sporazum ni povečal rasti izvoza v Slovenijo. Vrednost uvoza teh držav je le okrog 30% našega izvoza na to področje.

Tabela 1: Izvoz in uvoz blaga po državah jugovzhodne Evrope (v 1000 EUR)

v 1000 EUR	2001 IZVOZ	2002 IZVOZ	2001 UVOZ	2002 UVOZ	Sprememba izvoza 2002/2001 v %	Delež izvoza v države bivše Jugoslavije v %
SKUPAJ	10.346.779	10.962.013	11.344.474	11.574.072	5,9	
Evropa	9.599.202	10.130.302	9.899.066	10.043.524	5,5	
Bosna in Hercegovina	444.785	492.109	69.646	68.950	10,6	25
Hrvaška	894.410	954.412	451.154	418.872	6,7	49
Makedonija	147.077	158.756	29.638	25.629	7,9	8
Srbija in Črna gora	263.605	346.563	53.078	61.399	31,5	18
SKUPAJ države bivše Jugoslavije	1.749.877	1.951.840	603.516	574.850	11,5	100
Turčija	43.992	52.376	95.383	98.237	19,1	

Vir: Zunanja trgovina, 2003.

Slika 6: Struktura izvoza Slovenije v letu 2002 brez držav Evropske unije in držav pristopnic

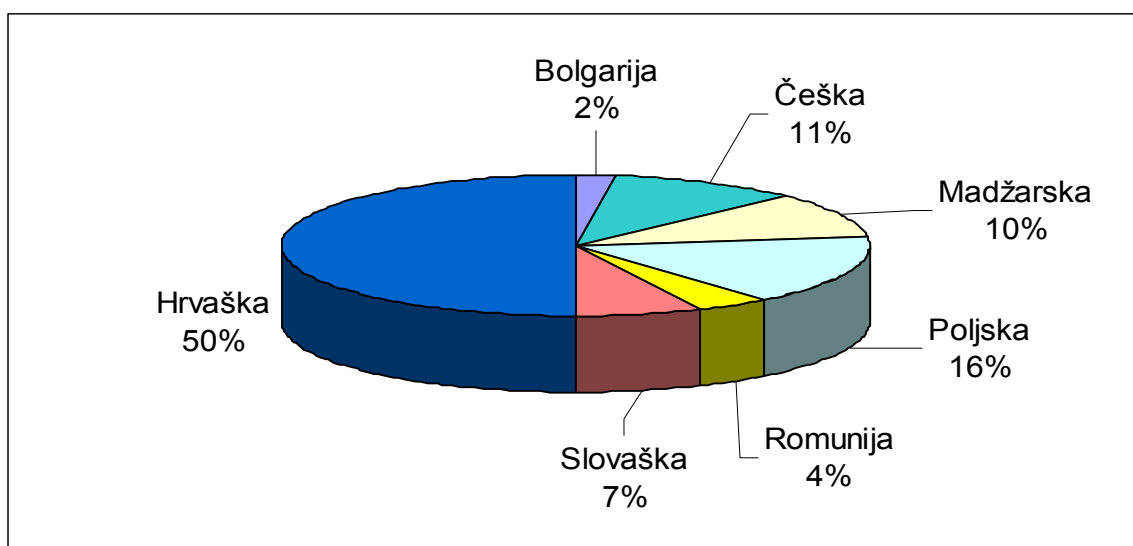

Vir: Dodatne informacije za posebno prilogo o izvozu v časniku Finance, 2003.

HRVAŠKA

S 1. marcem 2003 je Hrvaška postala pogodbenica CEFTA.¹ Sporazum o pristopu Republike Hrvaške je bil podpisan v Zagrebu, 5. decembra 2002. Za naša podjetja je to pomenilo, da bo delež CEFTA v našem izvozu narasel na cca. 17,5% (Jerina, 2003, str. 2).

Slika 7: Izvoz v države CEFTA, vključno s Hrvaško, v letu 2002

Vir: Pogoji trgovanja s Hrvaško, Makedonijo, Srbijo in Črno goro ter Bosno in Hercegovino po vstopu Slovenije v Evropsko unijo, 2003.

Pomeni pa tudi to, da je s prvim marcem prenehal veljati sporazum o prosti trgovini med Republiko Slovenijo in Republiko Hrvaško. Ko pa bo Slovenija postala 1. maja 2004 članica Evropske unije, bo za Slovenijo prenehal veljati tudi sporazum CEFTA. Trgovina s Hrvaško bo urejena po stabilizaciji asociacijskem sporazumu, ki ga je sklenila Evropska unija s Hrvaško (Carinska tarifa Hrvaške, 2003).

S pristopom Hrvaške k CEFTA se za slovenska podjetja pogoji trgovanja, kar zadeva carinske stopnje, niso bistveno spremenili. Za industrijske izdelke je bila carina ukinjena na obeh straneh že leta 2001 in tako ostaja še naprej (Jerina, 2003, str 2).

BOSNA IN HERCEGOVINA

Slovenija in Bosna in Hercegovina sta sporazum² o prosti trgovini podpisali 3. oktobra 2001. Sporazum se izvaja od 1. januarja 2002. Sporazum je bil izrednega pomena za

¹ Uredba o izvajanju Sporazuma o pristopu RH k CEFTA je bila objavljena v Uradnem listu RS, št. 23/2003, po končanem ratifikacijskem postopku v Državnem zboru RS (Zakon o ratifikaciji Sporazuma o pristopu Republike Hrvaške k Srednjeevropskemu sporazumu o prosti trgovini – Uradni list RS – Mednarodne pogodbe št.5/2003)

slovensko gospodarstvo, saj je Bosna in Hercegovina šesti najpomembnejši izvozni partner Slovenije. Največji slovenski izvozniki so sporazum ocenili zelo pozitivno (Jerina, 2003, str. 5).

Sporazum je bil sklenjen v korist Bosne in Hercegovine. Sporazum ni simetrične narave na nobenem področju, niti na industrijskem, niti na kmetijskem. Ta asimetričnost je pomenila, da bo Bosna in Hercegovina svoj trg odpirala počasi. Slovenija je po podpisu odpravila carine tako pri uvozu kmetijskih kot industrijskih izdelkov po poreklu iz Bosne in Hercegovine. Za industrijske izdelke je bila carina odpravljena že na podlagi Uredbe o določitvi preferencialnih carinskih stopenj za uvoz določenega blaga po poreklu iz določenih držav v razvoju (Jerina, 2003, str. 3).

Bosna in Hercegovina bo carine pri uvozu kmetijskih in industrijskih izdelkov zmanjševala postopno, in sicer (Carinska tarifa BiH, 2002):

- 1. januarja 2002 na 70% njihove vrednosti;
- 1. januarja 2003 na 50% njihove vrednosti;
- 1. januarja 2004 na 30% njihove vrednosti;
- 1. januarja 2005 se odpravijo ostale dajatve.

MAKEDONIJA

Sporazum o prosti trgovini je bil podpisan 1. julija 1996. Omenjeni sporazum se je začel začasno uporabljati s 1. septembrom 1996 in je začel veljati s 1. decembrom 1999.³ Na področju industrijskih izdelkov je bil sporazum asimetrične narave. Slovenija je popolnoma liberalizirala uvoz industrijskih izdelkov po poreklu iz Makedonije z dnem začetka uporabe sporazuma. Makedonija je carine za nekatere industrijske izdelke odpravila z začetkom uporabe sporazuma, za bolj občutljive industrijske izdelke pa je carine postopno zmanjševala v skladu z določili Protokola 1 (glej prilogo) in jih za vse industrijske izdelke odpravila s 1. januarjem 2000 (Carinska tarifa Makedonije, 2003).

SRBIJA IN ČRNA GORA

Dogovor o asimetričnem modelu liberalizacije trgovine z industrijskimi izdelki je bil v jugoslovansko korist. Carine za industrijske izdelke jugoslovanskega porekla naj bi bile s podpisom sporazuma ukinjene, medtem pa bi se carine za slovensko blago pri uvozu v Srbijo in Črno goro zniževale postopoma in bi bile v celoti ukinjene s 1. januarjem 2007. Sporazum naj bi začel veljati 1. januarja 2003. Ta sporazum ni nikoli stopil v veljavo (Jerina, 2003, str. 4).

² Državni zbor Republike Slovenije je sporazum ratificiral in je objavljen v Uradnem listu RS, št.111/01 – Mednarodne pogodbe št. 31/29.12.2001.

³ Objavljen je v Uradnem listu RS, št.81/99 – Mednarodne pogodbe št. 23.

TURČIJA

Trgovino med Slovenijo ureja sporazum o prosti trgovini⁴ med Republiko Slovenijo in Republiko Turčijo, ki je bil podpisan 5. maja 1998 v Ankari, začasno se je začel uporabljati 1. junija 2000.

Od 1. januarja 2001, ko je preteklo prehodno obdobje, je trgovina z industrijskimi izdelki (od 25. do 97. poglavja carinske tarife), prosta carinskih dajatev in dajatev z enakovrednim učinkom (Carinska unija- Turčija, 2002). Sporazum je bil sklenjen za nedoločen čas. Vsaka pogodbenica lahko odpove ta sporazum s pisnim uradnim obvestilom drugi pogodbenici. Sporazum preneha veljati prvi dan sedmega meseca, ki sledi datumu, ko je druga pogodbenica prejela uradno obvestilo (Evro-mediteransko partnerstvo, 2003).

Tabela 2: Matrika sporazumov o prosti trgovini med jugovzhodnimi evropskimi državami

	Bosna in Hercegovina	Hrvaška	Makedonija	Srbija in Črna gora
Bosna in Hercegovina		1.1.2001	1.7.2002	1.6.2002
Hrvaška	1.1.2001		11.6.1997	1.7.2003
Makedonija	1.7.2002	11.6.1997		7.10.1996
Srbija in Črna gora	1.6.2002	1.7.2003	7.10.1996	

Vir: Pogoji trgovanja s Hrvaško, Makedonijo, Srbijo in Črno goro ter Bosno in Hercegovino po vstopu Slovenije v Evropsko unijo, 2003.

4 TVEGANJE NA JUGOVZHODNIH TRGIH

Slovenski izvozniki in investitorji so zelo previdni pri vstopanju na trge jugovzhodne Evrope. Izpostavljeni so precejšnjim rizikom neplačil. Nekateri izvozniki se poskušajo pred neplačili kupcev iz tveganih držav zaščititi tako, da poslujejo po načelu protidobav ali vnaprejšnjih plačil. To pa jim močno zmanjšuje konkurenčnost na tamkajšnjih trgih. Prav hitro se lahko zgodi, da jih izpodrinejo drugi ponudniki, ki bi omogočali prodajo na kredit oz. odloženo plačilo (Nejedly, 2003). Žal pa prodajo na kredit spremljajo številni riziki, saj se velikokrat dogaja, da kupci do dospelosti terjatev zaradi različnih razlogov svojih

⁴ Objavljen je v Uradnem listu RS, št.36/01 — Mednarodne pogodbe št. 11/01

dolgov do prodajalca ne poravnajo (Širnik, 2003). Zato je boljša zaščita zavarovanje kreditov, ki izvoznikom omogoča ohranitev in celo izboljšanje novih konkurenčnih sposobnosti, povečanje prodaje, hkrati pa jim zagotavlja potrebno varnost poslovanja in zaščito pred izgubam oz. odpisom terjatev.

4.1 VRSTE TVEGANJ

Tveganja, s katerimi se slovenska podjetja srečujejo pri vstopu na trge nekdanje Jugoslavije, lahko razdelimo na komercialna in nekomercialna. Nekomercialna tveganja so na ravni države kot celote in so enaka za vsa slovenska podjetja, ki imajo poslovne stike s subjekti v določeni državi. Komercialna tveganja so nasprotno povezana s posameznimi podjetji v tej državi in so za vsako podjetje drugačna (Čadež, Hočevar, Zaman, 2002, str. 11).

4.1.1 Komercialna

Komercialna tveganja so povezana s posameznimi poslovnimi partnerji v državah bivše Jugoslavije. Čeprav se med seboj razlikujejo, pa so si hkrati zelo podobna. Pri poslovanju s partnerji slovenska podjetja vedno tvegajo, da ti ne bodo izpolnili svojih obveznosti, kakršnekoli te že so npr. kupci ne bodo poravnali svojih obveznosti, dobavitelji ne bodo dobavili blaga, partnerji se ne bodo držali pogodb ali dogovorov (Čadež, Hočevar, Zaman, 2002, str. 12).

4.1.2 Nekomercialna

Nekomercialna tveganja so vsa tista, pri katerih vzroki ne izvirajo iz poslovnega obnašanja kupcev, temveč so od njega neodvisna (Nejedly, 2004). Nekomercialna tveganja na trgih nekdanje Jugoslavije lahko razdelimo v tri skupine (Mrak et al., 2001, str. 132):

- državno tveganje
- politično
- tveganje zaradi odsotnosti pravne države

Bosna in Hercegovina, Srbija in Črna gora ter Makedonija so glede na vse tri skupine tveganj visoko tvegane države, Hrvaška manj. Vse države še čutijo posledice vojn. V vseh državah je prisotna korupcija in slaba poslovna morala. Pravne države praktično ni. Zaščita lastninskih pravic je nizka, poleg tega zakoni ne veljajo vedno za vse enako. Za vse države je značilno, da njihov uvoz presega izvoz. V preteklosti je bil ta primanjkljaj pokrit v veliki meri z donacijami iz razvitih držav in nakazil zdomcev, v prihodnosti pa se državam potencialno obetajo velike plačilno-bilančne težave. Z vidika slovenskih podjetij so ta

tveganja problematična, na žalost pa nanje ne morejo vplivat (Čadež, Hočevar, Zaman, 2002, str. 13).

4.2 TVEGANJE PO DRŽAVAH

Plačilni roki so v primeru držav na prehodu- po podatkih Nove Ljubljanske banke, kamor spada tudi Hrvaška, Bosna in Hercegovina, Makedonija in Turčija precej dolgi. Gre za več kot 60 dni, večinoma pa za 90 dni. Plačilni roki so odvisni predvsem od pogajalskih sposobnosti naših izvoznikov. Banka nudi financiranje izvoznega posla za oba partnerja v poslu, tako izvozniku (za katere je pomembno predizvozno financiranje) kot uvozniku. Ko gre za primer izvoza v države na prehodu se podjetja najpogosteje poslužujejo oblik zavarovanj izvoznega posla oziroma plačila, kot so: predizvozno financiranje, konfirmacija akreditiva, konfirmacija garancije in izdaja garancije na podlagi kontra-garancije, odkup terjatve in kredit tujemu kupcu. Rizičnost omenjenih držav je velika, se pa razlikuje od države do države (Izvoznookno, 2003).

Srbija in Črna gora spada glede plačevanja med najbolj rizične države. Sodi v rizični razred 7a, ki je zadnji razred, za katere je zavarovanje še možno. Zaradi tega so najpogostejše oblike plačevanja avansi in kompenzacije. Banke priporočajo kot obliko plačevanja uporabo akreditivov, zaradi možnosti predčasnega odkupa. Predvsem pa poudarjajo, da se preverijo bonitete posameznega kupca. Odločitev o uporabi posameznih instrumentov je v veliki meri odvisna od vrste značilnosti posla in medsebojnega zaupanja med partnerji. Pomemben dejavnik je tudi cena zavarovanja. Plačilni roki so običajno do 90 dni. Odvisni pa so od dogovora med partnerji ter instrumentom plačila. Veliko primerov je tudi, ko do določenega zneska podjetje daje na odprto, po tem znesku pa je potrebno zavarovati z garancijo ali akreditivov. Večji posli se sklepajo na odložena plačila, ki se spremljajo z bančno garancijo. Pri poslih, kjer je plačevanje z gotovino vprašljivo, so protidobave najboljši način za zavarovanje plačila.

Najbolj pogosti instrumenti zavarovanja plačil pri slovenskih izvoznikih pri izvozu v Srbijo in Črno goro so, po informacijah Nove Ljubljanske banke v Beogradu, garancije bank in SID garancije. Od poznanih poslovnih bank je na trgu Srbije in Črne gore prisotna NLB, ki nastopa kot večinski delničar LHB BANKE in lastnik MONTENEGRO BANKE. Aktivni so predvsem na področju plačilnega prometa, dokumentarnega poslovanja, čekovnega poslovanja in deviznega tržišča. Občasno sodelujejo tudi na področju sindiciranih posojil, ki jih NLB d.d. najema na mednarodnem trgu kapitala⁵ (Izvoznookno, 2003).

⁵ Spisek poslovnih bank v Srbiji najdete na spletnih straneh [Narodne banke Srbije](#).

4.3 PREPREČEVANJE TVEGANJ

Pridobivanje kakovostnih informacij o kupcih, z namenom, da bi zmanjšali tveganja, je za posamezno podjetje zamudno in drago. Na to vpliva skrivanje neugodnih informacij s strani podjetij za svoje partnerje. Zato se velikokrat zgodi, da nesolventnost kupcev preseneti prodajalce (Nejedly, 2003).

Da se podjetja izognejo takšnim ali drugačnim tveganjem oz. da zmanjšajo tveganje je nujno potrebno, da pridobijo čimveč informacij od podjetji, s katerimi sodelujejo. Takšne informacije podjetja lahko dobijo pri različnih ustanovah in podjetjih. Naj naštejemo nekaj podjetij, ki priskrbijo bonitetne informacije⁶ o ostalih podjetjih: Coface Intercredit, podatovne baze ICON in DCON, bonitetno poročilo Creditreforma, Ajpes in Slovenska izvozna družba ponuja SID-BON (Nejedly, 2003).

Slovenska izvozna družba ponuja SID-BON – bonitetne informacije o podjetjih, ki vključujejo splošne informacije, finančne podatke za zadnja tri leta, finančno analizo (likvidnost, finančno moč, uspešnost poslovanja, upravljanje sredstev, zadolženost), plačilni ključ, bonitetni razred in limit. Stroški za posamezno bonitetno informacijo znašajo 35 evrov. Podjetja s sklenjeno zavarovalno pogodbo SID dobijo tudi kakovostne informacije o kupcih, ki jih zavarovalnici posredujejo njeni zavarovanci, podatke o plačilni disciplini, zamudah pri plačilih, poslovnih navadah in težavah na posameznem trgu ali panogi. Dodatne informacije jim posredujejo še specializirane poslovne in kreditne agencije, banke in druge finančne ustanove. Informacije črpajo tudi iz drugih javnih virov, kot so gospodarske zbornice, diplomatsko-konzularna predstavništva, in celo iz nekaterih virov, ki so sicer za javnost zaprti. Gre za podatke, do katerih zavarovalnica pride prek svojih pozavarovateljev, na primer prek mednarodnih združenj (kot je Bernska unija - Mednarodna zveza zavarovateljev izvoznih kreditov in vlaganj, katere članica je tudi SID) (Klapš, 2003, str. 35).

Dobrim bonitetnim informacijam za poslovanje s podjetji na območju bivše Jugoslavije sledi zavarovanje rizika neplačil. Za posle v bolj tveganih državah to zavarovanje v Sloveniji nudi SID. Ta je pooblaščen izvožno-kreditna agencija v imenu države in za državni račun, ki krije komercialne in druge nekomercialne rizike.

4.4 SID IN NJENO DELOVANJE – POSLOVANJE

SID ureja zavarovanja in financiranja mednarodnih gospodarskih poslov kot instrumentov trgovinske politike Republike Slovenije ter vlogo države pri teh aktivnostih, ki

⁶ Bonitetne informacije na internetu: I poslovne informacije [URL: <http://www.idoo.si>], Coface Intercredit [URL: <http://www.cofaceintercredit.si>], Creditreform [URL: <http://www.credireform.si>], Agencija RS za javnopravne evidence in storitve [URL: <http://www.ajpes.si>], Slovenska izvozna družba [URL: <http://www.sid.si/sidslo.nsf>]

gospodarstvu zagotavljajo ustrezno varnost in možnost konkurenčnega nastopanja na tujih trgih po mednarodno dogovorjenih pravilih in pogojih. Obravnava zahtevke za zavarovanje v imenu in za račun Republike Slovenije. Zavaruje poslovne transakcije delno ali popolno pred riziki, ki se nanašajo zlasti na:

- terjatve iz naslova mednarodne menjave, prodaje blaga in storitev, vključno s proizvodnjo in pripravo na prodajo, ter investicije;
- blago, opremo in drugo premoženje ter pravice udeležencev mednarodnih poslovnih transakcij v tujini;
- financiranje, refinanciranje, predplačila ali odložena plačila, zavarovanje in druge varščine ter jamstva, dana v zvezi s mednarodnih poslovnih transakcij v tujini.

Potrebna sredstva za učinkovito izvajanje dejavnosti zavarovanja po tem zakonu zagotovi SID Republika Slovenija v obliki denarnih sredstev, ki se uporabljajo za oblikovanje varnostnih rezerv, pri čemer te rezerve lahko oblikujejo za kritje posameznih vrst rizikov ali zavarovalnih poslov. Varnostne rezerve se oblikujejo tudi iz plačanih premij, regresov in drugih prihodkov, ki jih pooblaščen institucija kot zastopnica države ustvari s posli zavarovanja, pozavarovanja in drugimi posli ter storitvami, s katerimi se zagotavlja udeležencem mednarodne menjave kritje pred nekomercialnimi riziki. Varnostne rezerve se uporabljajo za poravnavo obveznosti do zavarovancev, plačilo stroškov preprečevanja in zmanjševanja bodočih ali že nastalih škod, za kritje izgub iz teh poslov in poslov upravljanja s tem premoženjem in riziki ter za plačilo stroškov v zvezi z opravljanjem poslov SID.

Nadzor nad izvajanjem tega zakona opravlja ministrstvo, pristojno za finance. SID mora o poslovanju voditi poslovne knjige ločeno od svojega drugega poslovanja ter sestavljati in hraniti knjigovodske listine ter poslovno dokumentacijo, vrednotiti bilančne postavke in sestavljati računovodske izkaze.

Posli financiranja mednarodne trgovine in investicij, ki jih opravlja SID so:

- kreditni posli, s katerimi pooblaščen institucija udeležencem mednarodne menjave in finančnim institucijam omogoča financiranje mednarodnih gospodarskih poslov;
- program izravnave obresti, s katerim Republika Slovenija pooblaščen instituciji in drugim udeležencem programa jamči za kritje obrestnih in tečajnih rizikov pri financiranju mednarodnih gospodarskih poslov (Zakon o zavarovanju in financiranju mednarodnih gospodarskih poslov, 2004).⁷

⁷ V Uradnem listu RS št. 2/04 z dne 15. Januarja 2004 je bil objavljen Zakon o zavarovanju in financiranju mednarodnih gospodarskih poslov

4.4.1 Kreditni posli

Kreditni posli po tem zakonu so:

- dajanje komercialnih in finančnih kreditov ter investicije v tujini za delno ali popolno financiranje poslov mednarodne menjave in investicij;
- druge oblike financiranja mednarodnih gospodarskih poslov.

Instrumenti, ki se uporabljajo so:

- najemanje kreditov in izdajanje dolžniških vrednostnih papirjev;
- zavarovanje pred obrestnimi, tečajnimi in drugimi riziki, ki izhajajo iz najetih posojil ali izdanih vrednostnih papirjev ter poslov financiranja mednarodne menjave.

Za najete kredite Republika Slovenija daje poročstva pod naslednjimi pogoji:

- višina najetih kreditov in vrednost izdanih dolžniških vrednostnih papirjev se določi v vsakoletnem zakonu, ki ureja izvrševanje proračuna Republike Slovenije;
- ročnost kreditov in vrednostnih papirjev ne sme biti daljša od dvajsetih let;
- stroški in obrestne mere najetih kreditov in izdanih vrednostnih papirjev morajo biti primerljivi s stroški in obrestnimi merami enakovrstnih kreditov, ki jih najema oziroma vrednostnih papirjev, ki jih izdaja Republika Slovenija.

Nadzor, ki se nanaša na kreditne posle, opravlja Banka Slovenije. Ministrstvo za finance, v soglasju z Banko Slovenije, predpiše posebna pravila glede določitve velikega in največjega možnega kredita enemu posojilojemalcu, skupnega zneska vseh kreditov, drugih terjatev in jamstev enemu posojilojemalcu in skupnega zneska velikih in največjih možnih kreditov, meril in ukrepov za ugotavljanje, obvladovanje in upravljanje rizikov, računovodska pravila in standarde ter pravila o poslovnih knjigah, računovodskih izkazih, periodičnih in letnih poročilih ter reviziji (Zakon o zavarovanju in financiranju mednarodnih gospodarskih poslov, 2004).

4.4.2 Program izravnave obresti

- (1) Pooblaščen institucija jamči za kritje obrestnih in tečajnih rizikov pri financiranju mednarodnih gospodarskih poslov v imenu in za račun Republike Slovenije.
- (2) Začetna sredstva rezerv se zagotovijo iz proračuna Republike Slovenije in se lahko dopolnijo tudi zaradi kritja drugih rizikov sprememb vrednosti valut ali pa se za kritje teh rizikov oblikujejo posebne rezerve.
- (3) Sredstva rezerv programa izravnave obresti (v nadaljevanju PIO) se dopolnjujejo z vplačili udeležencev programa posojilodajalcev ali izdajateljev vrednostnih papirjev in drugih finančnih instrumentov, ki financirajo mednarodne gospodarske posle, če to narekujejo potrebe, pa tudi iz proračuna Republike Slovenije ali drugih rednih in izrednih virov.

Sredstva rezerv PIO se uporabljajo za pokrivanje morebitnih izgub udeležencev programa izravnave obresti zaradi sprememb variabilnih pasivnih in fiksnih aktivnih obrestnih mer ter izgub zaradi tečajnih in drugih rizikov sprememb vrednosti valut (Zakon o zavarovanju in financiranju mednarodnih gospodarskih poslov, 2004).

4.5 SID NA TRGIH BIVŠE JUGOSLAVIJE

SID je edina slovenska institucija, ki lahko zavaruje izvozne posle in investicije v Srbiji in Črni gori, Bosni in Hercegovini in Makedoniji. Naj še enkrat omenim, da se vse tri države uvrščajo po klasifikaciji OECD med najbolj tvegane države, saj sodijo v zadnji razred, za katerega je zavarovanje še možno ob predpogoju, da so pristojni organi posameznih držav pripravljeni kriti rizike v taki državi. Pogoj za zavarovanje izvoza v te države je tudi 40-odstotni delež slovenske komponente v izvoznem poslu.

SID je v letu 2002 zavarovala za 316 milijonov ameriških dolarjev slovenskega izvoza v države nekdanje Jugoslavije (SID, 2002). Najbolj je bil pokrit izvoz na Hrvaško, saj je bila z zavarovanjem SID pokrita kar četrtina vsega slovenskega izvoza v našo vzhodno sosedo (Nejedly, 2003).

Tabela 3: Pokritost slovenskega izvoza z zavarovanji SID

v EUR	IZVOZ I-IX 2003*	IZVOZU RS v %	Zavarovanja SID I-IX 2003	POKRITOST (zav./izvoz) I-IX 2003*
Države nekdanje Jugoslavije skupaj	1.467.993.653	17,57	260.168.999	17,72
Bosna in Hercegovina	357.748.116	4,28	31.916.934	8,92
Hrvaška	757.048.884	9,06	189.352.460	25,01
Srbija in Črna gora	249.902.444	2,99	29.749.313	11,9
Makedonija	103.294.209	1,24	9.150.293	8,86

*podatki o izvozu za obdobje I-IX 2003 obsegajo samo podatke o izvozu blaga, ne pa tudi o izvozu storitev;

*podatki o zavarovanju pa vsebujejo tako izvoz blaga kot tudi storitev.

Vir: Interna gradiva SID, 2004.

Pogoji zavarovanja po posameznih državah nekdanje Jugoslavije

Za izvoz na Hrvaško nudi SID zavarovanje kratkoročnih terjatev do 180 ali 360 dni bodisi pred samo komercialnimi riziki bodisi v paketu z nekomercialnimi riziki. Zavarovanje srednjeročnih kreditov od 5–7 let- pred komercialnimi riziki.

Tabela 4: Pregled ponudbe SID za zavarovanje izvozih poslov v državah nekdanje Jugoslavije

DRŽAVA	ZAVAROVANJE	RIZIČNOST	ROČNOST
Hrvaška	kratkoročne terjatve/ kredit	pred komercialnimi riziki	do 180 ali 360 dni
		v paketu (pred komercialnimi in nekomercialnimi riziki)	do 180 ali 360 dni
	srednjeročne terjatve/ kredit	pred komercialnimi riziki	do 5 oz 7 let
Bosna in Hercegovina	kratkoročne terjatve/ kredit	v paketu (pred komercialnimi in nekomercialnimi riziki)	do 180 ali 360 dni
	srednjeročne terjatve/ kredit	pred komercialnimi riziki pred nekomercialnimi riziki	do 3 let do 5 let
Makedonija	kratkoročne terjatve/ kredit	pred komercialnimi riziki	do 180 ali 360 dni
		pred nekomercialnimi riziki	do 180 ali 360 dni
	srednjeročne terjatve/ kredit	pred komercialnimi riziki pred nekomercialnimi riziki	do 3 let do 5 let
Srbija in Črna gora	kratkoročne terjatve/ kredit	v paketu (pred komercialnimi in nekomercialnimi riziki)	do 180 dni (izjemoma do 1 leta)
	srednjeročne terjatve/ kredit	v paketu (pred komercialnimi in nekomercialnimi riziki)	do 5 let

Vir: Vračanje na trge nekdanje Jugoslavije, 2002.

V Bosni in Hercegovini je možno zavarovanje kratkoročnih terjatev samo v paketu z nekomercialnimi riziki. Za zavarovanje srednjeročnih kreditov pred komercialnimi riziki je najdaljša ročnost kreditov do 3 leta. Za zavarovanje srednjeročnih kreditov pred nekomercialnimi riziki je 5 let, za kredite, katere garantira Investicijska banka Bosne in Hercegovine pa 7 let.

Za izvoz v Srbijo in Črno goro se lahko zavaruje kratkoročne terjatve do 180 ali 360 dni samo v paketu z zavarovanjem pred nekomercialnimi riziki. Zavarovaje krije rizike neplačila znanih zasebnopravnih kupcev ter zasebnopravnih kupcev z dobrimi referencami, garancijo ali drugimi ustreznimi varščinami za SID sprejemljivih bank ali kritih z ustreznim zavarovalnim aranžmajem. Nekomercialne rizike in rizike neplačila javnih kupcev krije, če so ti zavarovani z garancijo sprejemljive banke. Zavarovanje srednjeročnih kreditov je možno samo v paketu z zavarovanjem pred nekomercialnimi riziki. Najdaljša ročnost kreditov je do 5 let, glavnica kredita lahko znaša največ 5 milijonov evrov. To zavarovanje krije nekomercialne rizike in rizike neplačila javnih kupcev, če so ti zavarovani z garancijo sprejemljive banke, ter rizike neplačila zasebnopravnih kupcev z dobrimi referencami, garancijo ali drugimi ustreznimi varščinami za SID sprejemljivih bank ali kritih z ustreznim zavarovalnim aranžmajem.

Pri izvozu v Makedonijo SID zavaruje kratkoročnih terjatve in srednjeročne kredite- do 5 let pred nekomercialnimi riziki ter kratkoročne terjatve in srednjeročne kredite do 3 let pred komercialnimi riziki (Širnik, 2002).

Tabela 5: Seznam jugovzhodnih držav in njihova rizičnost

DRŽAVA	RIZIČNOST
Hrvaška	4
Bosna in Hercegovina	7a
Srbija in Črna gora	7a
Makedonija	7a
Turčija	6

Opomba: rizični razredi so od 1–7b. 1– najmanj rizični razred, 7b– najbolj rizični razred.

VIR: Seznam držav po rizičnih razredih, 2003.

4.6 SPREMEMBE DELOVANJA SID PO VSTOPITVI V EVROPSKO UNIJO

Po vstopu Slovenije v Evropsko unijo bo tudi na področju zavarovanja prišlo do sprememb. Tukaj predvsem govorim o zavarovanju in financiranju mednarodnih poslov, kot možnost konkurenčnega nastopanja na tujih trgih, ki jih zavaruje Republika Slovenija. Z novim zakonom država popolnoma loči poslovanje, ki ga je trenutno opravljala SID za svoj račun in za račun države. Tako bosta v prihodnosti morala biti ločena ta dva poslovanja, to pomeni, da bo poslovanje ločeno ne samo knjigovodsko temveč tudi fizično. Vlada je s sprejetjem novega zakona dala javni natečaj za izbor pooblaščenice institucije, ki ji bo dala pooblastilo za izvajanje nalog po tem zakonu.

Pri izboru pooblaščenice institucije mora ministrstvo upoštevati zlasti naslednje:

- da je finančna institucija kadrovske, tehnološke in informacijske usposobljena ter ustrezno opremljena za učinkovito izvajanje dejavnosti zavarovanja in financiranja mednarodnih gospodarskih poslov;
- da je institucija usposobljena za strokovno ocenjevanje nekomercialnimi rizikov, sprejemanje teh rizikov v zavarovanje, določanje pogojev zavarovalnega kritja, administriranje zavarovalnih polic, opravljanje likvidacije škod, izvajanje ukrepov za preprečevanje, zmanjševanje in povrnitev plačanih škod;
- da ima institucija ustrezne izkušnje na področju zavarovanja izvoznih kreditov in investicij pred nekomercialnimi riziki ter financiranja mednarodnih gospodarskih poslov, vključno z zadolževanjem na trgih v tujini in doma;
- da ima institucija razvito sodelovanje z drugimi izvozno- kreditnimi agencijami in drugimi finančnimi institucijami ter je članica ustreznih mednarodnih organizacij na področju zavarovanja kreditov in investicij;

- da ima institucija vzpostavljeno sodelovanje s slovenskimi izvozniki, investitorji in bankami ter dobro pozna domačo in mednarodnopravno ureditev zavarovanja in financiranja mednarodnih gospodarskih poslov ter ustrezne finančne in druge trge;
- da ima institucija ustrezna znanja in izkušnje na področju sodelovanja z Republiko Slovenijo in njenimi organi pri izvajanju sistema zavarovanja in financiranja mednarodnih gospodarskih poslov (Zakon o zavarovanju in financiranju mednarodnih gospodarskih poslov, 2004).

5 POSLOVANJE Z DRŽAVAMI JUGOVZHODNE EVROPE

5.1 PRED VSTOPOM V EVROPSKO UNIJO

5.1.1 Sporazumi o prosti trgovini, ki jih je podpisala Slovenija

Republika Slovenija ima podpisane (preferencialne) sporazume o prosti trgovini s 33 državami, in sicer (Nacionalno poročilo o strukturnih reformah, 2003, str. 4):

- pridružitveni sporazum z Evropsko unijo (vključuje 15 držav);
- EFTA (4 države);
- CEFTA (Bolgarija, Češka republika, Hrvaška, Madžarska, Poljska, Romunija in Slovaška);
- druge države (Estonija, Latvija, Litva, Izrael, Turčija, Makedonija ter Bosna in Hercegovina).

Pristopna pogodba k Evropski uniji določa, da je potrebno vse te sporazume odpovedati, sklep o odpovedi pa je Vlada Republike Slovenije že sprejela. Vsi sporazumi bodo odpovedani do konca leta 2003, uporabljali pa se bodo najdlje do 30. 4. 2004. Z dnem pristopa v Evropsko unijo bo Slovenija prevzela celotno trgovinsko politiko Evropske unije ter vse ostale sporazume, ki jih je, ali jih bo Evropska unija sklenila do vstopa (Šušteršič, 2003, str. 4).

Najpomembnejše posledice za obseg zunanjetrgovinske menjave bo imelo prenehanje prostotrgovinskih sporazumov, ki jih je Slovenija sklenila z državami naslednicami nekdanje Jugoslavije (Hrvaška, Makedonija, Bosna in Hercegovina). Učinek prenehanja teh sporazumov na letno gospodarsko rast je ocenjen na okoli -0.1 odstotne točke (Damjan, 2003), vendar bodo hkrati učinki sprejema skupne carinske tarife Evropske unije, sprostitev medsebojne trgovine z občutljivimi proizvodi v Evropsko unijo, odprave mejnih kontrol in formalnosti ter s tem znižanja trgovinskih stroškov na gospodarsko rast vplivali

pozitivno, tako da bo tudi neto učinek na gospodarsko rast pozitiven (Šušteršič, 2003, str. 5).

5.1.2 Sporazumi med Slovenijo in državami jugovzhodne Evrope

Slovenija ima sklenjene prosto trgovinske sporazume z več državami. Da pride do podpisa sporazuma, je najbolj pravično, da je status obeh držav, ki podpišeta prostotrgovinski sporazum, vsaj približno enak oziroma ekonomiji obeh držav bi morali biti med seboj uravnoteženi. Šele takrat lahko tak prosto-trgovinski sporazum deluje v svojem pravem pomenu in je ustrezen za obe državi podpisnici. V nasprotnem primeru pa lahko pripelje do trgovinskih presežkov ali primanjkljajev na eni strani, kar je kratkoročno še sprejemljivo, na dolgi rok pa ne prinaša rezultatov. To neravnovesje, v blagovni menjavi, se je Sloveniji zgodilo s Hrvaško in Makedonijo ter Bosno in Hercegovino, kjer naš izvoz večkratno presega uvoz s teh držav.

Trgovanje z državami bivše Jugoslavije se bo z vstopom v Evropsko unijo zmanjšalo predvsem zaradi manj ugodnega trgovinskega režima. Ta primanjkljaj pa naj bi po ukinitvi prostotrgovinskih sporazumov nadomestili s poslovanjem z Evropsko unijo in s tretjimi državami, zunaj Evropske unije. S tako imenovanimi tretjimi državami ima Evropska unija sklenjene stabilizacijsko asociacijske sporazume, kar je za Slovenijo ugodno, ker s temi državami niso imeli sklenjenih nobenih sporazumov in z vključitvijo v Evropsko unijo ti sporazumi veljajo tudi za njo.

5.2 PO VSTOPU V EVROPSKO UNIJO

Z dnevom vstopa v Evropsko unijo bo Slovenija postala del notranjega trga Evropske unije. To bo pomenilo, da izvoz v države članice Evropske unije postane njen notranji trg, ki je brez omejitev (Klapš, 2003). To pomeni, da ne bo nobenih carinskih in necarinskih ovir v medsebojnem trgovanju z državami članicami Evropske unije. To pravilo bo veljalo tako za industrijske kot za kmetijsko-živilske proizvode⁸ (Posledice vstopa RS v EU, 2003). Noben sporazum, ki je v veljavi sedaj, ne omogoča tako liberalne trgovine. Brez carine so pri vseh sporazumih le industrijski izdelki, pri kmetijskih pa obstajajo nekatere omejitve. Za nekatere kmetijske izdelke so nekatere carine ukinjene ali znižane le v okviru carinskih kvot, za nekatere pa sploh ni nikakršnega znižanja carin. V skupnosti 25 držav, ki bodo sestavljale Evropsko unijo od 1.5.2004 bo medsebojna trgovina torej popolnoma sproščena.

⁸ Brez carine so pri vseh sporazumih le industrijski izdelki, pri kmetijskih izdelkih pa so za nekatere izdelke carine ukinjene neomejeno, za nekatere so ukinjene ali znižane le v okviru carinskih kvot, za nekatere pa sploh ni nikakršnega znižanja.

Slovenija bo prenehala uporabljati vse do sedaj sklenjene sporazume in bo prevzela v celoti vse sporazume, ki jih je ali pa jih še bo sklenila Evropska unija. Gre za stabilizacijsko asociacijske sporazume, sporazum o prosti trgovini, enostranske ukrepe itd. (Ješovnik, 2003). Z nekaterimi državami se bodo pogoji poslovanja poslabšali, tukaj mislim predvsem na države bivše Jugoslavije, za nekatere pa izboljšali, gre za države, s katerimi Slovenija nima nobenih prosto trgovinskih sporazumov, ima pa jih Evropska unija (Jerina, 2003, str. 4).

5.2.1 Skupna trgovinska politika

Skupna trgovinska politika je ena najpomembnejših politik Evropske skupnosti. Skupna trgovinska politika Evropske unije se zrcali v uvoznih in izvoznih pravilih, ki temeljijo na pravilih WTO. Poleg skupne carinske tarife, kjer se dejansko posamični sprejeti ukrepi odražajo, so ukrepi trgovinske politike še:

- zaščitni ukrepi, ki se lahko uporabijo, če se poveča uvoz določenih izdelkov tako, da povzroča škodo proizvajalcem v Evropski uniji,
- antidampinški ukrepi,
- ukrepi proti subvencioniranemu uvozu,
- uvedba nadzora v obliki sistema uvoznih licenc,
- količinske omejitve,
- ekonomske sankcije ipd.

Izvoz držav Evropske unije v tretje države je prost in ni predmet količinskih omejitev, vendar se v določenih primerih in pod določenimi pogoji lahko uvedejo izvozne omejitve⁹. Za podjetja Evropske unije je pomembna strategija za dostop na tuje trge¹⁰. Cilj strategije je izboljšati dostop evropskih podjetij na trge tretjih držav. Sama strategija je podprta z bazo podatkov, ki deluje tudi na Internetu (Market Access Database). V tej bazi so navedene vse glavne ovire, s katerimi se srečujejo evropski izvozniki pri izvozu na tuje trge (Interna gradiva Ministrstva za gospodarstvo, 2003).

⁹ Izvozne omejitve se lahko uvedejo zaradi političnih ali varnostnih vzrokov.

¹⁰ Uredba o ovirah pri trgovanju (strategija dostopa do trga EU) -Glavna komponenta strategije EU glede dostopa na trg je Uredba EU o ovirah pri trgovanju (TBR-Technical Barriers Regulation), ki je začela veljati 1. januarja 1995. Njen cilj je izboljšati dostop evropskih podjetij na trge tretjih držav, s tem da bi identificirali in odstranili čim več nezakonitih ovir. Uredba omogoča EU, da ukrepa proti nezakonitim trgovinskim praksam na trgih tretjih držav, kjer takšna ravnanja otežujejo dostop na trg evropskim podjetjem. V kolikor bilateralni pogovori ne rešijo problema ter v kolikor v okviru mehanizma reševanja sporov v WTO problem ni rešen, lahko EU na podlagi te uredbe ukrepa (sprejme ukrepe, s katerimi opusti oz. ukine trgovinske koncesije, poveča carine ali uvede količinske uvozne omejitve). Primeri, ko je bila ta uredba uporabljena: diskriminacija pri obdavčenju uvoza usnja v Argentino; prevelike administrativne zahteve in diskriminatorno obdavčenje pri uvozu konjaka v Brazilijo,...

5.2.2 Sporazumi med Evropsko unijo in Slovenijo

Slovenija bo prevzela sporazume, ki jih je sklenila Evropska unija z državami jugovzhodne Evrope in tretjimi državami. Ti sporazumi urejajo trgovino oz. pretok blaga med državami. Po vstopu Slovenije v Evropsko unijo bo Slovenija prevzela naslednje sporazume, ki med drugim urejajo trgovino med Evropsko unijo in tretjimi državami, ki imajo naravo sporazumov o prosti trgovini oziroma carinske unije (Interna gradiva Ministrstva za gospodarstvo, 2003):

- Evro-mediteranski sporazum: Izrael (Junij, 2000), Maroko (Marec, 2000), Palestinska uprava (začasni sporazum velja od julija 1997), Tunizija (Marec, 1998), Jordanija (Maj, 2002), Libanon (začasni sporazum velja od marca 2003)
- Pridružitveni sporazum: Ciper (1973), Malta (1971)
- sporazum o sodelovanju: Alžirija (1978), Egipt (1978), Sirija (1978)
- drugi sporazumi o prosti trgovini: Mehika, Južnoafriška republika, Čile.

Za države, ki nimajo še sklenjenega pridružitvenega sporazuma z Evropsko unijo, veljajo sporazumi o sodelovanju iz leta 1978. Egipt in Alžirija imajo sicer že podpisan pridružitveni sporazum z Evropsko unijo, vendar še ni v veljavi (Jerina, 2003, str. 3).

Slovenija bo prevzela tudi druge sporazume, ki zajemajo trgovinske določbe:

- sporazumi o partnerstvu in sodelovanju: Rusija, Ukrajina, Moldova, Kazahstan, Kirgizistan, Belorusija, Azerbajdžan, Armenija, Uzbekistan, Turkmenistan.
- Evropski gospodarski prostor¹¹.

Evro-mediteransko partnerstvo oz. Barcelonski proces se je začelo 27. novembra 1995 na konferenci Evropske unije in zunanjih ministrov 12-tih mediteranskih držav (Maroka, Alžirije, Tunizije, Egipta, Izraela, Jordanije, Palestinske avtoritete, Libanona, Sirije, Turčije, Cipra in Malte) v Barceloni. Barcelonski proces poteka na bilateralni in multilateralni ravni.

MULTILATERALNA DIMENZIJA

Multilateralna dimenzija Evro-mediteranskega partnerstva se izvaja preko multilateralnih konferenc in regionalnih programov, ki se nanašajo na vsa tri področja partnerstva¹².

¹¹ Države EU tvorijo skupaj s tremi državami EFTE: Islandijo, Norveško in Liechtensteinom Evropski gospodarski prostor (EGP). Bistvo Sporazuma o evropskem gospodarskem prostoru je, da razširja pravila notranjega trga EU še na tri države EGP. Sporazum pa ne vsebuje skupnih pravil glede kmetijstva in ribištva, pač pa zgolj pravila glede trgovine s kmetijskimi in ribiškimi izdelki. EGP ni carinska unija, tako nima skupne zunanje politike do tretjih držav. Švica, kot četrta država članica EFTA, ni članica EGP, kljub temu pa je z EU močno povezana, predvsem s številnimi bilateralnimi sporazumi.

¹² Na konferenci je bila sprejeta Barcelonska deklaracija, katere namen je partnerstvo na treh področjih: politično in varnostno partnerstvo (vzpostavitev skupnega območja miru in stabilnosti), ekonomsko in finančno partnerstvo (območje skupne blaginje in območje proste trgovine), socialno in kulturno partnerstvo ter partnerstvo pri razvoju človeških virov (območje medsebojnega razumevanja, zbliževanja narodov in razvoj uspešne civilne družbe).

BILATERALNA DIMENZIJA

Bilateralna dimenzija vključuje izvajanje proste trgovine na podlagi pridružitvenih sporazumov, ki jih mediteranske države sklepajo z Evropsko unijo.

5.2.3 Pomen trgovine z mediteranskimi državami, s katerimi Slovenija ni imela podpisanih sporazumov

Tabela 6: Status mediteranskih držav pri WTO in trgovinski sporazumi sklenjeni z Evropsko unijo in Slovenijo

Država	Status pri WTO	Trgovinski sporazumi sklenjeni z EU	Sporazumi o prosti trgovini sklenjeni s SLO
1. Alžirija	opazovalka		
2. Ciper	članica	Pridružitveni sporazum–država pristopnica	
3. Egipt	članica		
4. Izrael	članica	Evro-mediteranski pridružitveni sporazum	Sporazum o prosti trgovini
5. Jordanija	članica		
6. Libanon	opazovalka	Začasni Evro-mediteranski pridružitveni sporazum	
7. Malta	članica	Pridružitveni sporazum–država pristopnica	
8. Maroko	članica	Evro-mediteranski pridružitveni sporazum	
9. Palestina	ni članica	Začasni Evro-mediteranski pridružitveni sporazum	
10. Sirska Arabska Republika	ni članica		
11. Tunizija	članica	Evro-mediteranski pridružitveni sporazum	
12. Turčija	članica	Pridružitveni sporazum; carinska unija	Sporazum o prosti trgovini

Vir: Evro-mediteransko partnerstvo, 2003.

Obseg zunanje trgovine Slovenije z mediteranskimi državami ni velik. Delež mediteranskih držav v celotnem izvozu Slovenije je v letu 2002 znašal 1,27 %, v celotnem uvozu Slovenije pa 1,84 %.

Slovenija znotraj skupine mediteranskih držav največ izvaža v Turčijo, Egipt in Izrael, uvaža pa največ iz Turčije, Alžirije (skupini 2710 - olja, dobljena iz nafte in 2711 - naftni plini, predstavljata skoraj 100% uvoza iz Alžirije) in Izraela. Slovenija ima velik trgovinski primanjkljaj v menjavi z Alžirijo, Turčijo in Izraelom (Jerina, 2003, str. 4).

Uvoz iz mediteranskih držav se je v letu 2002 v primerjavi z letom 2001 zmanjšal, predvsem zaradi zmanjšanja uvoza iz Alžirije in Izraela, izvoz pa je ostal približno na isti ravni.

**Tabela 7: Trgovina Slovenije z mediteranskimi državami v letu 2001 in 2002
v 1000 EUR**

Država	Uvoz (v 1000 EUR) 2001	Izvoz (v 1000 EUR) 2001	Uvoz (v 1000 EUR) 2002	Izvoz (v 1000 EUR) 2002
Alžirija	80.568	11.648	54.440	7.497
Ciper	921	3.367	981	3.358
Egipt	5.852	34.785	6.022	32.834
Izrael	42.092	20.109	29.148	16.380
Jordanija	30	2.552	112	5.419
Libanon	44	2.345	84	1.965
Malta	6.032	1.776	1.865	1.548
Maroko	3.613	2.170	4.344	2.662
Sirska arabska republika	53	10.107	174	11.283
Tunizija	3.408	4.867	5.243	3.964
Turčija	95.382	43.992	98.203	52.394
Palestina	NP	NP	NP	NP
Skupaj Mediteranske države	238.002	137.723	200.620	139.308
SKUPAJ (vse države)	11.344.474	10.346.778	10.928.526	10.961.937

Opomba: NP- ni podatka.

Vir: Zunanja trgovina, 2003.

5.2.4 Odnosi Evropske unije s pridruženimi državami

Evropska skupnost s tretjimi državami pogosto sklepa tako imenovane pridružitvene (asociacijske) sporazume. Asociacij je več vrst:

- Institucionalna asociacija, ki se nanaša na priključitev nesamostojnih čezmorskih teritorijev, ki spadajo pod suverenost držav članic.
- Pogodbena asociacija, ki jo lahko delimo na (Herdegen, str. 334):
 - Razvojno asociacijo, ki se nanaša na pospeševanje ekonomskega napredka v državah v razvoju
 - Prostotrgovinsko asociacijo, ki predvideva tesnejše gospodarsko sodelovanje na osnovi postopne ukinitve carin
 - Predpristopno asociacijo, kjer gre za pripravo države sopogodbenice za vstop v Evropsko unijo

V sklopu pospeševanja ekonomskega napredka v državah v razvoju so bili z državami afriško-karibsko-pacifiškega (ACP) območja sklenjeni tako imenovani Lomejski sporazumi. Naravo prostotrgovinskih asociacij pa imajo zlasti sporazumi, ki jih Evropska unija sklepa z državami naslednicami bivše Sovjetske zveze ter z vzhodnoazijskimi državami.

Cilj predpristopnih pridružitvenih sporazumov je približati gospodarske sisteme pridruženih držav temeljnemu načelom pravnega reda Skupnosti. Ti sporazumi predvidevajo liberalizacijo trgovine prek vzajemnega postopnega odpiranja trgov, kakor tudi približevanje nacionalnih pravnih redov držav kandidatki pravnemu redu skupnosti. Predpristopne sporazume ima Evropska unija sklenjene z vsemi desetimi državami, ki bodo s prvim majem stopile v Evropsko unijo ter s Turčijo, Romunijo in Bolgarijo. Po 1. maju bodo ostali v veljavi le še sporazumi z zadnjimi tremi državami. Predpristopni sporazumi so tudi tako imenovani stabilizacijski in asociacijski sporazumi, ki jih Evropska unija sklepa z državami naslednicami SFRJ (doslej sta bila sklenjena sporazuma s Hrvaško in Makedonijo, vendar še nista začela veljati).

Pridružitveni sporazumi so sklenjeni z vsako državo kandidatko posebej in nimajo nobenih učinkov glede medsebojnih gospodarskih odnosov med državami kandidatkami. Sporazumi so si po vsebini med seboj zelo podobni. Same določbe v teh sporazumih pa se zgledujejo po pogodbah o ustanovitvi Evropske skupnosti (v nadaljevanju PES).

Vendar imajo asociacijski sporazumi drugačen cilj kot PES. Osnovni cilj PES je vzpostaviti skupno tržišče in carinsko unijo, medtem ko so cilji asociacijskih sporazumov le območja prosta trgovine med Evropsko unijo in posameznimi pridružitvenimi državami, na pa carinske unije. Od prostih pretokov produkcijskih faktorjev pa vzpostavljajo samo prost pretok blaga (Tratnik, 2004, str. 7).

5.2.5 Sporazumi med Evropsko unijo in državami jugovzhodne Evrope

Sporazumi, ki jih je sklenila Evropska unija z državami jugovzhodne Evrope:

- Stabilizacijsko-pridružitveni sporazum: Hrvaška in Makedonija;
- Pridružitveni sporazum: Turčija (1964);

Evropska unija obravnava države naslednice bivše Jugoslavije v nekakšnem paketu v okviru stabilizacijskega in asociacijskega procesa, ki se je pričel s poročilom Komisije, z dne 26. maja 1999, o stabilizacijskem in asociacijskem procesu¹³.

Ta proces postavlja politiko Evropske unije glede njenih odnosov z državami tako imenovanega Zahodnega Balkana. Cilj te politike je, da zagotavlja stabilnost v regiji, s tem pa pomaga pri reformah in te države prek stabilizacijsko asociacijskih sporazumov pripelje do končnega cilja, ki je članstvo v Evropski uniji (Tratnik, 2004, str. 7).

Uredba 2007/2000

Zaradi povečanega obsega poslovanja med Evropsko unijo in državami, ki so vključene v stabilizacijsko asociacijski sporazum, je bila sprejeta uredba 2007/2000¹⁴. Ta uredba je začasnega značaja in bo predvidoma veljala do 31. decembra 2005¹⁵. S to uredbo je Evropska unija državam bivše Jugoslavije enostransko priznala celo vrsto trgovinskih ugodnosti. Dokler so bile za Srbijo in Črno goro uvedene sankcije ta pogodba za njo ni veljala. Kar pa se tiče Hrvaške in Makedonije se ta uredba uporablja samo v primeru izvoza v Evropsko unijo, ko je ta ugodnejša, kot določbe stabilizacijsko asociacijskih sporazumov oz. začasnih sporazumov, ki velja v času ratifikacijskega procesa in drugih bilateralnih sporazumov med tema državama in Evropsko unijo.

Uredba 2007/2000 nudi navedenim državam enostranske trgovinske koncesije. Te države imajo pravico do brezcarinskega izvoza blaga na področje evropske unije in so oproščene količinskih omejitev (Tratnik, 2004, str. 8).

Uredba 2007/2000 in Slovenija

Za Slovenijo opisana ureditev ni ugodna. Z vstopom v Evropsko unijo bo Slovenija izgubila ugodnosti glede izvoza v države naslednice SFRJ, ki jih je imela v skladu s prostotrgovinskimi sporazumi s temi državami.

¹³ COM (1999) 235. Glej tudi poročilo Komisije z dne 3. aprila 2002, COM (2002) 163 final in skupno poročilo Komisije in EP z dne 21. maja 2003, COM/2003/0285 final.

¹⁴ Council Regulation (EC) No 2007/2000 of 18 September 2000 introducing exceptional trade measures for countries and territories participating in or linked to the European Union's Stabilization and Association process, amending Regulation (EC) No 2820/98, and repealing Regulations (EC) No 1763/1999 and (EC) No 6/2000, Official Journal L 240, 23/09/2000 str. 1-9.

¹⁵ Prvotno naj bi veljala do 31. decembra 2002, vendar je bila njena veljavnost podaljšana z uredbo 2563/2000 do 31. decembra 2005.

V predpristopnih pogajanjih z Evropsko unijo je zahtevala prehodno obdobje, v katerem bi s preferencialnega trgovinskega režima postopoma prešla na režim Evropske unije. Vendar je Slovenija to zahtevo po prehodnem obdobju umaknila, ker sta Hrvaška in Makedonija v vmesnem času že sklenili stabilizacijsko asociacijski sporazum z Evropsko unijo¹⁶.

Stabilizacijsko asociacijski sporazum določa večjo simetrijo v trgovinskih odnosih, vendar na novo sklenjena uredba 2487/2001 to simetrijo ponovno nadomešča z enostranskim preferencialnim režimom, ki je ugoden za Hrvaško in Makedonijo in manj ugoden za članice Evropske unije.

Stabilizacijsko asociacijski sporazum predstavlja nov tip pridružitvenih sporazumov, ki naj bi vzpostavili okvir za tesnejšo sodelovanje med Evropsko unijo in državami Zahodnega Balkana. Ta naj bi vzpostavil pogoje za vstop držav sopogodbenic v Evropsko unijo. Ti sporazumi upoštevajo specifične okoliščine, ki se nanašajo na vsako posamezno državo. Pričetek pogajanj je odvisen od tega ali vsaka država sopogodbenica izpolnjuje določene ekonomske in politične pogoje. Stabilizacijsko asociacijski sporazum je po svoji vsebini in ciljnih zelo podoben pristopnim pridružitvenim sporazumom (Tratnik, 2004, str. 8-9).

5.2.6 Pomen stabilizacijsko asociacijskega sporazuma med Evropsko unijo in Hrvaško

Hrvaška je 29. oktobra 2001 v Luksemburgu podpisala stabilizacijsko asociacijski sporazum¹⁷ z Evropsko unijo in državami članicami, ki se je začel uporabljati 1. januarja 2002. Stabilizacijsko asociacijski sporazum določa, da se bo predhodno obdobje končalo konec leta 2006. To pomeni, da bo za veliko večino industrijskih izdelkov izvoz na Hrvaško prost carine že 1. januarja 2004, v celoti pa bo izvoz industrijskih izdelkov prost carine 1. januarja 2007. Najvišja carinska stopnja bo dosegla le 40% osnovne carinske stopnje (Jerina, 2003, str. 14).

Carine se bodo zmanjševale po naslednjem časovnem razporedu:

- 1. januar 2002 na 70% osnovne dajatve
- 1. januar 2003 na 50% osnovne dajatve
- 1. januar 2004 na 40% osnovne dajatve
- 1. januar 2005 na 30% osnovne dajatve
- 1. januar 2006 na 15% osnovne dajatve
- 1. januar 2007 preostale carine se odpravijo

¹⁶ Pogajalska izhodišča Republike Slovenije za pogajanja o pristopu k Evropski uniji, Ljubljana 2000, str. 287.

¹⁷ Pravna podlaga : 22001A1214(01) Interim Agreement on trade and trade-related matters between the European Community, of one part, and the Republic of Croatia, of the other part (OJ L330, 14.12.2001). http://europa.eu.int/eur-lex/pri/en/oj/dat/2001/l_330/l_33020011214en00030203.pdf

Tabela 8: Najpomembnejši industrijski izdelki, ki jih Slovenija izvažna na Hrvaško, in za katere je po stabilizacijsko asociacijskem sporazumu predvideno postopno zmanjševanje carin

Tarifna oznaka	Izvoz RS v letu 2002 (v USD)	Opis	Carinska stopnja po SAS (%)			
			2004	2005	2006	2007
94036090	16.555.041	Leseno pohištvo, drugo	2,8	1,5	0,8	0
73142090	10.485.613	Rešetke, mreže in ograje, druge	3,9	2,4	1,2	0
94016100	6.395.112	Tapecirani sedeži z lesenim ogrodjem	2,8	1,5	0,8	0
94035000	5.632.826	Leseno pohištvo, za spalnice	2,8	1,5	0,8	0
94034010	4.564.820	Kuhinjsko leseno pohištvo	2,8	1,5	0,8	0
68101110	4.104.079	Bloki in zidaki iz lahkega betona	5,6	4,2	2,1	0
85161019	3.483.034	Električni, pretočni, akumulacijski grelniki vode	5,6	4,2	2,1	0
94036010	3.098.344	Leseno pohištvo, drugo	2,8	1,5	0,8	0
68109190	2.921.536	Drugi montažni gradbeni elementi	5,6	4,2	2,1	0
94034090	2.709.302	Kuhinjsko leseno pohištvo	2,8	1,5	0,8	0

Vir: Uvedba o carinski tarifi za leto 2003 Republike Hrvaške, 2002.

Zaradi relativno kratkega prehodnega obdobja je stabilizacijsko asociacijski sporazum s Hrvaško za Slovenijo ugoden, zato negativne posledice zaradi prevzema stabilizacijsko asociacijskega sporazuma namesto prosto trgovinskih sporazumov za našo industrijo ne bodo tako velike (Vitez, 2003, str. 1).

5.2.7 Pomen stabilizacijsko asociacijskega sporazuma med Evropsko unijo in Makedonijo

Stabilizacijsko asociacijski sporazum med Republiko Makedonijo ter Evropskimi skupnostmi in njihovimi državami članicami je bil podpisan 9. aprila 2001 in se je začel uporabljati 1. junija 2001 (Jerina, 2003, str. 19).

Stabilizacijsko asociacijski sporazum z Makedonijo je veliko manj ugoden kot stabilizacijsko asociacijski sporazum s Hrvaško. Zato obstaja več razlogov. Najpomembnejši je v dolgem prehodnem obdobju do popolne ukinitve carin. Gre za dobo desetih let. Glede na Hrvaško je veliko manj tarifnih postavk, za katere bodo carine ukinjene s podpisom oz. z izvajanjem stabilizacijsko asociacijskega sporazuma (Vreg, 2003). Pri večini industrijskih izdelkov, ki jih Slovenija izvažna v Makedonijo, se bodo carine nižale postopno. Za nekatere industrijske izdelke bodo carine ukinjene že z izvajanjem stabilizacijsko asociacijskega sporazuma, za veliko večino pa se bodo nižale po 10% osnovne carinske stopnje vsako leto do konca prehodnega obdobja. V celoti pa bo izvoz industrijskih izdelkov prost carine 1. januarja 2011. Za najbolj občutljive izdelke se bo carina začela nižati šele po treh letih in se ukine na koncu prehodnega obdobja. To

pomeni, da bo po tej listi izvoznik blaga v Makedonijo plačal kar 80% carino. Na tej listi so zdravila, ki imajo v našem izvozu največji delež, okna, vrata iz lesa, železne in jeklene konstrukcije, akumulatorji, hladilniki, leseno pohištvo itd. Od pomembnejših industrijskih izdelkov, ki bodo pri izvozu v Makedonijo prosti carine, pa so: pralni stoji, pnevmatike, papir, karton itd. (Jerina, 2003, str. 6).

Tabela 9: Najpomembnejši industrijski izdelki, ki jih je Slovenija izvozila v Makedonijo v letu 2001, za katere je po stabilizacijsko asociacijskem sporazumu predvideno postopno zmanjševanje carin.

Tarifna oznaka	Izvoz RS v letu 2001 (v USD)	Opis	Carinska stopnja po SAS (%)							
			2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
30049019	9.124.522	Zdravila	4	4	3,5	3	2,5	2	1	0
30042010	4.123.951	Zdravila	4	4	3,5	3	2,5	2	1	0
85173000	2.418.521	Telefonske centrale za telefonijo ali telegrafijo	2,4	0	0	0	0	0	0	0
44181050	2.219.213	Okna	14,4	9,6	4,2	0	0	0	0	0
44182080	1.848.308	Vrata, podboji in pragovi	20,2	18,2	14,3	10,8	9	7,2	3,6	0
85071081	1.711.043	Svinčevi akumulatorji za zagon batnih motorjev	20	20	17,5	15	12,5	10	5	0
94036090	1.081.326	Drugo leseno pohištvo	20,6	17	11,6	7,2	6	4,8	2,4	0
39233010	1.061.278	Embalaža iz plastičnih mas, baloni in platenke z vsebnostjo do dveh litrov	3,5	3	2,5	2	1,5	1	0,5	0
94035000	1.059.544	Leseno pohištvo za spalnice	20,6	17	11,6	7,2	6	4,8	2,4	0
53092900	1.029.377	Lanene tkanine - ki vsebujejo do 85% lanu, druge	0	0	0	0	0	0	0	0
85179082	1.002.807	Deli električnih aparatov za žično telefonijo in telegrafijo - elektronski sklopi	1,2	0	0	0	0	0	0	0

Vir: Carinska tarifa Makedonije, 2003.

Če pogledamo, kakšni bodo naši novi pogoji pri izvozu v Makedonijo, lahko ugotovimo, da so se glede na naš sklenjen sporazum o prosti trgovini v primerjavi s sklenjenim stabilizacijsko asociacijskim sporazumom z Evropsko unijo bistveno poslabšali. To bo vsekakor vplivalo na izvoz v Makedonijo, predvsem v prvih letih članstva Slovenije v Evropski uniji. Glede na to, da smo v letu 2002 v Makedonijo izvozili za 158.756.000 EUR, kar je pomenilo 8% celotnega izvoza v države bivše Jugoslavije, je pričakovati, da se bo ta procent še znižal (Vitez, 2003).

Makedonija je 4. aprila postala članica WTO¹⁸. Carinske stopnje,¹⁹ ki so bile rezultat pogajanj, so bistveno nižje kot pred tem datumom. Kljub dolgi listi izdelkov, za katere bo Makedonija ukinila carine takoj, na tej listi ni nobenega izdelka, ki ga je Slovenija izvažala v Makedonijo v letu 2002 (Vreg, 2003).

5.2.8 Pomen pridružitvenega sporazuma med Evropsko unijo in Turčijo

Turčija je sklenila pridružitveni sporazum z Evropsko unijo leta 1964 (Ankara Agreement) in je od 1. januarja 1996 v carinski uniji z Evropsko unijo. Pridružitveni sporazum se nanaša samo na industrijske izdelke, to pomeni, da je za industrijske izdelke izvoz prost. Za kmetijske izdelke in storitve pa veljajo različne koncesije, ki so navedene v posebnih protokolih (Jerina, 2003, str 6).

Carinska unija pokriva industrijske izdelke in predelane kmetijske izdelke. Uvozne ali izvozne carinske dajatve in dajatve z enakovrednim učinkom za industrijske izdelke so se s 1. januarjem 1996 med pogodbenicama ukinile. Količinske omejitve uvoza in izvoza med pogodbenicama so prepovedane.

Turčija je prilagodila svojo carinsko tarifo Skupni carinski tarifi Evropske unije. Edina izjema od tega je bila skupina občutljivih izdelkov (motorna vozila, motorna kolesa, kolesa, usnjene torbe, obutev, pohištvo,...), za katere je lahko Turčija zaračunavala višje carinske stopnje tretjim državam, vendar so se te postopoma zniževale in v petletnem obdobju dosegle stopnje iz Skupne carinske tarife Evropske unije. Od 1. januarja 2001 je torej carinska tarifa Turčije za industrijske izdelke popolnoma prilagojena Skupni carinski tarifi Evropske unije. Carinska unija ureja tudi določena druga področja, in sicer zavezuje Turčijo, da v prometu s tretjimi državami uporablja carinsko tarifo, ki je usklajena z Evropsko unijo, da nasproti tretjim državam uvaja instrumente trgovinske politike, ki so usklajeni z Evropsko unijo, področje konkurenčnosti, državne pomoči, področje tehnične zakonodaje itd. (Pregled bilateralnega gospodarskega sodelovanja po državah, 2003).

Za predelane kmetijske izdelke velja naslednje: kmetijska in industrijska komponenta izdelka se obravnavata ločeno. Industrijska komponenta je prosta carinskih dajatev, za kmetijsko komponento pa veljajo običajne carinske stopnje. Področje tekstila: Evropska unija je ob vzpostavitvi carinske unije ukinila vse kvote, ki so se nanašale na uvoz tekstilnih izdelkov iz Turčije. Turčija je morala prevzeti podoben sistem, kot ga ima Evropska unija za uvoz iz tretjih držav – uvedla je količinske omejitve ali nadzor nad uvozom tekstilnih izdelkov za 52 držav (Jerina, 2003, str. 7). V tekstilni industriji je morala ukiniti državno pomoč.

¹⁸ V Uradnem listu RM št. 7/03 z dne 2. februarja 2003 je bil objavljen Zakon o ratifikaciji protokola o pristopu RM k WTO. Tu so objavljene vse carinske stopnje, ki jih mora Makedonija uporabljati od dneva pristopa k WTO.

¹⁹ Carinske stopnje v letu 2003, od 4. aprila dalje, je možno najti v Uradnem listu RM, št. 23/03, z dne 1. aprila 2003.

Če pogledamo, kakšni bodo naši pogoji pri uvozu in izvozu v Turčijo, ugotovimo, da se ne bodo bistveno spremenili. Izvoz Slovenije v Turčijo za industrijske proizvode je v letu 2002 dosegel 52.278.697 EUR, celotni izvoz pa je bil 52.360.470 EUR, kar pomeni, da predstavlja naš izvoz industrijskih izdelkov 99,8% celotnega izvoza. Celotni uvoz v Slovenijo iz Turčije je v letu 2002 dosegel 98.203.163 EUR, od tega predstavlja uvoz industrijskih izdelkov 93% celotnega uvoza. Za razliko od ostalih jugovzhodnih držav, kjer dosegamo presežek v trgovinski bilanci, je le ta s Turčijo negativna.

Uvoz in izvoz industrijskih izdelkov je v skladu s Sporazumom o prosti trgovini med Slovenijo in Turčijo prost vseh carin in drugih dajatev, prav tako bo tudi po vstopu Slovenije v Evropsko unijo (Turčija in Evropska unija imata za industrijske izdelke²⁰ sklenjeno carinsko unijo). Za kmetijske izdelke pa velja izmenjava koncesij med partnericama (Jerina, 2003, str. 9).

Tabela 10: Najpomembnejši izdelki, ki jih je Slovenija izvozila v Turčijo v letu 2002

Zaporedna številka.	Carinska tarifa	Vrednost (v EUR)	Delež (v %)
1.	841430300 kompresorji za hladilne naprave	14.784.732	28,2
2.	411320000 usnje prašičev, strojeno,	5.261.808	10
3.	481092900 papir in karton,	3.042.942	5,8
4.	320611000 pigmenti in preparati	2.385.087	4,6
5.	720299800 ferozlitine, druge, ostale	1.511.755	2,9
6.	853225000 konstantni kondenzatorji,	1.358.156	2,6
7.	390950900 poliuretani, drugi	1.257.968	2,4
8.	870829900 deli in pribor za karoserije,	1.035.310	2
9.	401120900 gume, nove, zunanje,	939.159	1,8
10.	852510800 oddajniki, radiotelegraf.,	888.342	1,7
11.	401110000 gume, nove, zunanje,	796.024	1,5
12.	300310000 zdravila s penic., strept.,	794.851	1,5
13.	830510000 mehanizmi za mape z nepovez. listi,	746.380	1,4
14.	401120100 gume, nove, zunanje,	684.197	1,3
15.	390720910 kopolimer-1-kloro-2,3-epoksipr.	594.374	1,1
16.	722020510 izd., plošč., hlad. valj.,	574.167	1,1
17.	300410900 zdravila s penic., strept.,	549.548	1
18.	940510290 lestenci idr.el. stropna	541.729	1
19.	854710900 izolirni deli iz keramičnih mat.	506.673	1
20.	850910100 sesalniki za suho in mokro sesanje	505.796	1

Vir: Evro-mediteransko partnerstvo, 2003.

²⁰ EU je uvedla proti Turčiji antidumpniški ukrep za uvoz Varjenih cevi car. tarifna št. 73063051, 73063059, 73063071, 73063078, ki velja do 28.9.2007 in določa dodatno carino 0-8% od vrednosti. To bo morala upoštevati tudi Slovenija.

5.2.9 Pomen pridružitvenega sporazuma med Evropsko unijo in Bosno in Hercegovino ter Evropsko unijo in Srbijo in Črno goro

Za Bosno in Hercegovino ter Srbijo in Črno goro je v zvezi sklenitve pridružitvenega sporazuma z Evropsko unijo nekakšna prva faza, kjer Evropska unija preučuje možnosti za začetek pogajanj. Pogajanja bodo odvisna od tega ali državi izpolnjujeta določene ekonomske in politične pogoje za sklenitev tega sporazuma. Rezultati naj bi bili znani predvidoma šele v aprilu.

5.2.10 Sporazumi, ki poleg Srednjeevropskega sporazuma o prosti trgovini (CEFTA) prenehajo veljati po vstopu Slovenije v Evropsko unijo

- Sporazum o prosti trgovini med Republiko Slovenijo in Republiko Latvijo
 - Sporazum o prosti trgovini med Republiko Slovenijo in Republiko Estonijo
 - Sporazum o prosti trgovini med Republiko Slovenijo in Republiko Litvo
 - Sporazum o prosti trgovini med Republiko Slovenijo in Republiko Makedonijo
 - Sporazum o prosti trgovini med Republiko Slovenijo in Državo Izrael
 - Sporazum o prosti trgovini med Republiko Slovenijo in Republiko Turčijo²¹
 - Sporazum o prosti trgovini med Republiko Slovenijo in Bosno in Hercegovino
 - Sporazum o prosti trgovini med Republiko Sloveniji in državami članicami EFTA.
- (Interna gradiva Ministrstva za gospodarstvo, 2003).

5.3 TEHNIČNE OVIRE POSLOVANJA Z DRŽAVAMI JUGOVZHODNE EVROPE

V Sloveniji je to skladnost ugotavljal SIQ, ki je za vso tehnično blago izdal certifikat o ustreznosti (SIQ, 2003). Naj poudarim, da po 1.5.2004 ti certifikati ne bodo več potrebni, kar pa zelo zniža stroške uvoznikov blaga, ki so do sedaj plačevali velike zneske za tovrstna testiranja.

Prost pretok blaga je ena temeljnih svoboščin notranjega trga Evropske unije. Njeno delovanje pa temelji na tehnični harmonizaciji, medsebojnem priznavanju in preprečevanju nastajanja novih ovir pri trgovanju. Na področji tehnične harmonizacije je Slovenija prenesla že večino direktiv v pravni red. Medsebojno priznavanje oz. veljavnost listin o skladnosti in znakov skladnosti je Slovenija uredila v Zakonu o Tehničnih zadevah za proizvode in o ugotavljanju skladnosti (Šušteršič, 2003, str. 5).

Zakaj je to tolikšnega pomena je jasno. Ena od ovir, ki se lahko pojavi kljub odprtosti trga, je prav ta neskladnost v tehničnem smislu. Če se proizvedeni proizvodi ne ujemajo s

²¹ Trgovino med Slovenijo ureja sporazum o prosti trgovini med Republiko Slovenijo in Republiko Turčijo, ki je bil podpisan 5. maja 1998 v Ankari, začasno se je začel uporabljati 1. junija 2000. Objavljen je v Uradnem listu RS- Mednarodne pogodbe, št. 11/01 (Ur.l.RS, št. 36/01)

standardi, ki jih ima posamezna država, lahko to pomeni prepoved ali omejitev uvoza, ali bolje rečeno, prodaje. Da ne bi prišlo do takšnih ali drugačnih težav je Evropska unija v okviru sporazuma PECA to odpravila.

Tehnična zakonodaja pomeni v Evropski uniji le majhen delček ogromnega sistema pravne ureditve. Sprejemajo jo vse članice Evropske unije, seveda pa to velja tudi za pridružitvene članice (Dulc, 2003, str. 2). PECA je protokol o ugotavljanju skladnosti in prevzemanju industrijskih izdelkov (ang. Protocol on Conformity Assessment and acceptance of industrial products). Ta protokol je sestavni del Evropskega sporazuma. Uporablja se od 1. maja 2003 (Prešern, 2003, str. 3). Lahko bi tudi rekli, da pomeni sporazum »PECA« zahteve, pravice, dolžnosti, obveznosti in odgovornosti proizvajalcev ter uvoznikov (Prešern, 2003, str. 1).

Protokol k Evropskemu sporazumu zajema področje štirih industrijskih sektorjev: električne varnosti, elektromagnetne združljivosti, stroji in plinske naprave. Namen protokola PECA je odpravljanje nepotrebnih tehničnih ovir v trgovini z industrijskimi izdelki. To pomeni, da se smejo industrijski izdelki iz obsega sporazuma, ki izpolnjujejo zahteve za dajanje na trg na ozemlju ene od pogodbenic, brez omejitev dajati na trg tudi na ozemlju ostalih pogodbenic, prav tako pa si pogodbenice medsebojno priznavajo rezultate postopkov ugotavljanja skladnosti in ne smejo zahtevati njihove ponovitve (Vlada o prilogah k Evropskem sporazumu, 2003). To pomeni, da je Republika Slovenija na področju omenjenih štirih industrijskih sektorjev s 1. majem 2003 že postala del enotnega (notranjega) evropskega trga.

Oznaka CE je »potni list« proizvoda. Označevaje z znakom CE je obvezno za skupine izdelkov, ki jih v sklopu tehnične harmonizacije zahtevajo evropske direktive. Znak CE na izdelku je v osnovi namenjen državnim nadzornim organom, saj pomeni, da je izdelek v vsem usklajen s tehničnimi zahtevami oziroma predpisi Evropske unije (Ravnik, 2003, str. 1). Zaradi pogostega zamenjavanja je treba poudariti, da znak CE ni znak kakovosti. Znak CE je obvezen znak, s katerim se označuje skladnost z zahtevanimi predpisi, znaki za kakovost pa so prostovoljni znaki, s katerimi se označuje ali poudarja določene značilnosti nekega izdelka. Znak CE v primerjavi z znaki kakovosti in drugimi prostovoljnimi znaki tudi ne pomeni nobene prednosti proizvajalca pred konkurenti, saj morajo vsi sprejeti enake harmonizirane zahteve, da lahko nastopajo na enotnem evropskem trgu. Označba CE je torej nujno potrebna, vendar predstavlja le predpogoj za prost dostop do notranjega trga Evropske unije, sama po sebi pa seveda še ne zagotavlja, da se bo izdelek dobro ali sploh prodajal.

Tisti, ki daje izdelek v promet, je v celoti odgovoren za izpolnjevanje vseh zahtev harmonizirane tehnične zakonodaje, ki se nanašajo na njegov izdelek. To pomeni, da proizvajalec ali oseba, ki daje proizvod na trg ali v uporabo v celoti prevzema odgovornost. To pa je tehnično zahtevna naloga, ki jo lahko opravi sam ali pa si poišče za to

usposobljeno institucijo, ki mu pomaga ali v celoti izdelava vse postopke, potrebne za izvedbo označevanja z znakom CE.

Poglejmo vrstni red postopkov. Najprej je treba ugotoviti, kdo je odgovoren za označevanje, nato ugotoviti, ali izdelek spada v skupino izdelkov, za katere se zahteva označevanje. Nato je treba izbrati način preverjanja skladnosti in izvesti preverjanje, izdelati tehnično dokumentacijo oziroma tehnično mapo, izdati deklaracijo EC o skladnosti in na koncu pravilno označiti izdelek z znakom CE. Deklaracija in tehnična dokumentacija morata biti v enem od uradnih jezikov Evropske unije. Kopija deklaracije in dokumentacija morata biti shranjena znotraj Evropske unije in vedno na razpolago pristojnim državnim nadzornim organom (Ravnik, 2003, str. 2).

Za naše proizvajalce to pomeni, da blago, ki ga bodo dali na slovenski trg, mora imeti (Prešern, 2003, str. 11):

- ES- izjavo o skladnosti
 - V slovenščini za stroje, v jeziku skupnosti za ostale
 - Podpiše proizvajalec
- Uporabniški priročnik in opozorila za uporabnika
 - Original v slovenščini ali
 - Original v jeziku skupnosti in slovenski prevod
- Oznako CE

5.4 CARINA IN OMEJITVE

Z vstopom se ne bodo več uporabljali sedanji carinski predpisi Republike Slovenije, temveč carinsko pravo Evropske unije. To pomeni, da se bodo uporabljali carinski postopki, carinska tarifa, oprostitev in vsi zunanjetrgovinski ukrepi, ki se bodo podpisovali v Bruslju in se seveda od tam tudi nadzorovali. Zato bodo prenehali vsi sporazumi, katere ima Slovenija sklenjene (Gregorič, 2003). Veljali bodo izključno sporazumi, ki jih je sklenila Evropska unija. Za Slovenijo bodo predvsem pomembni sporazumi, ki jih je Evropska unija sklenila z državami bivše Jugoslavije in sporazumi, ki so sklenjeni s tretjimi državami. Sporazumi, ki so sklenjeni s tretjimi državami, so zanimivi za Slovenijo zato, ker sama takih sporazumov ni podpisala in bodo ti pridobljeni sporazumi predstavljali dodatne možnosti poslovanja za Slovenijo na teh trgih.

Za poslovanje z ostalimi članicami Evropske unije velja pravilo prostega pretoka blaga, kar pomeni, da se carina razen v izjemnih primerih odpravi. S poslovanjem z državami jugovzhodne Evrope, ki niso članice Evropske unije, pa bo za vsako med njimi potrebno vedeti, kakšne omejitve in nadzor uvoza in izvoza imajo.

5.4.1 Nadzor izvoza

V državah Hrvaške, Bosne in Hercegovine, Srbije in Črne gore, Makedonije in Turčije Republika Slovenija za večino blaga nima omejitev izvoza. Za določeno blago, ki se uvaža ali izvaža pa se določajo naslednji režimi (1. člen Uredbe o določitvi režima izvoza in uvoza določenega blaga, Uradni list RS, l. št. 111/01):²²

- Izvoz na podlagi dovoljenja
- Uvoz na podlagi dovoljenja
- Uvoz na podlagi kontingentov
- Uvoz na podlagi soglasja

Srbija in Črna gora je v tem pogledu izjema, saj je bil izvoz v Srbijo in Črno goro dolgo časa sankcioniran. Sankcije združenih narodov so sedaj sicer ukinjene, vendar pa obstajajo še vedno določene omejitve izvoza.

- Prepovedano je plačevanje zahtev ali sklepanje pogodb v zvezi z vsemi transakcijami, ki so bile sankcionirane.
- Še vedno obstaja prepoved Združenih narodov na izvoz vojaške opreme v Srbijo in Črno goro.

V Makedoniji veljajo posebni pogoji pri uvozu orožja, streliva, zdravil, farmacevtskih izdelkov in tekstila. Prepoved uvoza pa velja za avtomobile, ki so starejši od šest let.²³ Za Turčijo je prepovedan uvoz orožja in drog.²⁴

Izvozna dokumentacija je za vse države jugovzhodne Evrope ista. Naj omenim le potrebne izvozne dokumente pri carinskem postopku (Izvoznookno, 2003):

- Potrdilo o poreklu blaga
- Izjava o namembnem kraju- izvozna dobavnica
- Potrdilo o opravljenem pregledu/ inšpekciji
- Potrdilo o zavarovanju
- Izvozna carinska prijava (SED)
- Trgovski račun Carinska faktura
- Carinska prijava
- Dokazilo o režimskih pravicah
- Mednarodni tovorni list

²² Celotno uredbo ter režime za posamezno blago lahko najdete na spletni strani Uradnega lista.

<http://www.uradni-list.si/>

²³ Dodatne podatke lahko dobite pri [Makedonski carini](http://www.customs.gov.mk/DesktopDefault.aspx) <http://www.customs.gov.mk/DesktopDefault.aspx>

²⁴ Podatke o nadzoru uvoza v Turčijo najdete na strani [The U.S. Commercial Service](http://www.usatrade.gov/website/ccg.nsf/CCGurl/CCG-TURKEY2002-CH-6:-004C9A4A) <http://www.usatrade.gov/website/ccg.nsf/CCGurl/CCG-TURKEY2002-CH-6:-004C9A4A>

Pred uvozom v Srbijo in Črno goro je potrebno preveriti vsak proizvod ali skupine proizvodov, če ni morda potrebno pridobiti različna dovoljenja, ki jih je dolžan priskrbeti uvoznik. Zunanjetrgovinsko poslovanje podrobno ureja Zakon o zunanjetrgovinskem poslovanju.

5.4.2 Nadzor uvoza

Uvozne dajatve v Bosni in Hercegovini se gibljejo od 0-15%, plača pa se še 1% taksa za carinsko evidentiranje. Povprečna stopnja je 6 odstotna.

V Srbiji in Črni gori nadzor uvoza in izvoza izvaja služba plačilnega prometa NBS in carinski organi, ki dostavljajo poročila Ministrstvu za trgovino. Inšpekcijski nadzor zunanjetrgovinskega poslovanja izvaja Zvezni tržni inšpektorat in Zvezni devizni inšpektorat. Posebej je potrebno poudariti, da so v teku postopki spremembe zakonov kot tudi dogovori o razdelitvi pristojnosti med različnimi organi. V tem smislu se realno ocenjuje in spreminja večina predpisov ali njihovih odredb, ki se nanašajo na nekdanje zvezne organe.²⁵

V večini primerov sta uvoz in izvoz prosta. Od skupno 5882 proizvodov, potrjenih s carinsko nomenklaturu (skupno 8747, če se vključijo še narkotiki), se za 94 proizvodov zahtevajo dovoljenja za izvoz, za 142 dovoljenje za uvoz in izvoz, 34 proizvodov pa je reguliranih s kvotami.

Proizvodi, ki imajo svojo carinsko stopnjo in izvozno/uvozni režim, se nahajajo v carinski nomenklaturi. Carinska nomenklatura je usklajena s standardi Evropske unije. Določeni proizvodi zahtevajo dodatne odobritve od pristojnega ministrstva in ustanov, kot so: ministrstvo za zdravje in socialno zavarovanje, zvezni institut za mere in dragocene metale in zvezni institut za standardizacijo. Pri uvozu v Srbijo in Črno goro so stroški podjetja, razen nabavne vrednosti proizvodov, še: carina, stroški carinjenja, taksa za dovoljenje, če proizvod potrebuje dovoljenje, taksa za odobritev pristojnih zveznih organov in trošarina. Področje uvoza in izvoza zakonsko urejata Zakon o zunanjetrgovinskem poslovanju ter Zakon o deviznem poslovanju.

²⁵ Skoraj vse zakonske in podzakonske predpise iz področja uvoza in izvoza lahko najdete na www.carinskatarifa.com.

6 POSLOVANJE SLOVENSКИH PODJETIJ Z DRŽAVAMI JUGOVZHODNE EVROPE

6.1 HRVAŠKA

V prvih sedmih mesecih leta 2003 so bile največje postavke v slovenskem izvozu na Hrvaško sledeče: zdravila (5,9 odstotka), pohištvo in njegovi deli (4,3 odstotka), hladilniki, zamrzovalniki in druge naprave za hlajenje ter toplotne črpalke (2,9 odstotka), osebni avtomobili in druga vozila za prevoz ljudi (2,7 odstotka), elektrotermični aparati in naprave za gospodinjstvo (2,3 odstotka) in električne energije (2 odstotka). Največji izvozniki so bili Gorenje d.d., Krka d.d., Lek d.d., Revoz d.d., Nuklearna elektrarna Krško d.o.o. in Paloma d.d.

V uvozu iz Hrvaške so v prvih sedmih mesecih leta 2003 prevladovali naslednji proizvodi: motorni bencin in druga lahka olja iz nafte in bituminoznih materialov (9,4 odstotka), deli in pribor za motorna vozila (4,5 odstotka), nepremazan papir in karton (4 odstotka), zdravila (3,6 odstotka), posode ter pokrovi iz stekla (3,1 odstotka) in obdelan les (3,1 odstotka). Največji uvozniki so bili: Petrol d.d., Interina Ljubljana d.o.o., Valkarton d.d., Revoz d.d., Cimos d.d. in Kemofarmacija d.d.

Tabela 11: Blagovna menjava med Slovenijo in Hrvaško

Leto	Izvoz (v mio USD)	Uvoz (v mio USD)	Saldo (v mio USD)
1996	859	581	278
1997	837	466	371
1998	815	431	384
1999	671	444	227
2000	688	448	24
2001	799	404	395
2002	902	397	505
2003	592*	247*	188*

*Podatki za obdobje januar-julij, v evrih.

Vir: Zunanja trgovina, 2003.

6.2 BOSNA IN HERCEGOVINA

V prvih sedmih mesecih leta 2003 so bile največje slovenske izvozne postavke v Bosni in Hercegovini naslednje: mineralne in druge vode, sodavice in brezalkoholne pijače, razen

sokov (5,6 odstotka), tekstil in tkanine (4,3 odstotka), zdravila (3,9 odstotka), pivo (3,1 odstotka), proizvodi iz usnja ali umetnega usnja (2,5 odstotka) ter kiti, smolni ometi in polnila (2,3 odstotka). Največji izvozniki so bili: Prevent d.d., Fructal d.d., Gorenje d.d., Pivovarna Laško d.d., Krka d.d. in JUB d.d.

V prvih sedmih mesecih leta 2003 so bile največje slovenske uvozne postavke sledeče: deli obutve (12,6 odstotka), neobdelan ali grobo obdelan les (10,2 odstotka), les obdelan po dolžini (8,8 odstotka), surove živalske kože (6,5 odstotka), obutev (4,3 odstotka) in odpadki ter ostanki železa ali jekla (3,7 odstotka). Slovenska podjetja, ki so v tem obdobju največ uvažala iz Bosne in Hercegovine, so bila: Koto d.d., Planika Kranj d.d., Alpina d.d., Vipap Videm Krško d.d., Peko d.d. in Cimos d.d.

Tabela 12: Blagovna menjava med Slovenijo in Bosno in Hercegovino

Leto	Izvoz (v mio USD)	Uvoz (v mio USD)	Saldo (v mio USD)
1996	263	15	247
1997	288	29	259
1998	318	46	271
1999	363	55	307
2000	374	58	316
2001	397	62	335
2002	466	65	400
2003	273*	43*	229*

*Podatki za obdobje januar-julij, v evrih.

Vir: Zunanja trgovina, 2003.

SRBIJA IN ČRNA GORA

V prvih sedmih mesecih leta 2003 so bile največje slovenske izvozne postavke v Srbijo in Črno goro sledeče: pralni stroji za gospodinjstva in pralnice (5,4 odstotka), hladilniki ipd. naprave za hlajenje in toplotne črpalke (4,3 odstotka), zdravila (4,1 odstotka), papir in karton brez drugega premaza (2,8 odstotka), pivo (2,5 odstotka) in elektrotermični aparati in naprave za gospodinjstvo (2,2 odstotka). Največji izvozniki so bili: Gorenje d.d., Eco Pap d.o.o., Fructal d.d., Pivovarna Laško d.d., Krka d.d. in Sava Tires d.o.o.

Največje slovenske uvozne postavke v prvih sedmih mesecih leta 2003 so bile sledeče: toplo valjane plošče širine nad 600 mm (12,7 odstotka), polimeri etilena v primarni obliki (5,7 odstotka), motorni bencin in druga lahka olja (3,8 odstotka), deli za batne motorje (3,7 odstotka) modrčki ter stezniki (3,5 odstotka) in les obdelan po dolžini debeline nad 6 mm (3 odstotka). Slovenska podjetja, ki so v tem obdobju največ uvažala iz Srbije in Črne gore

so bila: Alpos d.d., Lisca d.d., Petrol d.d., Cimos d.d., Elektronika Velenje d.d. in Mercator d.d.

Tabela 13: Blagovna menjava med Slovenijo in Srbijo in Črno goro

Leto	Izvoz (v mio USD)	Uvoz (v mio USD)	Saldo (v mio USD)
1996	95	31	63
1997	112	42	70
1998	102	67	35
1999	84	35	49
2000	143	40	102
2001	235	47	188
2002	329	58	271
2003	187*	38*	148*

*Podatki za obdobje januar-julij, v evrih.

Vir: Zunanja trgovina, 2003.

6.3 MAKEDONIJA

Največje slovenske izvozne postavke v prvih sedmih mesecih leta 2003 v Makedonijo so bile sledeče: zdravila (16 odstotkov), stavbno pohištvo in lesni proizvodi za gradbeništvo (4,6 odstotka), hladilniki in toplotne črpalke (3,1 odstotka), pnevmatične gume (2,5 odstotka), mineralne vode, sodavice in brezalkoholne pijače (2,5 odstotka) ter pohištvo in njihovi deli (2,3 odstotka). Največji izvozniki so bili: Lek d.d., Krka d.d., Gorenje d.d., Pivovarna Union d.d., Litostroj E.I. d.o.o. in Perutnina Ptuj d.d.

Največje slovenske uvozne postavke v prvih sedmih mesecih leta 2003 so bile sledeče: zdravila (6,8 odstotka), izolirani električni vodniki ter kabli iz optičnih vlaken (6,2 odstotka), surovi svinec (5,4 odstotka), paradižnik (5,4 odstotka), surovi cink (3,4 odstotka) in cevi ter votli profili iz železa ali jekla (3,5 odstotka). Slovenska podjetja, ki so v tem obdobju največ uvažala iz Makedonije so bila: Merkur d.d., Tabakum Export - Import d.o.o., Elektronabava d.o.o., Mercator d.d., Comet d.d. in Kemofarmacija d.d. Blagovna menjava med Slovenijo in Makedonijo je prikazana v tabeli 14.

6.4 TURČIJA

V prvih sedmih mesecih leta 2003 so bile največje postavke v slovenskem izvozu v Turčijo naslednje: zračne ali vakuumske črpalke, kompresorji in ventilatorji (24,8 odstotka), strojeno usnje brez dlake (8,9 odstotka), traktorji, tovornjaki in avtobusi (6,9 odstotka),

barvila (3,3 odstotka), električni kondenzatorji (3,2 odstotka) in pnevmatične gume (2,2 odstotka). Največji izvozniki so bili: Danfoss Compressors d.o.o., Revoz d.d., IUUV d.d., Cinkarna Celje d.d., Lek d.d. in Sava Tires d.o.o.

Tabela 14: Blagovna menjava med Slovenijo in Makedonijo

Leto	Izvoz (v mio USD)	Uvoz (v mio USD)	Saldo (v mio USD)
1996	169	70	99
1997	149	56	93
1998	160	46	111
1999	176	36	140
2000	157	47	110
2001	131	26	105
2002	150	24	126
2003	78*	11*	66*

*Podatki za obdobje januar-julij, v evrih.

Vir: Zunanja trgovina, 2003.

V uvozu iz Turčije so v prvih sedmih mesecih leta 2003 prevladovali naslednji proizvodi: osebni avtomobili in druga motorna vozila za prevoz ljudi (10 odstotkov), motorna vozila za javni prevoz potnikov (7,5 odstotka), spodnje majice in T-majice (7,3 odstotka), pnevmatične gume (5,7 odstotka), borati in peroksiborati (5,3 odstotka) in deli in pribor za avtobuse in tovornjake (4,3 odstotka). Največji uvozniki so bili: Revoz d.d., Renault Sava Tires d.o.o., Belinka d.o.o., AC-Intercar d.o.o. in Danfoss Compressors d.o.o.

Tabela 15: Blagovna menjava med Slovenijo in Turčijo

Leto	Izvoz (v mio USD)	Uvoz (v mio USD)	Saldo (v mio USD)
1996	24	32	-8
1997	33	43	-10
1998	57	44	12
1999	63	52	11
2000	68	54	14
2001	39	85	-45
2002	49	92	-43
2003	36*	64*	-27*

*Podatki za obdobje januar-julij, v evrih.

Vir: Zunanja trgovina, 2003.

7 SKLEP

Gospodarsko poslovanje z jugovzhodno Evropo je za Slovenijo velikega pomena. To je trg s približno 100 milijoni prebivalcev, ki so zanjo možni oz. potencialni porabniki ali kupci. Glede na to, da je bila pred leti na teh področjih vojna (z izjemo Turčije), se države počasi postavljajo na noge, urejujejo gospodarstvo in oživljajo industrijo. Za Slovenijo pa se s tem odpirajo nove možnosti poslovanja na teh trgih.

Slovenija je poznavanje trga, izkušenj, nekdanjih navez, bližine trga in ne-poslovanje ostalih držav z jugovzhodno Evropo dobro izkoristila. Poleg tega, da v dežele bivše Jugoslavije izvažamo največ, takoj za Evropsko unijo imamo še presežek v trgovinski bilanci, ki nam pokriva primanjkljaj z ostalimi državami. Poslovanje z omenjenimi državami je Slovenija uredila s prosto trgovinskimi sporazumi, ki so bili ključni za povečanje poslovanja. To je ugodno vplivalo na slovenski izvoz in s tem na celotno gospodarstvo. Glede na to, da države jugovzhodne Evrope veljajo za tvegane trge npr. Srbija in Črna gora dosega najvišjo stopnjo rizičnosti, ki jo je sploh še možno zavarovati, je Republika Slovenija poskrbela za zavarovanje svojih terjatev in investicij na teh trgih. Tukaj je nastopila Slovenska investicijska družba, ki v imenu države in za njen račun, s svojim znanjem in informacijami daje slovenskemu izvozniku blaga in storitev možnosti odločanja o sprejetju posla in dodatno še zavarovanje le tega. Tako si je slovensko gospodarstvo zagotovilo ustrezno varnost in možnost konkurenčnega nastopanja na tujih trgih, v skladu z mednarodno dogovorjenimi pravili in pogoji.

Pred vstopom v Evropsko unijo ima Slovenija podpisanih več sporazumov z državami jugovzhodne Evrope. V skladu s temi sporazumi je veljal prost pretok blaga za večino izdelkov, za nekatere države pa so bile zmanjšane carine, ki so se postopoma še zmanjševale. Slovenija je odprla svoj trg za vse jugovzhodne države in postavila pravila prostega pretoka. Po vstopu v Evropsko unijo pa bo morala sprejeti sporazume Evropske unije. Sporazumi, ki jih ima Evropska unija, zasledujejo pravo in zakonodajo Evropske unije. Za trgovino veljajo tako stabilizacijsko asociacijski sporazumi, ki jih je že tekom let podpisovala Evropska unija z nečlanicami Evropske unije. Stabilizacijsko asociacijski sporazum ureja prosto menjavo med državami, za vsako državo pa ima kakšno posebnost ali omejitev. V nekaterih primerih, stabilizacijsko asociacijskih sporazumov, ki jih je podpisala Evropska unija z državami jugovzhodne Evrope, se bodo pogoji poslovanja za Slovenijo poslabšali v primerjavi s pogoji, ki jih je imela Slovenija s svojimi bilateralnimi prosto trgovinskimi sporazumi. To pomeni, da za nekatere izdelke, ki so bili po dosedanjem prostotrgovinskem sporazumu oproščeni carine in dajatev, bo znotraj notranjega trga Evropske unije obstajala carina ali kakšna druga omejitev. Evropska unija ima z Makedonijo sklenjen stabilizacijsko asociacijski sporazum, kjer je zapisano, da za vse izdelke, ki jih Slovenija uvaža v to državo, obstaja carina. To pomeni, da se bo slovenski izvoz v to državo zmanjšal. S Hrvaško se poslovanje ne bo spremenilo, ker za

industrijske izdelke nimajo carine, tako da bo naš izvoz lahko naraščal. Obstaja pa nevarnost zmanjšane izvoza, in sicer zaradi naraščajoče konkurence na teh trgih. Poslovanje z Bosno in Hercegovino se bo korenito spremenilo, ker Evropska unija nima podpisanih nobenih sporazumov s to državo. Slovenski izvoz na tem trgu pa je do sedaj temeljil na prosti trgovini, ki pa je z vstopom v Evropsko unijo ne bo več. Zato lahko na tem mestu utemeljeno pričakujemo zmanjšanje izvoza. Se pa Evropska unija dogovarja o podpisu stabilizacijsko asociacijskega sporazuma in če bi do dogovora prišlo, bi to pomenilo za Slovenijo tudi večji izvoz. Z Srbijo in Črno goro se stanje in poslovanje ne bo spremenilo, ker Slovenija ni imela nobenega sporazuma o prostem izvozu in tudi v bližnji prihodnosti s strani Evropske unije ni pričakovati tega sporazuma. Turčija je za Slovenijo velika trgovinska partnerica, iz katere veliko uvažamo. Poslovanje se s to državo ne bo spremenilo. Pričakujem celo rast izvoza, ki sledi trenutnim trendom in seveda rast uvoza. Evropska unija pa ima sklenjene sporazume z državami, s katerimi Slovenija ni imela podpisanega nobenega sporazuma. To pomeni, da se odpirajo novi trgi za poslovanje, s čimer lahko nadomestimo primanjkljaj, ki bo nastal z zmanjšanjem izvoza v jugovzhodne države. Ocenjujem, da je to eden izmed načinov, kako zmanjšati trgovinski primanjkljaj. Se pravi, poiskati nove trge, ki se bodo za Slovenijo odprli ob vstopu v Evropsko unijo, uspešno prodreti nanje in se soočiti s konkurenco. Novi trgi pa poleg priložnosti predstavljajo tudi nevarnosti oz. tveganja, kot na primer: nepoznavanje kulture, načinov poslovanja in drugih specifičnih dejavnikov.

Slovenija se je dobro pripravila na vstop v Evropsko unijo in na sprejem njenih sporazumov, zakonodaje, pravnega reda ipd. Pričakujem, da bo izvoz Slovenije v države jugovzhodne Evrope ostal isti, čeprav se bodo deleži po različnih državah spremenili. Velika verjetnost pa je, da bodo slovenski izvozniki iskali nove možnosti poslovanja na tretjih trgih, ki jih odpira vstop v Evropsko unijo.

8 LITERATURA

1. Gregorič Brane: V Evropo brez carin. Glas gospodarstva, Ljubljana, 2003, april, str. 24-26.
2. Brinovec Slavko et al.: Geografija Evrope. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga, 1996. 201 str.
3. Čadež Simon, Hočevar Marko, Zaman Maja: Vpliv tveganosti trgov bivše Jugoslavije na poslovne odločitve slovenskih podjetij. Naše gospodarstvo, Ljubljana, 2002, 10-12, str. 11-21.
4. Damjan, Jazbec, Majcen, Polanec, Masten: Ocena makro in mikroekonomskih učinkov vstopa Slovenije v Evropsko unijo. Ljubljana: GZS, 2003.
5. Dulc Janez: Pomen in vsebina evropske tehnične zakonodaje in znaka CE v Sloveniji. Ljubljana, 2003, november, str. 2.
6. Jerina Metka: Evro-mediteransko partnerstvo: [URL: http://www.mg-rs.si/datoteke/ekonomski_odnosi_s_tujino/Evro-mediteransko%20partnerstvo.doc], Julij 2003.
7. Jerina Metka: Zaradi carin bo težje na trgih zunaj EU. Finance, Ljubljana, 2003, 206, str. 9.
8. Ješovnik Peter: Priložnost in izziv. Glas gospodarstva, Ljubljana, 2003, april, str. 17-23.
9. Klapš Srečko: Države članice si delijo posledice dobljenih ali izgubljenih sporov EU. Finance, Ljubljana, 27.11.2003, str. 31.
10. Klapš Srečko: Obkroženi z bonitetnimi informacijami v izvoz. Finance, Ljubljana, 27.11.2003, str. 35.
11. Klapš Srečko: Razvijajoči se trgi ključni za preživetje marsikaterega izvoznika. Finance, Ljubljana, 27.11.2003, str. 35.
12. Mrak Mojmir, Jaklič Andreja, Veselinovič Draško: Finančni vidiki gospodarskega sodelovanja Slovenije z državami nekdanje Jugoslavije: pregled stanja in perspektive. Izzivi in priložnosti na trgih nekdanje Jugoslavije, Finance. 2001, str. 131-160.
13. Nejedly Širnik Mateja: Poslujte varno. Glas gospodarstva, Ljubljana, 4.6.2003.
14. Nejedly Širnik Mateja: Preverite svoje kupce. Gospodarski vestnik, Ljubljana, 6.10.2003.
15. Nejedly Širnik Mateja: Srbija- obetavna a tvegana. Gospodarski vestnik, Ljubljana, 30.6.2003.
16. Nejedly Širnik Mateja: Vračanje na trge nekdanje Jugoslavije. Glas gospodarstva, Ljubljana, 5.12.2002.
17. Šircelj Andrej: Glavne spremembe pri DDV, carinah in trošarinah. Finance, Ljubljana, 2003, št. 206, str. 9.
18. Vreg Krljič Jasna: Ne smemo zaspati na lovorikah. Glas gospodarstva, Ljubljana, 2003, november, str. 27-30.
19. Ravnik Marjan: Pridobitev znaka CE. [URL: <http://www.ozs.si/obrtnik/rubrike/2003-12/den1.htm>], december, 2003.
20. Tratnik Matjaž: Trgovinski odnosi Slovenije s tretjimi državami po vstopu v Evropsko unijo. Pravna praksa, 2004, št. 3-4, str. 7-9.
21. : Kreditni posli 8. člen. Uradni list Republike Slovenije št. 2/04.
22. Vitez Renata: Stabilizacijsko pridružitveni sporazum med Republiko Hrvaško ter Evropskimi skupnostmi in njihovimi državami članicami: [URL: http://www.mg-rs.si/datoteke/ekonomski_odnosi_s_tujino/sas_hrvaska.doc], april, 2003.
23. Vitez Renata: Stabilizacijsko pridružitveni sporazum med Republiko Makedonijo ter Evropskimi skupnostmi in njihovimi državami članicami [URL:

http://www.mg-rs.si/datoteke/ekonomski_odnosi_s_tujino/sas%20makedonija.doc], januar, 2003.

24. Vitez Renata: Dodatne informacije k odgovorom na vprašanja novinarja Srečka Klapša za posebno prilogo o izvozu v časniku Finance. Ministrstvo za gospodarstvo, Ljubljana, 2003, november, str. 2-3.

9 VIRI

1. Carinska unija- Turčija:
[URL: http://www.europa.eu.int/comm/enlargement/turkey/pdf/ec_tk_ass_council_1_95_nn.pdf].
2. Carinska tarifa Hrvaške 2003: [URL: <http://www.carina.hr>].
3. Carinska tarifa BiH: Službeni glasnik 15/99, posebne uvozne dajatve.
4. Carinska tarifa BiH: Službeni glasnik 31/02, carinske stopnje in posebne uvozne dajatve.
5. Carinska tarifa Makedonije:
[URL: http://www.customs.gov.mk/uploads/tarifa_2003_1_za_server.pdf].
6. Godina Ksenija: Podatki o Zvezni Republiki Jugoslaviji in Črni gori. Izvoznookno, 2003.
7. Gospodarska zbornica Slovenije: [URL: <http://gzs.si>].
8. Interna gradiva Ministrstva za gospodarstvo, 2003.
9. Interna gradiva Slovenske izvozne družbe.
10. Izvozno okno: [URL: Podatki po državah: http://www.izvoznookno.si/podatki_o_drzavah].
11. Jerina Metka: Evropska unija nova realnost poslovanja. Predstavitev GZS, maj, 2003.
12. Jerina Metka: Pogoji trgovanja s Hrvaško, Makedonijo, Srbijo in Črno goro ter Bosno in Hercegovino po vstopu Slovenije v EU. Predstavitev GZS, maj, 2003.
13. Ministrstvo za gospodarstvo: Pregled bilateralnega gospodarskega sodelovanja po državah. [URL: <http://www.mg-rs.si>].
14. Ministrstvo za gospodarstvo: Vlada o prilogah k Evropskemu sporazumu. Novinarsko središče: [URL: http://www.mg-rs.si/novinarsko_sredisce/sporocila_za_medije/novica.php?novica=282], december, 2003.
15. Nova Ljubljanska banka: [URL: <http://www.nlb.si>].
16. Narodne novine: Uvedba o carinskih tarifih za leto 2003 Republike Hrvaške. Zagreb, 2002, št. 142.
17. Posledice vstopa RS v EU: [URL: <http://www.mg-rs.si/mg/mgslo.nsf>].
18. Prešern Saša: Zahteve za varnost električnih izdelkov (LVD, EMC) in plinskih naprav. Predstavitev GZS, november, 2003.
19. Prešern Saša: Sporazum PECA: zahteve, pravice, dolžnosti. Predstavitev GZS, November, 2003.
20. Urad za makroekonomske analize in razvoj: Nacionalno poročilo o strukturnih reformah- Cardiff Report 2003, oktober, 2003.
21. SAS (RH, RM):
[URL: http://www.europa.eu.int/comm/external_relations/see/dosc/index.htm].
22. SIQ: [URL: <http://www.siq.si/>].
23. Slovenska izvozna družba: [URL: <http://www.sid.si>].
24. Slovenska izvozna družba: Seznam držav po rizičnih razredih.
[URL: <http://www.sid.si/sidslo.nsf>], 1.10.2003.

25. Statevska Žaneta: Podatki o Makedoniji. Izvoznookno, 2003.
26. Statistični urad RS: Zunanja trgovina. [URL: http://www.stat.si/doc/msp/2003_12/Zunanja%20trgovina.pdf].
27. Škoda Bojan: Spremembe pogojev poslovanja z izven-evropskimi trgi po vstopu Slovenije v EU. Predstavitev GZS, december, 2003.
28. Šušteršič Janez: Tehnične ovire pri trgovanju. Predlog sklepa vlade, 24.10.2003.
29. Šušteršič Janez: Pravni okvir prostega pretoka blaga in storitev. Predlog sklepa vlade, 24.10.2003
30. Stabilizacijsko pridružitveni sporazum- Hrvaška:
[URL: http://www.europa.eu.int/eur-lex/pri/en/oj/dat/2001/1_330/1_33020011214_en00030203.pdf].
31. Stabilizacijsko pridružitveni sporazum- Makedonija
[URL: http://www.europa.eu.int/eur-lex/pri/en/oj/dat/2001/1_124/1_12420010504_en00020196.pdf].
32. Zakon o carinski tarifi SČG:
[URL: <http://www.carinskatarifa.com/tarifa/tarifa.asp>].
33. Zakon o carinski tarifi SČG: Službeni list ZRJ, broj 23/25.5.2001.
34. Žlogar Darja: Podatki o Bosni in Hercegovini in Hrvaški. Izvoznookno, 2003.

PREGLED SLIK

Slika 1: Države jugovzhodne Evrope

Slika 2: Izvoz Slovenije v letu 2002

Slika 3: Deleži izvoza Slovenije po izvoznih trgih v letih 1992, 1997, 2001 in 2002

Slika 4: Deleži uvoza Slovenije po izvoznih trgih v letih 1992, 1997, 2001 in 2002

Slika 5: Izvoz in uvoz Slovenije v letu 2002 v Bosno in Hercegovino, Hrvaško, Makedonijo, Srbijo in Črno goro

Slika 6: Struktura izvoza Slovenije v letu 2002 brez držav Evropske unije in držav pristopnic

Slika 7: Izvoz v države CEFTA, vključno s Hrvaško, v letu 2002

PREGLED TABEL

Tabela 1: Izvoz in uvoz blaga po državah jugovzhodne Evrope (v 1000 EUR)

Tabela 2: Matrika sporazumov o prosti trgovini med jugovzhodnimi evropskimi državami

Tabela 3: Pokritost slovenskega izvoza z zavarovanji SID

Tabela 4: Pregled ponudbe SID za zavarovanje izvozih poslov v državah nekdanje Jugoslavije

Tabela 5: Seznam jugovzhodnih držav in njihova rizičnost

Tabela 6: Status mediteranskih držav pri WTO in trgovinski sporazumi sklenjeni z Evropsko unijo in Slovenijo

Tabela 7: Trgovina Slovenije z mediteranskimi državami v letu 2001 in 2002 v 1000 EUR

Tabela 8: Najpomembnejši industrijski izdelki, ki jih Slovenija izvažna na Hrvaško, za katere je po stabilizacijsko asociacijskem sporazumu predvideno postopno zmanjševanje carin

Tabela 9: Najpomembnejši industrijski izdelki, ki jih je Slovenija izvozila v Makedonijo v letu 2001, za katere je po stabilizacijsko asociacijskem sporazumu predvideno postopno zmanjševanje carin.

Tabela 10: Najpomembnejši izdelki, ki jih je Slovenija izvozila v Turčijo v letu 2002

Tabela 11: Blagovna menjava med Slovenijo in Hrvaško

Tabela 12: Blagovna menjava med Slovenijo in Bosno in Hercegovino

Tabela 13: Blagovna menjava med Slovenijo in Srbijo in Črno goro

Tabela 14: Blagovna menjava med Slovenijo in Makedonijo

Tabela 15: Blagovna menjava med Slovenijo in Turčijo

PRILOGE

4-mestna	Tarifna oznaka	Carinska stopnja v RM v 2003 po pristopu k WTO	Carinska stopnja po SAS (%)							
	6 oz. 8 mestna		2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
	3208 90	5	4	4	3,5	3	2,5	2	1	0
	ostale	17,3	11,7	9,5	6,4	3,9	3,3	2,6	1,3	0
3209	Premazna sredstva (barve in laki) na osnovi sintetičnih polimerov ali kemično modificiranih naravnih polimerov, dispergiranih ali raztopljenih v vodi									
		17,3	11,7	9,5	6,4	3,9	3,3	2,6	1,3	0
3210	Druga premazna sredstva (emajli, laki in vodne barve); pigmenti, pripravljene v vodi, ki se uporabljajo za dodelavo usnja									
		17,3	11,7	9,5	6,4	3,9	3,3	2,6	1,3	0
3401	Milo; organski površinsko aktivni proizvodi in preparati, ki se uporabljajo kot milo, v obliki paličic, kolotov, litih ali oblikovanih kosov z dodatkom mila ali brez njega; papir, vata, polst in netkane tkanine, impregnirani ali premazani z milom ali detergentom									
	3401 30	27,7	20,2	18,4	14,4	10,98	8,0	5,4	2,2	0
	ostale	25,3	16,5	12,7	7,8	3,9	3,3	2,6	1,3	0
3402	Organska površinsko aktivna sredstva (razen mila); površinsko aktivni preparati, preparati za pranje (tudi pomožni preparati za pranje) in preparati za čiščenje z dodatkom mila ali brez njega, razen tistih iz tar. št. 3401									
	3402 20 20	27,7	20,2	18,4	14,4	10,98	8,0	5,4	2,2	0
	3402 20 90	32,2	23,4	21,2	16,5	12,48	9,0	6,0	2,4	0
	3402 90 10 10	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	3402 90 10 90	27,7	20,2	18,4	14,4	11,0	8,0	5,4	2,2	0
	3402 90 90	32,2	23,4	21,2	16,5	12,5	9,0	6,0	2,4	0
3904	Polimeri vinilklorida (PVC) ali drugih halogeniranih olefinov, primarnih oblikah									
	3904 10	3	2,4	2,4	2,1	1,8	1,5	1,2	0,6	0
	3904 21	"	"	"	"	"	"	"	"	"
	3904 22	"	"	"	"	"	"	"	"	"
	3904 40	"	"	"	"	"	"	"	"	"
	3904 50	"	"	"	"	"	"	"	"	"
	3904 61	"	"	"	"	"	"	"	"	"
	3904 69	"	"	"	"	"	"	"	"	"
	3904 90	"	"	"	"	"	"	"	"	"
3917	Cevi, tulci in pribor zanje (na primer: spojnice, kolena, prirobnice) iz plastičnih mas									
	3917 10, 29 12, 29 15, 29 19, 29 99	6	4,8	4,8	4,2	3,6	3	2,4	1,2	0
	3917 21 11, 21 99, 22 10, 22 99	17,3	11,7	9,5	6,4	3,9	3,3	2,6	1,3	0
	3917 21 91, 22 91, 23 91, 29 91, 31 10, 33 10, 39 91, 40 10	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	3917 23 10, 39 90, 40 90	27,7	20,2	18,4	14,4	11,0	8,0	5,4	2,2	0
	3917 31 90	13,2	9,1	7,7	5,5	3,6	3	2,4	1,2	0
	3917 39 99	15,3	8,6	4,8	4,2	3,6	3	2,4	1,2	0
	ostale	12	7,2	4,8	4,2	3,6	3	2,4	1,2	0
3920	Druge plošče, listi, filmi, folije in trakovi iz plastičnih mas, ki nimajo celičaste strukture, neojačeni, nelaminirani, brez podloge, ali ki niso kombinirani z drugimi materiali									

4-mestna	Tarifna oznaka	Carinska stopnja v RM v 2003 po pristopu k WTO	Carinska stopnja po SAS (%)							
	6 oz. 8 mestna		2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
	3920 10 23, 10 24, 10 26, 10 28, 10 40, 10 81, 10 8910*, 20 21, 20 29, 20 71, 20 79, 20 9010*, 69, 71 1010*, 73 5010*	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	3920 10 27, 10 4090*, 10 8990*	21,4	15,8	14,5	11,5	8,9	6,6	4,6	2,0	0
	3920 20 9090*	15,7	10,7	8,9	6,2	3,9	3,3	2,6	1,3	0
	3920 20 9090*, 73 10	17,3	11,7	9,5	6,4	3,9	3,3	2,6	1,3	0
	3920 30, 61, 62 11, 62 13	5	4	4	3,5	3	2,5	2	1	0
	3920 43, 49	13,3	9,3	7,9	5,7	3,9	3,3	2,6	1,3	0
	ostale	6	4,8	4,8	4,2	3,6	3	2,4	1,2	0
3922	Kadi, pršne kadi, lijaki, bideji, straniščne školjke, deske in pokrovi, izplakovalni kotlički in podobni sanitarni proizvodi iz plastičnih mas	21,3	14,1	11,1	7,1	3,9	3,3	2,6	1,3	0
4012	Protektirane ali rabljene zunanje gume (plašči); polne gume in gume z zračnimi komorami, zamenljivi protektorji (plasti) in ščitniki iz vulkaniziranega kavčuka (gume)									
	4012 11	17,3	11,8	9,6	8,4	7,2	6	4,8	2,4	0
	4012 12	17,3	11,8	9,6	8,4	7,2	6	4,8	2,4	0
	4012 13 90	18,3	13,4	12	10,5	9	7,5	6	3	0
	4012 20 9010*, 20 9030*	18	12	9,6	8,4	7,2	6	4,8	2,4	0
	4012 20 9090*	19	13,6	12	10,5	9	7,5	6	3	0
	4012 90 20	18,3	13,4	12	10,5	9	7,5	6	3	0
	4012 90 30, 90 90	17,3	11,8	9,6	8,4	7,2	6	4,8	2,4	0
4202	Kovčki za obleko, neserjerji, ataše kovčki, aktovke, šolske torbe, etuiji za očala, toki za daljnoglede, toki za fotoaparate, toki za glasbila, toki za puške, toki za samokrese in podobni izdelki; potne torbe, toaletne torbe, nahrbtniki, ženske torbice, nakupovalne torbe, listnice, denarnice za kovance, tulci in mape za zemljevide ali dokumente, tobačnice, mošnjički za tobak, torbe za orodje, športne torbe, škatle za steklenice, škatle za nakit, škatle za puder, škatle za jedilni pribor in podobne škatle iz usnja, umetnega usnja, iz folij iz plastičnih mas, iz tekstilnih materialov, vulkanfibra ali iz kartona, v celoti ali pretežno prevlečeni s temi materiali ali papirjem.									
	4202 12, 22, 32, 92	27	19,9	18,3	14,6	11,2	8,3	5,8	2,5	0
	ostale	26,7	18,7	16	14	12	10	8	4	0
4203	Oblačila in pribor za oblačila, iz usnja ali umetnega usnja									
	4203 10	30	22	20	15,8	12	10	8	4	0
	ostale	28	20,8	19,2	15,4	12	10	8	4	0
4205	Drugi proizvodi iz usnja ali umetnega usnja	25	20	20	17,5	15	12,5	10	5	0
4304	Umetno krzno in proizvodi iz umetnega krzna									
	4304 00 00 10*	25	20	20	17,5	15	12,5	10	5	0
	4304 00 00 90*	31,7	22,7	20	17,5	15	12,5	10	5	0
4418	Stavbno pohištvo in drugi leseni proizvodi za gradbeništvo, vključno celičaste plošče, sestavljene parketne plošče, žagane in klane skodle									
	4418 30, 40, 50	27	19,2	16,8	12,6	9	7,5	6	3	0
	4418 10 90, 20 80, 90 90	27,6	20,16	18,24	14,28	10,8	9	7,2	3,6	0

4-mestna	Tarifna oznaka	Carinska stopnja v RM v 2003 po pristopu k WTO	Carinska stopnja po SAS (%)							
	6 oz. 8 mestna		2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
	4418 90 10	4,7	1,92	0	0	0	0	0	0	0
	ostale	24	14,4	9,6	4,2	0	0	0	0	0
4808	Papir in karton, valovita (z nalepljenimi ravnimi površinskimi listi ali brez njih), nabrana (krep, plisirana), reliefna ali luknjana, v zvitkih ali listih, razen tistih iz tar. št. 4803 ali 4818									
	4808 10	10,4	6,2	4,2	1,8	0	0	0	0	0
	4808 30	"	"	"	"	"	"	"	"	"
	4808 90	"	"	"	"	"	"	"	"	"
4810	Papir in karton, premazana z ene ali z obeh strani s kaolinom ali drugimi anorganskimi snovmi z vezivom ali brez njega, toda brez drugega premaza, površinsko barvana ali nebarvana, okrašena ali neokrašena, tiskana ali netiskana, v zvitkih ali listih									
	4810 92**	3	1,6	0,8	0	0	0	0	0	0
4818	Toaletni papir, robčki, listi za odstranjevanje ličila, brisače, namizni prti, serviete, otroške plenice, tamponi, rjuhe in podobni predmeti za gospodinjstvo, bolnišnice ali sanitarne potrebe, oblačilni predmeti in pribor iz papirne mase, papirja, celulozne vate ali iz listov ali trakov iz celuloznih vlaken									
		16	9,6	6,4	2,8	0	0	0	0	0
4819	Škatle, zaboji, vreče in drugi izdelki za pakiranje, iz papirja, kartona, celulozne vate ali listov ali trakov iz celuloznih vlaken; kartonažni izdelki, iz papirja ali kartona, ki se uporabljajo v pisarnah, trgovinah ali podobno									
	4819 10	27	19,2	16,8	12,6	9	7,5	6	3	0
	4819 30	"	"	"	"	"	"	"	"	"
	4819 40	"	"	"	"	"	"	"	"	"
	4819 50	24	14,4	9,6	4,2	0	0	0	0	0
	4819 60	27	19,2	16,8	12,6	9	7,5	6	3	0
4823	Drugi papir, karton, celulozna vata ter listi in trakovi iz celuloznih vlaken, razrezani v določene velikosti ali oblike, drugi izdelki iz celuloze, papirja, kartona, celulozne vate ali listov ali trakov iz celuloznih vlaken									
	4823 60	24	14,4	9,6	4,2	0	0	0	0	0
	4823 70	"	"	"	"	"	"	"	"	"
6402	Druga obutev s podplati in zgornjim delom iz gume (vulkanizirane ali ne) ali plastične mase									
	6402 99 10	26,7	18,7	16	14	12	10	8	4	0
	6402 12, 19, 20	27	19,2	16,8	12,6	9	7,5	6	3	0
	ostale	28,3	21,4	20	17,5	15	12,5	10	5	0
6403	Obutev s podplati iz gume (vulkanizirane ali ne), plastične mase, usnja ali umetnega usnja in z zgornjim delom iz usnja									
	6403 40	26,7	18,7	16	14	12	10	8	4	0
	ostale	28,3	21,4	20	17,5	15	12,5	10	5	0
6404	Obutev s podplati iz gume (vulkanizirane ali ne), plastične mase, iz usnja ali umetnega usnja in z zgornjim delom iz tekstilnih materialov									
		28,3	21,4	20	17,5	15	12,5	10	5	0
6405	Druga obutev									
		28,3	21,4	20	17,5	15	12,5	10	5	0
6406	Deli obutve; vložki za obutev, vstavki za pete in podobni izdelki; gamaše, ovijači in podobni izdelki in njihovi deli									

4-mestna	Tarifna oznaka	Carinska stopnja v RM v 2003 po pristopu k WTO	Carinska stopnja po SAS (%)							
	6 oz. 8 mestna		2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
	6406 10	23	18,4	18,4	16,1	13,8	11,5	9,2	4,6	0
	ostale	10	8	8	7	6	5	4	2	0
7303	Cevi in votli profili iz litega železa	8	4,8	3,2	1,4	0	0	0	0	0
7304	Cevi in votli profili, brezšivni, iz železa (razen litega železa) ali jekla									
	7304 10	12	7,2	4,8	2,1	0	0	0	0	0
	7304 21, 31 10, 39 20, 41 10, 49 30, 51 30, 59 50, 90 10	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	ostale	2	0,8	0	0	0	0	0	0	0
7305	Druge cevi (npr. varjene, kovičene ali zaprte na podoben način), s krožnim prečnim prerezom, katerega zunanji premer presega 406,4 mm, iz železa ali jekla	21,7	14,7	12	10,5	9	7,5	6	3	0
7306	Druge cevi in votli profili (npr. z odprtimi spoji, varjeni, kovičeni ali zaprti na podoben način), iz železa ali jekla									
	7306 10	21,7	14,7	12	10,5	9	7,5	6	3	0
	7306 30 10, 30 78 10, 40 10, 50 10, 60 10	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	ostale	19	13,6	12	10,5	9	7,5	6	3	0
7308	Konstrukcije (razen montažnih zgradb iz tar. št. 9406) in deli konstrukcij (npr.: mostovi in mostne sekcije, vrata za zapornice, stolpi, predalčni stebri, strehe, strešna ogrodja, vrata in okna ter okviri zanje, pragovi za vrata, roloji, ograje in stebri), iz železa ali jekla; pločevine, palice, profil, kotniki, cevi in podobno, pripravljene za uporabo v konstrukcijah iz železa ali jekla									
	7308 40 10	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	7308 40 90	17	12,8	12	10,5	9	7,5	6	3	0
	7308 90 10, 90 51	14	8	4,8	4,2	3,6	3	2,4	1,2	0
	7308 90 59	15,3	10,2	8	7	6	5	4	2	0
	7308 90 90	16,4	11,8	10,6	8,12	6	5	4	2	0
	ostale	32	23,2	20,8	16,1	12	10	8	4	0
7309	Rezervoarji, cisterne, sodi in podobni kontejnerji za kakršen koli material (razen komprimiranih ali utekočinjenih plinov), iz železa ali jekla, s prostornino več kot 300 litrov, z oblogo ali brez nje, s toplotno izolacijo ali brez nje, toda brez mehaničnih ali termičnih naprav									
	7309 00 10	12	8,8	8	7	6	5	4	2	0
	ostale	16,7	10,7	8	7	6	5	4	2	0
7310	Cisterne, sodi, pločevinaste škatle in podobni kontejnerji, za kakršen koli material (razen komprimiranih ali utekočinjenih plinov), iz železa ali jekla, s prostornino do 300 litrov, z oblogo ali brez obloge, s toplotno izolacijo ali brez nje, toda brez mehaničnih ali termičnih naprav									
	7310 10	27	19,2	16,8	12,6	9	7,5	6	3	0
	7310 21 91	15	12	12	10,5	9	7,5	6	3	0
	7310 21 99	"	"	"	"	"	"	"	"	"
	7310 29	"	"	"	"	"	"	"	"	"
7317	Žičniki, žebliji, risalni žeblički, spiralno zaviti žebliji, prešivne spojke (razen tistih iz tar. št. 8305) in podobni predmeti, iz železa in jekla, z glavo iz drugega materiala ali brez nje, razen takih izdelkov z bakreno glavo	18,4	13,4	12,2	9,5	7,2	6	4,8	2,4	0

4-mestna	Tarifna oznaka		Carinska stopnja v RM v 2003 po pristopu k WTO	Carinska stopnja po SAS (%)							
	6 oz. 8 mestna			2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
7318	Vijaki, matice, tirni vijaki (tirfoni), vijaki s kavljem, kovice, klini za natezanje, razcepke, podložke (vključno vzmetne podložke) in podobni izdelki, iz železa ali jekla										
	7318 15, 23		10	8	8	7	6	5	4	2	0
	ostale		15	12	12	10,5	9	7,5	6	3	0
7320	Vzmeti iz peresa, iz železa ali jekla										
	7320 10		15	12	12	10,5	9	7,5	6	3	0
	ostale		8	6,4	6,4	5,6	4,8	4	3,2	1,6	0
7321	Peči za ogrevanje prostorov, štedilniki, rešetkasta ognjišča, kuhinjske peči (vključno s pomožnim kotlom za centralno ogrevanje), različni, prenosne pločevinaste posode z žerjavico, plinski kuhlalniki, grelniki krožnikov in podobni neelektrični gospodinjski aparati in njihovi deli, iz železa ali jekla										
			18,3	13,4	12	10,5	9	7,5	6	3	0
7323	Namizni, kuhinjski in drugi izdelki za gospodinjstvo in njihovi deli, iz železa ali jekla; železna ali jeklena volna; gobe za čiščenje posode in blazinice za čiščenje in poliranje, rokavice ipd., iz železa ali jekla										
	7323 93		23,3	17,4	16	14	12	10	8	4	0
	7323 94		23,3	17,4	16	14	12	10	8	4	0
	7323 99		23	18,4	18,4	16,1	13,8	11,5	9,2	4,6	0
7325	Drugi liti izdelki iz železa ali jekla										
	7325 10		19	14,4	13,6	11,2	9	7,5	6	3	0
	7325 99 10		0	0	0	0	0	0	0	0	0
	7325 99 90		15	12	12	10,5	9	7,5	6	3	0
7604	Aluminijaste palice in profili										
			23	16,8	15,2	11,9	9	7,5	6	3	0
7608	Aluminijaste cevi										
	7208 10 10, 20 10		0	0	0	0	0	0	0	0	0
	ostale		8	6,4	6,4	5,6	4,8	4	3,2	1,6	0
7610	Konstrukcije (razen montažnih zgradb iz tar. št. 9406) in deli konstrukcij (npr.: mostovi in deli mostov, stolpi, predalčni stebri, strehe, strešna ogrodja, vrata in okna ter okvirji zanje, vratni pragi, ograje in stebri), iz aluminija; pločevine, palice, profili, cevi in podobno, iz aluminija, pripravljene za uporabo v konstrukcijah										
	7610 10		32	23,2	20,8	16,1	12	10	8	4	0
	7610 90		31	21,6	18,4	13,3	9	7,5	6	3	0
7611	Rezervoarji, cisterne, sodi in podobni kontejnerji, iz aluminija, za kakršnen koli material (razen komprimiranih ali utekočinjenih plinov), s prostornino več kot 300 litrov, z oblogo ali brez nje ali s toplotno izolacijo ali brez nje, toda brez mehaničnih ali termičnih naprav...										
			16	9,6	6,4	2,8	0	0	0	0	0
7612	Sodi, bobni, pločevinke, škatle in podobni kontejnerji (tudi togi in upogljivi cevasti kontejnerji) za kakršnen koli material (razen komprimiranih ali utekočinjenih plinov), s prostornino največ 300 litrov, z oblogo ali brez nje, s toplotno izolacijo ali brez nje, toda brez mehaničnih ali termičnih naprav										
	7612 10		16	9,6	6,4	2,8	0	0	0	0	0
	7612 90 91		10,4	6,2	4,2	1,8	0	0	0	0	0
	7612 90 98		4	2,4	1,6	0,7	0	0	0	0	0

4-mestna	Tarifna oznaka 6 oz. 8 mestna	Carinska stopnja v RM v 2003 po pristopu k WTO	Carinska stopnja po SAS (%)							
			2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
	8418 40 91	"	"	"	"	"	"	"	"	"
	8418 40 99	"	"	"	"	"	"	"	"	"
	8418 50	"	"	"	"	"	"	"	"	"
	8418 91	20,4	14,2	12,2	8,8	6	5	4	2	0
8457	Centri za strojno obdelavo, stroji, izdelani po principu standardnih enot (z eno postajo) in prenašalni stroji z več postajami, za obdelavo kovin	17	12,8	12	10,5	9	7,5	6	3	0
8458	Stružnice (vključno stružni centri) za odstranjevanje kovin	17	12,8	12	10,5	9	7,5	6	3	0
8459	Obdelovalni stroji za obdelavo kovin z odvzemanjem materiala (vključno s stroji z delovnimi enotami na vodilih), z vrtnjem, povečevanjem odprtin (s struženjem ali rezkanjem), z rezkanjem, vrezovanjem ali narezovanjem navojev, razen stružnic iz tar. št. 8458	17	12,8	12	10,5	9	7,5	6	3	0
8504	Električni transformatorji, statični pretvorniki (npr. usmerniki) in indukcijske tuljave									
	8504 10 10, 31 10, 32 10, 33 10, 40 10, 50 10, 40 20, 50 30	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	8504 31 31, 31 39, 32 30	8	6,4	6,4	5,6	4,8	4	3,2	1,6	0
	8504 23 00	10	8	8	7	6	5	4	2	0
	8504 10 91, 10 99, 22 90, 90 11, 90 18, 90 99	13	10,4	10,4	9,1	7,8	6,5	5,2	2,6	0
	8504 90 05, 90 91	8,7	3,5	0	0	0	0	0	0	0
	ostale	15	12	12	10,5	9	7,5	6	3	0
8507	Električni akumulatorji, vključno s separatorji zanje, pravokotni ali ne, vključno s kvadratnimi									
	8507 10 81	25	20	20	17,5	15	12,5	10	5	0
	8507 10 89	"	"	"	"	"	"	"	"	"
8516	Električni pretočni ali akumulacijski grelniki vode in potopni grelniki; električni aparati za ogrevanje prostorov in električne naprave za ogrevanje tal; elektrotermični aparati za urejanje las (npr. aparati za sušenje las, aparati za kodranje las idr.) in aparati za sušenje rok; električni likalniki; druge gospodinjske elektrotermične naprave; električni grelni upori, razen tistih iz tar. št. 8545									
	8516 80 10	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	8516 90	15	12	12	10,5	9	7,5	6	3	0
	8516 21, 29 10, 29 99, 31 10, 32, 40, 50, 79	21,4	15,8	14,6	11,6	9	7,5	6	3	0
	ostale	23	16,8	15,2	11,9	9	7,5	6	3	0
8529	Deli, ki so izključno ali pretežno namenjeni za uporabo z aparati iz tar. št. 8525 do 8528									
	8529 10 15	3,3	1,36	0	0	0	0	0	0	0
	8529 10 10, 90	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	ostale	5	4	4	3,5	3	2,5	2	1	0
8534	Tiskana vezja	13,3	5,4	0	0	0	0	0	0	0

4-mestna	Tarifna oznaka	Carinska stopnja v RM v 2003 po pristopu k WTO	Carinska stopnja po SAS (%)								
	6 oz. 8 mestna		2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	
8535	Električni aparati za vklapljanje, izklapljanje ali zaščito električnih tokokrogov ali za povezavo z električnimi tokokrogovi ali znotraj njih (npr.: stikala, varovalke, prenapetostni odvodniki, omejevalniki napetosti, dušilni elementi motečih valov, priključne razdelilne priprave in stikalne omare), za napetost nad 1.000 V										
	8535 29, 30 90, 40	7	5,6	5,6	4,9	4,2	3,5	2,8	1,4	0	
	ostale	13	10,4	10,4	9,1	7,8	6,5	5,2	2,6	0	
8536	Električni aparati za vklapljanje in izklapljanje ali za zaščito električnih tokokrogov ali za povezavo z električnimi tokokrogovi ali znotraj njih (npr.: stikala, releji, varovalke, dušilni elementi motečih valov, vtiči in vtičnice, okovi žarnic in razdelilne omarice), za napetosti do vključno 1.000 V										
	8536 10	21,4	15,8	14,6	11,6	9	7,5	6	3	0	
	8536 20	"	"	"	"	"	"	"	"	"	
	8536 30	"	"	"	"	"	"	"	"	"	
	8536 41	"	"	"	"	"	"	"	"	"	
	8536 49	"	"	"	"	"	"	"	"	"	
	8536 50 11	"	"	"	"	"	"	"	"	"	
	8536 50 15	"	"	"	"	"	"	"	"	"	
	8536 50 19	"	"	"	"	"	"	"	"	"	
	8536 50 8010*	27	19,2	16,8	12,6	9	7,5	6	3	0	
	8536 69 10, 69 30	15,3	6,16	0	0	0	0	0	0	0	
	8536 69 90	15,3	10,2	8,2	5,3	3	2,5	2	1	0	
	8536 90 01	20,3	14,2	12	10,5	9	7,5	6	3	0	
	8536 90 10	15,3	6,2	0	0	0	0	0	0	0	
	8536 90 85	21,4	15,8	14,6	11,6	9	7,5	6	3	0	
8537	Table, plošče, pulti, mize, omare in druge osnove, opremljene z dvema ali več izdelki iz tar. št. 8535 ali 8536, za električno krmiljenje ali razdeljevanje električnega toka, vključno s tistimi z vgrajenimi instrumenti in aparati iz 90. poglavja in aparati za numerično krmiljenje, razen telefonskih central iz tar. št. 8517										
		15	12	12	10,5	9	7,5	6	3	0	
8538	Deli, ki so izključno ali pretežno namenjeni za uporabo z aparati iz tar. št. 8535, 8536 ali 8537										
	8538 10	13	10,4	10,4	9,1	7,8	6,5	5,2	2,6	0	
	ostale	7	5,6	5,6	4,9	4,2	3,5	2,8	1,4	0	
8539	Električne žarnice z nitko in električne žarnice na razelektrenje, vključno zaprte reflektorske žarnice z naporjenim zrcalom, ultravijolične in infrardeče žarnice; obločnice										
	8539 21 30	23	16,8	15,2	11,9	9	7,5	6	3	0	
	8539 21 92	"	"	"	"	"	"	"	"	"	
	8539 21 98	"	"	"	"	"	"	"	"	"	
	8539 22	"	"	"	"	"	"	"	"	"	
	8539 29	"	"	"	"	"	"	"	"	"	
	8539 32 10	"	"	"	"	"	"	"	"	"	
8544	Izolirana žica (vključno z lakirano žico ali elektrolitsko oksidirano žico), kabli (vključno s koaksialnimi kabli) in drugi izolirani električni vodniki, s konektorjem ali brez njega; kabli iz optičnih vlaken, izdelani iz posamično oplaščenih vlaken, kombinirani z električnimi vodniki ali ne, s konektorjem ali brez njega										

4-mestna	Tarifna oznaka	Carinska stopnja v RM v 2003 po pristopu k WTO	Carinska stopnja po SAS (%)							
	6 oz. 8 mestna		2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
	8544 11, 19, 30 10, 70	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	8544 20	20	16	16	14	12	10	8	4	0
	8544 41 10, 49 20, 51 10	13,3	5,4	0	0	0	0	0	0	0
	8544 91, 60	15	12	12	10,5	9	7,5	6	3	0
	ostale	18,3	13,4	12	10,5	9	7,5	6	3	0
8607	Deli tirnih vozil ali vrtljivih podstavkov									
	8607 21	20	16	16	14	12	10	8	4	0
	8607 29	"	"	"	"	"	"	"	"	"
8702	Motorna vozila za prevoz deset ali več oseb, všteti voznika									
	8702 10 19, 10 99	22	15,2	12,8	9,1	6	5	4	2	0
	8702 90 19, 90 39, 90 90	23	16,8	15,2	11,9	9	7,5	6	3	0
	ostale	20,4	14,2	12,2	8,8	6	5	4	2	0
8703	Avtomobili in druga motorna vozila, konstruirana predvsem za prevoz ljudi (razen vozil iz tar. št. 8702), vključno z motornimi vozili za kombinirani prevoz ljudi in blaga (tipa "karavan", "kombi" itd.) in dirkalnimi avtomobili									
	8703 10	19	13,6	12	10,5	9	7,5	6	3	0
	8703 23 19, 32 19, 33, 19, 90 90	10	8	8	7	6	5	4	2	0
	8703 21 90, 22 90, 23 90, 24 90, 31 90, 32 90, 33 90	13,3	9,4	8	7	6	5	4	2	0
	ostale	10	6	4	3,5	3	2,5	2	1	0
8704	Motorna vozila za prevoz blaga									
	8704 10 10	1,3	0,6	0	0	0	0	0	0	0
	8704 10 90, 21 10	2	0,8	0	0	0	0	0	0	0
	8704 22 99	10	8	8	7	6	5	4	2	0
	8704 21 39, 21 99, 23 99, 31 39, 31 99, 32 99	15	12	12	10,5	9	7,5	6	3	0
	8704 22 10, 23 10, 31 10, 32 10	3	2,4	2,4	2,1	1,8	1,5	1,2	0,6	0
	ostale	5	4	4	3,5	3	2,5	2	1	0
8706	Šasije z vdelanimi motorji, za motorna vozila iz tar. št. 8701 do 8705									
		9	6,4	5,6	4,2	3	2,5	2	1	0
8707	Karoserije (vključno kabine) za motorna vozila iz tar. št. 8701 do 8705									
	8707 1010, 9010	1	0,8	0,8	0,7	0,6	0,5	0,4	0,2	0
	ostale	20	16	16	14	12	10	8	4	0
8708	Deli in pribor za motorna vozila iz tar. št. 8701 do 8705									
	8708 10 90	15	12	12	10,5	9	7,5	6	3	0
	8708 21 90	"	"	"	"	"	"	"	"	"
	8708 29 90	"	"	"	"	"	"	"	"	"
	8708 31 91	10	8	8	7	6	5	4	2	0

4-mestna	Tarifna oznaka		Carinska stopnja v RM v 2003 po pristopu k WTO	Carinska stopnja po SAS (%)							
	6 oz. 8 mestna			2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
	9405 10 10, 60 10, 92 10, 99 10		0	0	0	0	0	0	0	0	0
	9405 40 10		13	10,4	10,4	9,1	7,8	6,5	5,2	2,6	0
	9405 50, 60 91, 60 99		15	12	12	10,5	9	7,5	6	3	0
	9405 91 11, 91 90		13,7	7,5	4	3,5	3	2,5	2	1	0
	9405 91 19		5	4	4	3,5	3	2,5	2	1	0
	9405 92 90, 99 90		17	8,8	4	3,5	3	2,5	2	1	0
	9405 10 21, 10 30, 10 91, 20 11, 20 30, 20 91, 30, 40 31, 40 91		23	16,8	15,2	11,9	9	7,5	6	3	0
	ostale		21,4	15,8	14,6	11,6	9	7,5	6	3	0
9406	Montažne zgradbe		10	8	8	7	6	5	4	2	0

* nadaljnja razdelitev na 9-mestnem nivoju v skladu s CT Makedonije

** translacija tarifnih števil iz KN 2001 v KN 2003 ni popolna

PRILOGA 2

IZVOZ INDUSTRIJSKIH IZDELKOV V REPUBLIKO MAKEDONIJO V LETU 2001, ZA KATERE JE PREDVIDENO POSTOPNO ZNIŽEVANJE CARIN (v USD)

1) IZVOZ INDUSTRIJSKIH IZDELKOV, NAVEDENIH V PRILOGI I K SAS MED EU IN MAKEDONIJO	18.755.322
2) IZVOZ INDUSTRIJSKIH IZDELKOV, NAVEDENIH V PRILOGI II K SAS MED EU IN MAKEDONIJO	46.732.472
3) IZVOZ TEKSTILNIH IZDELKOV, NAVEDENIH V PRILOGI I K PROTOKOLU 1 K SAS MED EU IN MAKEDONIJO	3.898.709
4) IZVOZ ŽELEZA IN JEKLA V MAKEDONIJO (CELO POGlavJE 72)	1.533.121
SKUPAJ 1+2+3+4	70.919.624
CELOTEN IZVOZ INDUSTRIJSKIH IZDELKOV	107.993.748
DELEŽ IZVOZA INDUSTRIJSKIH IZDELKOV V CELOTNEM IZVOZU INDUSTRIJSKIH IZDELKOV, ZA KATERE JE PREDVIDENO POSTOPNO ZNIŽEVANJE CARIN	65,67%
DELEŽ IZVOZA INDUSTRIJSKIH IZDELKOV V CELOTNEM IZVOZU INDUSTRIJSKIH IZDELKOV, ZA KATERE SE CARINA ODPRAVI Z ZAČETKOM VELJAVNOSTI SAS	34,33%

PRILOGA 3

HRVAŠKE CARINSKE STOPNJE ZA INDUSTRIJSKE IZDELKE

(Priloga II k SAS)

Tarifna oznaka		Carinska stopnja po SAS (%)*			
Oznaka KN	10-mestna oznaka v skladu s hrvaško Carinsko tarifo	2004	2005	2006	2007
2522	Živo apno, gašeno apno in hidrirano apno, razen kalcijevega oksida in hidroksida iz tar. št. 2825	5,6	4,2	2,1	0
2523	Portlandski cement, aluminatni cement, žilindrani cement, super-sulfatni cement in podobni cementi, vštrevši barvane in v obliki klinkerja				
	2523 10 razen 2523 10 00 10	4,8	3,0	1,5	0
	2523 29 razen:	4,8	3,0	1,5	0
	2523 29 00 10				
	2523 29 00 20				
	2523 30 razen 2523 30 00 10	4,8	3,0	1,5	0
	2523 90	4,8	3,0	1,5	0
2710	Olja, dobljena iz nafte, in olja, dobljena iz bituminoznih mineralov, razen surovih; proizvodi, ki niso navedeni in ne zajeti na drugem mestu, ki vsebujejo po masi 70% ali več olj iz nafte ali olj, dobljenih iz bituminoznih mineralov, če so ta olja osnovne sestavine teh proizvodov				
	2710 11 11	6,1	4,2	2,1	0
	2710 11 41	6,1	4,2	2,1	0
	2710 11 45	6,1	4,2	2,1	0
	2710 11 49	6,1	4,2	2,1	0
	2710 11 51	6,1	4,2	2,1	0
	2710 11 59	6,1	4,2	2,1	0
	2710 11 90	6,1	4,2	2,1	0
	2710 19 11	6,1	4,2	2,1	0
	2710 19 15	6,1	4,2	2,1	0
	2710 19 25 razen 2710 19 25 10	6,1	4,2	2,1	0
	2710 19 29 razen 2710 19 29 10	6,1	4,2	2,1	0
	2710 19 41	6,1	4,2	2,1	0
	2710 19 45	6,1	4,2	2,1	0
	2710 19 49	6,1	4,2	2,1	0
	2710 19 61 samo 2710 19 61 10	6,1	4,2	2,1	0
	2710 91 00	6,1	4,2	2,1	0
	2710 99 00	6,1	4,2	2,1	0
2807 00	Žveplova kislina; oleum				

Tarifna oznaka		Carinska stopnja po SAS (%)*			
Oznaka KN	10-mestna oznaka v skladu s hrvaško Carinsko tarifo	2004	2005	2006	2007
	samo 2807 00 10 10	2,2	1,7	0,8	0
2808 00	Solitrna kislina; sulfonitritne kisline				
	samo 2808 00 00 10	2,2	1,7	0,8	0
3102	Dušikova gnojila, mineralna ali kemična				
	3102 90 00	3,3	2,0	1,0	0
3105	Mineralna ali kemična gnojila, ki vsebujejo dva ali tri gnojilne elemente - dušik, fosfor in kalij; druga gnojila; proizvodi iz tega poglavja v tabletah ali podobnih oblikah ali pakiranjih do vključno 10 kg bruto mase				
	3105 10 00	3,3	2,0	1,0	0
3206	Druga barvila; preparati, navedeni v 3. opombi v tem poglavju, razen tistih iz tar. št. 3203, 3204 ali 3205; anorganski proizvodi, ki se uporabljajo kot luminofori, kemično določeni ali nedoločeni				
	3206 20 00	3,3	2,0	1,0	0
	3206 49 samo:				
	3206 49 90 10	3,2	2,0	1,0	0
	3206 49 90 20	3,2	2,0	1,0	0
3304	Izdelki za lepotenje in ličenje ter izdelki za nego kože (razen zdravil), vključno preparati za zaščito pred soncem ali za pojačenje pigmentacije pri sončenju ali za rjavenje, in preparati za manikiranje in pedikiranje				
	3304 10 samo 3304 10 00 10	2,6	2,0	1,0	0
	3304 20 samo 3304 20 00 10	2,6	2,0	1,0	0
	3304 30 samo 3304 30 00 10	2,6	2,0	1,0	0
3305	Preparati za lase				
	3305 10 samo 3305 10 00 10	2,6	2,0	1,0	0
	3305 20 samo 3305 20 00 10	2,6	2,0	1,0	0
	3305 30 samo 3305 30 00 10	2,6	2,0	1,0	0
	3305 90 samo:				
	3305 90 10 10	2,6	2,0	1,0	0
	3305 90 90 10	2,6	2,0	1,0	0
3306	Preparati za higieno ust in zob, vključno s praški in pastami za pritrjevanje protez; nitke za čiščenje zob, v posameznih pakiranjih za prodajo na drobno končnemu porabniku brez predhodnega pakiranja v manjšo embalažo				
	3306 10 00 samo 3306 10 00 10	2,6	2,0	1,0	0
	3306 90 00 samo 3306 90 00 10	2,6	2,0	1,0	0
3307	Preparati za britje, vključno s preparati za uporabo pred britjem in po njem, dezodoranti za osebno nego, preparati za kopanje, depilatorji ter drugi parfumerijski, kozmetični ali toaletni preparati, ki niso navedeni in ne zajeti na drugem mestu; pripravljene dezodoranti za prostore, parfimirani ali neparfimirani, vključno s tistimi z dezinfekcijskimi lastnostmi				
	3307 10 00 samo 3307 10 00 10	2,6	2,0	1,0	0
	3307 20 00 samo 3307 20 00 10	2,6	2,0	1,0	0
	3307 30 00 samo 3307 30 00 10	2,6	2,0	1,0	0
	3307 49 00 samo 3307 49 00 10	2,6	2,0	1,0	0

Tarifna oznaka		Carinska stopnja po SAS (%)*			
Oznaka KN	10-mestna oznaka v skladu s hrvaško Carinsko tarifo	2004	2005	2006	2007
3402	Organska površinsko aktivna sredstva (razen mila); površinsko aktivni preparati, preparati za pranje (tudi pomožni preparati za pranje) in preparati za čiščenje z dodatkom mila ali brez njega, razen tistih iz tar. št. 3401				
	3402 11 samo 3402 11 90 10	2,6	2,0	1,0	0
	3402 20	2,6	2,0	1,0	0
	3402 90 samo 3402 90 90 10	2,6	2,0	1,0	0
3808	Insekticidi, rodenticidi, fungicidi, herbicidi, sredstva zoper klijče, sredstva za urejanje rasti rastlin, dezinfektanti in podobni proizvodi, pripravljene v oblikah ali pakiranjih za prodajo na drobno končnemu porabniku brez predhodnega pakiranja v manjšo embalažo ali kot preparati ali proizvodi (npr.: žveplani trakovi, stenji, sveče in muholovke)				
	3808 20 samo 3808 20 80 10	2,6	2,0	1,0	0
3917	Cevi, tulci in pribor zanje (na primer: spojnice, kolena, prirobnice) iz plastičnih mas				
	3917 21 10	3,2	2,0	1,0	0
	3917 21 99	3,2	2,0	1,0	0
	3917 22 10	2,7	1,5	0,8	0
	3917 22 99	2,7	1,5	0,8	0
	3917 23 10	2,7	1,5	0,8	0
	3917 23 99	2,7	1,5	0,8	0
	3917 29 12	2,7	1,5	0,8	0
	3917 29 15	2,7	1,5	0,8	0
	3917 29 19	2,7	1,5	0,8	0
	3917 29 99	2,7	1,5	0,8	0
	3917 31 90	2,7	1,5	0,8	0
	3917 32 10	2,7	1,5	0,8	0
	3917 32 31	2,7	1,5	0,8	0
	3917 32 35	2,7	1,5	0,8	0
	3917 32 39	2,7	1,5	0,8	0
	3917 32 51	2,7	1,5	0,8	0
	3917 32 99	2,7	1,5	0,8	0
	3917 33 90	2,7	1,5	0,8	0
	3917 39 12	2,7	1,5	0,8	0
	3917 39 15	2,7	1,5	0,8	0
	3917 39 19	2,7	1,5	0,8	0
	3917 39 99	2,7	1,5	0,8	0
	3917 40 90	2,7	1,5	0,8	0
3918	Talne obloge iz plastičnih mas, samolepilne ali ne, v zvitkih ali v ploščah; tapete za stene ali strope, definirane z 9. opombo v tem poglavju				
		2,6	2,0	1,0	0
3919	Samolepilne plošče, listi, filmi, folije, trakovi in druge podobne ploščate oblike iz plastičnih mas, vključno tudi tiste v zvitkih				
	3919 10 11	2,6	2,0	1,0	0

Tarifna oznaka		Carinska stopnja po SAS (%)*			
Oznaka KN	10-mestna oznaka v skladu s hrvaško Carinsko tarifo	2004	2005	2006	2007
	3919 10 13	2,6	2,0	1,0	0
	3919 10 15	2,6	2,0	1,0	0
	3919 10 19 razen 3919 10 19 10	2,6	2,0	1,0	0
	3919 10 38	2,6	2,0	1,0	0
	3919 10 61	2,6	2,0	1,0	0
	3919 10 69	2,6	2,0	1,0	0
	3919 10 90 razen 3919 10 90 10	2,6	2,0	1,0	0
3920	Druge plošče, listi, filmi, folije in trakovi iz plastičnih mas, ki nimajo celičaste strukture, neojačeni, nelaminirani, brez podloge, ali ki niso kombinirani z drugimi materiali				
	3920 10 23	2,6	2,0	1,0	0
	3920 10 24	2,6	2,0	1,0	0
	3920 10 26 razen 3920 10 26 10	2,6	2,0	1,0	0
	3920 10 27	2,6	2,0	1,0	0
	3920 10 28 razen 3920 10 28 10	2,6	2,0	1,0	0
	3920 10 40	2,6	2,0	1,0	0
	3920 10 89	2,6	2,0	1,0	0
	3920 30	2,6	2,0	1,0	0
	3920 43	2,6	2,0	1,0	0
4012	Protektirane ali rabljene zunanje gume (plašči); polne gume in gume z zračnimi komorami, zamenljivi protektorji (plasti) in ščitniki iz vulkaniziranega kavčuka (gume)				
	4012 11 00	2,4	1,8	0,9	0
	4012 12 00	2,4	1,8	0,9	0
	4012 13 90	2,4	1,8	0,9	0
	4012 19 00	2,4	1,8	0,9	0
	4012 20 90 ¹⁾	2,4	1,8	0,9	0
	4012 90 20 ¹⁾	6,0	4,5	2,3	0
	4012 90 90 ¹⁾	6,0	4,5	2,3	0
4409	Les (vključno lamele in frize za parket, nesestavljene), profiliran (pero in utor, utorjen ali podobno obdelan) vzdolž katerega koli roba, konca ali strani, vključno skobljan, brušen ali topo ali zobato spojen				
	4409 20 11	2,4	1,5	0,8	0
	4409 20 98	2,4	1,5	0,8	0
4805	Drug nepremazan papir in karton, v zvitkih ali listih, dalje neobdelan, razen obdelav, ki so navedene v 2. opombi tega poglavja				
	4805 12 00	2,7	1,2	0,6	0
	4805 19 10	2,5	1,2	0,6	0
	4805 19 90	2,5	1,2	0,6	0
	4805 24 00 samo 4805 24 00 10	2,7	1,2	0,6	0
	4805 25 00 samo 4805 25 00 10	2,7	1,2	0,6	0

Tarifna oznaka		Carinska stopnja po SAS (%)*			
Oznaka KN	10-mestna oznaka v skladu s hrvaško Carinsko tarifo	2004	2005	2006	2007
4805 30		2,5	1,2	0,6	0
4805 91					
	4805 91 10 10	2,7	1,2	0,6	0
	ostale	2,5	1,2	0,6	0
4805 92					
	4805 92 10 10	2,7	1,2	0,6	0
	ostale	2,5	1,2	0,6	0
4805 93	samo 4805 93 10 10	2,7	1,2	0,6	0
4808	Papir in karton, valovita (z nalepljenimi ravnimi površinskimi listi ali brez njih), nabrana (krep, plisirana), reliefna ali luknjana, v zvitkih ali listih, razen tistih iz tar. št. 4803 ali 4818				
	4808 10	2,8	1,5	0,8	0
6401	Nepremočljiva obutev s podplati in zgornjim delom iz kavčuka, gume ali plastične mase, katere zgornji del ni pritrjen na podplat in ne spojen z njim s šivanjem, z zakovicami ali z žebli, vijaki, čepi ali po podobnih pos-topkih				
		5,6	4,2	2,1	0
6405	Druga obutev				
	6405 90	4,6	3,0	1,5	0
6810	Izdelki iz cementa, betona ali umetnega kamna, armirani ali nearmirani				
	6810 99	4,8	3,6	1,8	0
	ostale	5,6	4,2	2,1	0
6811	Azbestnocementni izdelki, izdelki iz cementa s celuloznimi vlakni ipd.				
		5,6	4,2	2,1	0
6908	Glazirane keramične ploščice za tlakovanje in oblaganje, glazirane keramične kockice in podobno, za mozaik, na podlagi ali brez podlage				
	6908 10	4,8	3,6	1,8	0
7003	Lito ali valjano steklo, v obliki listov, plošč ali profilov s plastjo za absorbcijo, refleksijo ali proti refleksiji ali brez nje, toda drugače neobdelano				
	7003 12	6,0	4,5	2,3	0
	7003 19 90	4,4	3,0	1,5	0
	7003 20 00	6,4	4,8	2,4	0
	7003 30 00	6,4	4,8	2,4	0
7007	Varnostno steklo iz kaljenega ali plastnega stekla				
	7007 11	4,0	3,0	1,5	0
	7007 19	3,2	2,4	1,2	0
	7007 21 91	5,6	4,2	2,1	0
	7007 21 99	5,6	4,2	2,1	0
	7007 29 00	5,6	4,2	2,1	0
7010	Baloni, steklenice, kozarci, lonci, fiole, ampule in druge posode iz stekla, za transport ali pakiranje blaga; stekleni kozarci za vlaganje, čepi, pokrovi in druga zapirala, iz stekla				

Tarifna oznaka		Carinska stopnja po SAS (%)*			
Oznaka KN	10-mestna oznaka v skladu s hrvaško Carinsko tarifo	2004	2005	2006	2007
7010 10 00		6,0	4,5	2,3	0
7010 20 00		6,0	4,5	2,3	0
7010 90 10	razen 7010 90 10 10	6,0	4,5	2,3	0
7010 90 21	razen 7010 90 21 10	6,0	4,5	2,3	0
7010 90 31		6,0	4,5	2,3	0
7010 90 41		6,0	4,5	2,3	0
7010 90 43		6,0	4,5	2,3	0
7010 90 51		6,0	4,5	2,3	0
7010 90 53		6,0	4,5	2,3	0
7010 90 61	razen 7010 90 61 10	6,0	4,5	2,3	0
7010 90 91	razen 7010 90 91 10	6,0	4,5	2,3	0
7010 90 99	razen 7010 90 99 10	6,0	4,5	2,3	0
7302	Deli za železniške in tramvajske tire, iz železa ali jekla; tirnice, vodila in zobate tirnice, kretniški jezički, križišča, spojne palice in drugi deli kretnic, pragovi, tirne vezice, tirna ležišča, klini za tirna ležišča, podložne plošče, pričvrščevalne ploščice, distančne palice, drugi deli, posebej konstruirani za postavljanje, spajanje in pritrjevanje tirnic				
7302 40		2,8	1,5	0,8	0
7302 90 20		2,8	1,5	0,8	0
7302 90 30		2,8	1,5	0,8	0
7302 90 90	razen 7302 90 90 10	2,8	1,5	0,8	0
7304	Cevi in votli profili, brezšivni, iz železa (razen litega železa) ali jekla				
7304 10		2,8	1,5	0,8	0
7304 29 11	razen 7304 29 11 10	2,4	1,5	0,8	0
7304 29 19	razen 7304 29 19 10	2,4	1,5	0,8	0
7304 31 91		2,4	1,5	0,8	0
7304 31 99		2,4	1,5	0,8	0
7304 39 10		2,4	1,5	0,8	0
7304 39 30		2,4	1,5	0,8	0
7304 39 51		2,4	1,5	0,8	0
7304 39 59		2,4	1,5	0,8	0
7304 39 91		2,4	1,5	0,8	0
7304 39 93		2,4	1,5	0,8	0
7304 39 99		2,4	1,5	0,8	0
7306	Druge cevi in votli profili (npr. z odprtimi spoji, varjeni, kovičeni ali zaprti na podoben način), iz železa ali jekla				
7306 10		4,0	3,0	1,5	0
7306 20	samo 7306 20 00 10	4,0	3,0	1,5	0
7306 30 21		4,0	3,0	1,5	0
7306 30 29		4,0	3,0	1,5	0
7306 30 51		4,0	3,0	1,5	0

Tarifna oznaka		Carinska stopnja po SAS (%)*			
Oznaka KN	10-mestna oznaka v skladu s hrvaško Carinsko tarifo	2004	2005	2006	2007
	7306 30 59	4,0	3,0	1,5	0
	7306 30 71	4,0	3,0	1,5	0
	7306 30 78	4,0	3,0	1,5	0
	7306 30 90	4,0	3,0	1,5	0
	7306 60 31 razen 7306 60 31 10	4,0	3,0	1,5	0
	7306 60 39 razen 7306 60 39 10	4,0	3,0	1,5	0
7310	Cisterne, sodi, pločevinaste škatle in podobni kontejnerji, za kakršen koli material (razen komprimiranih ali utekočinjenih plinov), iz železa ali jekla, s prostornino do 300 litrov, z oblogo ali brez obloge, s toplotno izolacijo ali brez nje, toda brez mehaničnih ali termičnih naprav				
	7310 10 00	6,0	4,5	2,3	0
	7310 21	3,2	2,4	1,2	0
	7310 29 razen: 7310 29 10 10 7310 29 90 10	3,2	2,4	1,2	0
7314	Tkanine (vključno z brezkončnimi trakovi), rešetke, mreže in ograje iz železne ali jeklene žice; rešetke, dobljene z razrezovanjem ali raztegovanjem enega kosa pločevine ali traku, iz železa ali jekla				
	7314 20	3,9	2,4	1,2	0
7321	Peči za ogrevanje prostorov, štedilniki, rešetkasta ognjišča, kuhinjske peči (vključno s pomožnim kotlom za centralno ogrevanje), različni, prenosne pločevinaste posode z žerjavico, plinski kuhalniki, grelniki krožnikov in podobni neelektrični gospodinjski aparati in njihovi deli, iz železa ali jekla				
	7321 12 00	5,6	4,2	2,1	0
	7321 81	5,6	4,2	2,1	0
	7321 82	5,6	4,2	2,1	0
	7321 83 00	5,6	4,2	2,1	0
	7321 90 00	5,6	4,2	2,1	0
7322	Radiatorji za centralno ogrevanje, ki se ne ogrevajo z električno energijo, in njihovi deli iz železa ali jekla; grelniki na topli zrak in distributorji toplega zraka (vključno z razdelilci, ki lahko oddajajo tudi svež ali obnovljen zrak), ki se ne ogrevajo z električno energijo, z vgrajenim električnim ventilatorjem, in njihovi deli iz železa ali jekla				
	7322 11 00	3,2	2,4	1,2	0
	7322 19 00	4,0	3,0	1,5	0
	7322 90 90	4,0	3,0	1,5	0
7604	Aluminijaste palice in profili				
	7604 10 ¹⁾ razen 7604 10 90 10	3,8	2,4	1,2	0
	7604 21 00 razen 7604 21 00 10	4,0	3,0	1,5	0
	7604 29	3,8	2,4	1,2	0
7605	Aluminijasta žica				
	7605 11 00 razen 7605 11 00 10	3,8	2,4	1,2	0
	7605 19 00	3,8	2,4	1,2	0

Tarifna oznaka		Carinska stopnja po SAS (%)*			
Oznaka KN	10-mestna oznaka v skladu s hrvaško Carinsko tarifo	2004	2005	2006	2007
7606	Plošče, pločevine in trakovi iz aluminija, debeline več kot 0,20 mm				
	7606 11 91 razen:	4,4	3,0	1,5	0
	7606 11 91 10				
	7606 11 91 20				
	7606 11 93 razen 7606 11 93 10	4,4	3,0	1,5	0
	7606 11 99 razen 7606 11 99 10	4,4	3,0	1,5	0
	7606 12 10	4,4	3,0	1,5	0
	7606 12 50	4,4	3,0	1,5	0
	7606 12 91 razen:	4,4	3,0	1,5	0
	7606 12 91 10				
	7606 12 91 20				
	7606 12 93	4,4	3,0	1,5	0
	7606 12 99	4,4	3,0	1,5	0
	7606 91 00 razen 7606 91 00 10	3,8	2,4	1,2	0
	7606 92 00	3,8	2,4	1,2	0
7607	Aluminijaste folije (tudi tiskane ali s podlago iz papirja, kartona, plastične mase ali podobnih materialov), debeline do vključno 0,20 mm (merjeno brez podlage)				
	7607 19 razen:	3,8	2,4	1,2	0
	7607 19 10 10				
	7607 19 91 10	3,8	2,4	1,2	0
	7607 19 99 10	3,8	2,4	1,2	0
	7607 20 razen 7607 20 99 10	3,8	2,4	1,2	0
7608	Aluminijaste cevi				
	7608 10 90	3,8	2,4	1,2	0
	7608 20 30 razen 7608 20 30 10	3,8	2,4	1,2	0
	7608 20 91	3,8	2,4	1,2	0
	7608 20 99	3,8	2,4	1,2	0
7609 00 00	Aluminijasti pribor (fitingi) za cevi (npr.: spojnice, kolena, oglavki)	3,8	2,4	1,2	0
7616	Drugi izdelki iz aluminija				
	7616 99	1,6	1,2	0,6	0
8215	Žlice, vilice, zajemalke, žlice za peno, lopatice za serviranje kolačev, noži za ribe, noži za maslo, prijemalke za sladkor in podoben kuhinjski in namizni pribor	6,0	4,5	2,3	0
8309	Zamaški (vključno kronska zapirala, navojni zamaški in zamaški, skozi katere se izliva), čepi za steklenice, pokrovi iz pločevine z navojem ali brez njega, zalivke in drug pribor za pakiranje, iz navadnih kovin				
	8309 10 00 ¹⁾	6,0	4,5	2,3	0
	8309 90 90 samo 8309 90 90 10	6,0	4,5	2,3	0

Tarifna oznaka		Carinska stopnja po SAS (%)*			
Oznaka KN	10-mestna oznaka v skladu s hrvaško Carinsko tarifo	2004	2005	2006	2007
8311	Žice, palice, cevi, plošče, elektrode in podobni izdelki, iz navadnih kovin ali kovinskih karbidov, obloženi ali izpolnjeni s talili, ki se uporabljajo za mehko spajkanje, trdo spajkanje, varjenje ali nanašanje kovine ali kovinskega karbida; žice in palice, aglomerirane iz prahu navadnih kovin, za metalizacijo z brizganjem	4,0	3,0	1,5	0
8403	Kotli za centralno kurjavo, razen kotlov iz tar. št. 8402				
	8403 10	4,0	3,0	1,5	0
8404	Pomožne naprave za kotle iz tar. št. 8402 in 8403 (npr. ekonomizerji, odstranjevalniki saj in lovilniki plina, kondenzatorji za energetske enote na vodno ali drugo paro)				
	8404 10 00	4,0	3,0	1,5	0
	8404 20 00	4,0	3,0	1,5	0
8406	Turbine na vodno in drugo paro				
	8406 10 00	5,6	4,2	2,1	0
	8406 81	5,6	4,2	2,1	0
	8406 82	5,6	4,2	2,1	0
8408	Batni motorji z notranjim zgorevanjem, na vžig s kompresijo (dieselski ali poldieselski motorji)				
	8408 10 11 samo 8408 10 11 20 ¹⁾	5,6	4,2	2,1	0
	8408 10 19 ¹⁾ razen 8408 10 19 10	5,6	4,2	2,1	0
	8408 10 61 ¹⁾	5,6	4,2	2,1	0
	8408 10 69 ¹⁾	5,6	4,2	2,1	0
	8408 10 71	5,6	4,2	2,1	0
	8408 10 79	5,6	4,2	2,1	0
	8408 10 81	5,6	4,2	2,1	0
	8408 10 89	5,6	4,2	2,1	0
	8408 10 91	5,6	4,2	2,1	0
	8408 10 99	5,6	4,2	2,1	0
8413	Črpalke za tekočine, z merilnimi napravami ali brez njih, elevatorji za tekočine				
	8413 11 00	4,0	3,0	1,5	0
	8413 30 91	4,0	3,0	1,5	0
	8413 30 99	4,0	3,0	1,5	0
	8413 60 30	4,0	3,0	1,5	0
	8413 60 41	4,0	3,0	1,5	0
	8413 60 49	4,0	3,0	1,5	0
	8413 60 51	4,0	3,0	1,5	0
	8413 60 59	4,0	3,0	1,5	0
	8413 60 60	4,0	3,0	1,5	0
	8413 60 90	4,0	3,0	1,5	0
	8413 70 samo: 8413 70 80 10 ¹⁾	4,0	3,0	1,5	0

Tarifna oznaka		Carinska stopnja po SAS (%)*			
Oznaka KN	10-mestna oznaka v skladu s hrvaško Carinsko tarifo	2004	2005	2006	2007
	8413 70 99 10 ¹⁾	4,0	3,0	1,5	0
8414	Zračne ali vakuumske črpalke, zračni ali plinski kompresorji in ventilatorji; ventilacijske ali recirkulacijske nape z vgrajenim ventilatorjem, vključno s tistimi, ki imajo filtre				
	8414 20 91	5,6	4,2	2,1	0
	8414 20 99	5,6	4,2	2,1	0
8416	Gorilniki za kurišča na tekoče gorivo, na trdno gorivo v prahu ali na plin; mehanske naprave za kurjenje, vključno z njihovimi mehanskimi rešetkami, mehanskimi odstra-njevalniki pepela in podobnimi napravami				
	8416 10	5,2	3,9	2,0	0
	8416 20 10 razen 8416 20 10 10	5,2	3,9	2,0	0
	8416 20 90 razen 8416 20 90 20	5,2	3,9	2,0	0
	8416 30 00	5,6	4,2	2,1	0
	8416 90 00	5,6	4,2	2,1	0
8424	Mehanske naprave (na ročni pogon ali brez njega) za brizganje, razprševanje ali pršenje tekočin ali prahu; gasilski aparati, napolnjeni ali nenapolnjeni; brizgalne pištole in podobne naprave; stroji za brizganje pare ali peska in podobni stroji za brizganje s curkom				
	8424 20 00	5,6	4,2	2,1	0
	8424 30	5,6	4,2	2,1	0
	8424 81 samo:				
	8424 81 30 10	5,6	4,2	2,1	0
	8424 81 91 10	5,6	4,2	2,1	0
	8424 81 99 10	5,6	4,2	2,1	0
8426	Ladijski žerjavi; dvigala, vključno kabelska dvigala; portalna dvigala, luška dvigala in avto dvigala, opremljena z dvigalom				
	8426 11 00	2,8	1,5	0,8	0
	8426 20 00 razen 8426 20 00 10	2,8	1,5	0,8	0
	8426 91	2,5	1,2	0,6	0
	8426 99 90	2,5	1,2	0,6	0
8428	Drugi stroji za dviganje, manipulacijo, nakladanje ali razkladanje (npr.: dvigala, premične stopnice, transporterji in žičnice)				
	8428 10 91 samo 8428 10 91 10	2,8	1,5	0,8	0
	8428 33 90	2,8	1,5	0,8	0
	8428 40 00	2,8	1,5	0,8	0
	8428 90 30	2,8	1,5	0,8	0
	8428 90 71	2,8	1,5	0,8	0
	8428 90 79	2,8	1,5	0,8	0
	8428 90 91	2,8	1,5	0,8	0
	8428 90 98	2,8	1,5	0,8	0
8429	Samovozni buldožerji, angledozerji, grejderji, ravnalniki, skreperji, bagri, nakladalniki z lopato, stroji za nabijanje in cestni va-ljarji, samovozni				

Tarifna oznaka		Carinska stopnja po SAS (%)*			
Oznaka KN	10-mestna oznaka v skladu s hrvaško Carinsko tarifo	2004	2005	2006	2007
	8429 51 99 razen 8429 51 99 10	2,6	1,5	0,8	0
8433	Stroji za obiranje, žetev in mlatev, vključno z balarji za slamo in krmo; kosilnice za travo; stroji za čiščenje, sortiranje ali selekcijo jajc, sadja ali drugih kmetijskih pridelkov, razen strojev iz tar. št. 8437				
	8433 51 00 samo 8433 51 00 10	2,0	1,5	0,8	0
8458	Stružnice (vključno stružni centri) za odstranjevanje kovin				
	8458 11	4,0	3,0	1,5	0
8459	Obdelovalni stroji za obdelavo kovin z odvzemanjem materiala (vključno s stroji z delovnimi enotami na vodilih), z vrtnjem, povečevanjem odprtin (s struženjem ali rezkanjem), z rezkanjem, vrezovanjem ali narezovanjem navojev, razen stružnic iz tar. št. 8458				
	8459 10 00	4,8	3,6	1,8	0
	8459 51 00	4,0	3,0	1,5	0
8460	Obdelovalni stroji za čiščenje, ostrenje, brušenje, honanje, lepanje, poliranje ali drugačno dodelavo kovin, sintranih kovinskih karbidov ali kermetov z brusilnicami, abrazivi ali z izdelki za poliranje, razen strojev za izdelavo zobnikov z rezanjem, brušenjem ali dodelavo zobnikov iz tar. št. 8461				
	8460 29 samo:				
	8460 29 11 10	5,6	4,2	2,1	0
	8460 29 19 10	5,6	4,2	2,1	0
8481	Pipe, ventili in podobne naprave za cevovode, kotle, rezervoarje, velike posode in podobno, vključno z redukcijskimi ventili in termostatsko krmiljenimi ventili				
	8481 10 samo:				
	8481 10 19 10	2,7	1,5	0,8	0
	8481 10 99 10	2,7	1,5	0,8	0
	8481 30 samo:				
	8481 30 91 10	2,7	1,5	0,8	0
	8481 30 99 10	2,7	1,5	0,8	0
	8481 40 samo:				
	8481 40 10 10	2,7	1,5	0,8	0
	8481 40 90 10	2,7	1,5	0,8	0
	8481 80 samo:				
	8481 80 61 10	2,0	1,5	0,8	0
	8481 80 69 10	2,0	1,5	0,8	0
	8481 80 73 10	2,0	1,5	0,8	0
	8481 80 79 10	2,0	1,5	0,8	0
	8481 80 81 10	2,0	1,5	0,8	0
	8481 80 85 10	2,0	1,5	0,8	0
	8481 80 99 10	2,0	1,5	0,8	0
8501	Elektromotorji in električni generatorji (razen generatorskih agregatov)				
	8501 32 91	4,0	3,0	1,5	0
	8501 32 99	4,0	3,0	1,5	0

Tarifna oznaka		Carinska stopnja po SAS (%)*			
Oznaka KN	10-mestna oznaka v skladu s hrvaško Carinsko tarifo	2004	2005	2006	2007
8501 34 50		4,0	3,0	1,5	0
8501 34 91		4,0	3,0	1,5	0
8501 34 99		4,0	3,0	1,5	0
8501 40	razen:				
	8501 40 91 10	4,0	3,0	1,5	0
	8501 40 99 10	4,0	3,0	1,5	0
8501 51	samo 8501 51 90 10	4,0	3,0	1,5	0
8501 53 50		4,0	3,0	1,5	0
8501 53 92		4,0	3,0	1,5	0
8501 53 94		4,0	3,0	1,5	0
8501 53 99		4,0	3,0	1,5	0
8501 61 91		4,0	3,0	1,5	0
8501 61 99		4,0	3,0	1,5	0
8501 62 90		4,0	3,0	1,5	0
8501 63 90		4,0	3,0	1,5	0
8501 64 00		4,0	3,0	1,5	0
8504	Električni transformatorji, statični pretvorniki (npr. usmerniki) in indukcijske tuljave				
8504 21 00		4,8	3,6	1,8	0
8504 22		4,8	3,6	1,8	0
8504 23 00		4,8	3,6	1,8	0
8504 32 30		4,0	3,0	1,5	0
8504 32 90		4,0	3,0	1,5	0
8504 33 90		5,2	3,9	2,0	0
8504 34 00	samo 8504 34 00 10	4,8	3,6	1,8	0
8504 50 80	razen 8504 50 80 10	4,4	3,3	1,7	0
8516	Električni pretočni ali akumulacijski grelniki vode in potopni grelniki; električni aparati za ogrevanje prostorov in električne naprave za ogrevanje tal; elektrotermični aparati za urejanje las (npr. aparati za sušenje las, aparati za kodranje las idr.) in aparati za sušenje rok; električni likalniki; druge gospodinjске elektrotermične naprave; električni grelni upori, razen tistih iz tar. št. 8545				
8516 10		5,6	4,2	2,1	0
8516 29		5,6	4,2	2,1	0
8516 80 91		4,4	3,0	1,5	0
8516 80 99	razen 8516 80 99 10	4,4	3,0	1,5	0
8525	Oddajniki za radiotelefonijo, radiotelegrafijo, radiodifuzijo ali televizijo, vključno z oddajniki z vgrajenim sprejemnikom ali aparatom za snemanje ali reprodukcijo zvoka; televizijske kamere; video kamere za snemanje posamičnih slik in druge video snemalne kamere				
8525 10	samo 8525 10 80 10	4,8	3,6	1,8	0

Tarifna oznaka		Carinska stopnja po SAS (%)*			
Oznaka KN	10-mestna oznaka v skladu s hrvaško Carinsko tarifo	2004	2005	2006	2007
8535	Električni aparati za vklopjanje, izklopjanje ali zaščito električnih tokokrogov ali za povezavo z električnimi tokokrogi ali znotraj njih (npr.: stikala, varovalke, prenapetostni odvodniki, omejevalniki napetosti, dušilni elementi motečih valov, priključne razdelilne priprave in stikalne omare), za napetost nad 1.000 V				
	8535 21 00	5,6	4,2	2,1	0
	8535 29 00	4,3	3,0	1,5	0
	8535 30	4,4	3,0	1,5	0
8536	Električni aparati za vklopjanje in izklopjanje ali za zaščito električnih tokokrogov ali za povezavo z električnimi tokokrogi ali znotraj njih (npr.: stikala, releji, varovalke, dušilni elementi motečih valov, vtiči in vtičnice, okovi žarnic in razdelilne omarice), za napetosti do vključno 1.000 V				
	8536 10	4,4	3,0	1,5	0
	8536 20	4,4	3,0	1,5	0
	8536 30	4,4	3,0	1,5	0
	8536 49 00	4,4	3,0	1,5	0
	8536 50 11	4,0	3,0	1,5	0
	8536 50 15	4,0	3,0	1,5	0
	8536 50 19	4,0	3,0	1,5	0
	8536 50 80	4,0	3,0	1,5	0
	8536 69 90	4,0	3,0	1,5	0
8537	Table, plošče, pulti, mize, omare in druge osnove, opremljene z dvema ali več izdelki iz tar. št. 8535 ali 8536, za električno krmiljenje ali razdeljevanje električnega toka, vključno s tistimi z vgrajenimi instrumenti in aparati iz 90. poglavja in aparati za numerično krmiljenje, razen telefonskih central iz tar. št. 8517				
		4,8	3,6	1,8	0
8538	Deli, ki so izključno ali pretežno namenjeni za uporabo z aparati iz tar. št. 8535, 8536 ali 8537				
	8538 10 00	4,8	3,6	1,8	0
8539	Električne žarnice z nitko in električne žarnice na razelektrenje, vključno zaprte reflektorske žarnice z naperjenim zrcalom, ultravijolične in infrardeče žarnice; obločnice				
	8539 22	4,0	3,0	1,5	0
	8539 32	4,8	3,6	1,8	0
	8539 39 00	4,8	3,6	1,8	0
8544	Izolirana žica (vključno z lakirano žico ali elektrolitsko oksidirano žico), kabli (vključno s koaksialnimi kabli) in drugi izolirani električni vodniki, s konektorjem ali brez njega; kabli iz optičnih vlaken, izdelani iz posamično oplaščenih vlaken, kombinirani z električnimi vodniki ali ne, s konektorjem ali brez njega				
	8544 41 90	4,0	3,0	1,5	0
	8544 49 80	2,7	1,5	0,8	0
	8544 51 90	4,3	3,0	1,5	0
	8544 59	4,0	3,0	1,5	0
	8544 60 razen:	2,8	1,5	0,8	0

Tarifna oznaka		Carinska stopnja po SAS (%)*			
Oznaka KN	10-mestna oznaka v skladu s hrvaško Carinsko tarifo	2004	2005	2006	2007
	8544 60 10 10 8544 60 90 10				
8545	Ogljene elektrode, ogljene ščetke, oglje za žarnice, oglje za baterije in drugi izdelki iz grafita ali drugega oglja, s kovino ali brez nje, za električne namene				
	8545 20 00	6,0	4,5	2,3	0
8548	Odpadki in ostanki primarnih celic, primarnih baterij in električnih akumulatorjev; iztrošene primarne celice; iztrošene primarne baterije in iztrošeni električni akumulatorji; električni deli strojev ali aparatov, ki niso navedeni in ne zajeti na drugem mestu v tem poglavju				
	8548 10 10	4,0	3,0	1,5	0
	8548 10 21	4,0	3,0	1,5	0
	8548 10 29	4,0	3,0	1,5	0
	8548 10 99	4,0	3,0	1,5	0
8701	Traktorji, (razen traktorjev iz tar. št. 8709)				
	8701 10 00	5,6	4,2	2,1	0
	8701 90 10 razen 8701 90 11 10	2,0	1,5	0,8	0
	8701 90 20 razen 8701 90 20 10*	2,0	1,5	0,8	0
	8701 90 25 razen 8701 90 25 20	2,0	1,5	0,8	0
	8701 90 25 10	2,0	1,5	0,8	0
	8701 90 31 8701 90 31 razen 8701 90 31 10*	2,0	1,5	0,8	0
	8701 90 35 8701 90 35 razen 8701 90 35 10*	2,0	1,5	0,8	0
	8701 90 39 razen: 8701 90 39 10 8701 90 39 20	2,0	1,5	0,8	0
	8701 90 50 razen: 8701 90 50 10 8701 90 50 20	4,0	3,0	1,5	0
8709	Samovozni delovni vozički, brez naprav za dviganje ali manipuliranje, ki se uporabljajo v tovarnah, skladiščih, lukah ali na letališčih za prevoz blaga na kratkih razdaljah; vlečna vozila (razen tistih iz tar. št. 8701), ki se uporabljajo na peronih železniških postaj; deli navedenih vozil				
	8709 11	6,0	4,5	2,3	0
9017	Instrumenti in aparati za risanje, označevanje ali matematično računanje (npr. risalni aparati, pantografi, kotomeri, risalni pribori v kompletu, logaritemska računala, računala v obliki okrogle plošče); ročni instrumenti za merjenje dolžine (npr. merilne palice in trakovi, mikrometerska merila, merila z nonijem), ki niso navedeni in ne zajeti na drugem mestu v tem poglavju				
	9017 30 10 razen 9017 30 10 10	6,0	4,5	2,3	0
9028	Merilniki porabe ali proizvodnje plinov, tekočin ali električne energije, vključno z merilniki za njihovo umerjanje				
	9028 20 00	1,6	1,2	0,6	0
	9028 30 11 razen 9028 30 11 10*	1,6	1,2	0,6	0

Tarifna oznaka		Carinska stopnja po SAS (%)*			
Oznaka KN	10-mestna oznaka v skladu s hrvaško Carinsko tarifo	2004	2005	2006	2007
9028 30 19	razen 9028 30 19 10	1,6	1,2	0,6	0
9028 30 90	razen 9028 30 90 10*	1,6	1,2	0,6	0
9401	Sedeži (razen tistih iz tar. št. 94.02), vključno s tistimi, ki se lahko spremenijo v ležišča, in njihovi deli				
	9401 40 00	2,8	1,5	0,8	0
	9401 50 00	2,8	1,5	0,8	0
	9401 61 00	2,8	1,5	0,8	0
	9401 69 00	2,8	1,5	0,8	0
	9401 71 00	2,8	1,5	0,8	0
	9401 79 00	2,8	1,5	0,8	0
	9401 80 00	2,8	1,5	0,8	0
	9401 90 30	2,8	1,5	0,8	0
	9401 90 80	2,8	1,5	0,8	0
	razen:				
	9401 90 80 10				
	9401 90 80 20				
9403	Drugo pohištvo in njegovi deli				
	9403 10	2,8	1,5	0,8	0
	9403 20 91	2,8	1,5	0,8	0
	9403 20 99	2,8	1,5	0,8	0
	9403 30	2,8	1,5	0,8	0
	9403 40	2,8	1,5	0,8	0
	9403 50 00	2,8	1,5	0,8	0
	9403 60	2,8	1,5	0,8	0
	9403 70 90	2,0	1,5	0,8	0
	9403 80 00	2,0	1,5	0,8	0
	9403 90	2,0	1,5	0,8	0

* Najvišja dovoljena carinska stopnja Republike Hrvaške po WTO

1) Ker je carinska stopnja v skladu s hrvaško carinsko tarifo nižja od najvišje dovoljene carinske stopnje po WTO je dejanska carinska stopnja po SAS še nekoliko nižja od stopenj, navedenih v tabeli.

PRILOGA 4

IZVOZ INDUSTRIJSKIH IZDELKOV V REPUBLIKO HRVAŠKO V LETU 2002, ZA KATERE JE PREDVIDENO POSTOPNO ZNIŽEVANJE CARIN (v USD)

1) IZVOZ INDUSTRIJSKIH IZDELKOV, NAVEDENIH V PRILOGI II K SAS MED EU IN HRVAŠKO	135.053.656
2) IZVOZ TEKSTILNIH IZDELKOV, NAVEDENIH V PRILOGI II K PROTOKOLU 1 K SAS MED EU IN HRVAŠKO	10.992.899
3) IZVOZ ŽELEZA IN JEKLA, NAVEDENEGA V PRILOGI I K PROTOKOLU 2 K SAS MED EU IN HRVAŠKO	603.022
SKUPAJ 1+2+3	146.649.577
CELOTEN IZVOZ INDUSTRIJSKIH IZDELKOV	825.769.494
DELEŽ IZVOZA INDUSTRIJSKIH IZDELKOV V CELOTNEM IZVOZU INDUSTRIJSKIH IZDELKOV, ZA KATERE JE PREDVIDENO POSTOPNO ZNIŽEVANJE CARIN	17,76%

Opomba:

Izračun je narejen na podlagi tarifnih oznak na 8-mestnem nivoju, ki so navedene v zgoraj omenjenih prilogah. Dejansko v prilogah ni vedno zajeta cela 8-mestna tarifna oznaka, ampak le del 8-mestne oznake (v izračunu niso upoštevane 10-mestne oznake v skladu s hrvaško carinsko tarifo).